

ADVOCATENBLAD

SINDS 1918

ACHTERGROND
Schadelijke polarisatie
in Marengo-proces

CORONA
Zoeken naar nieuwe balans
tussen thuis en kantoor

KRONIEKEN
Asiel- en Vreemdelingenrecht,
Vreemdelingenbewaring

Opgewekt op weg naar de finish

AANGETEKEND MAILLEN®

beveiligd & rechtsgeldig

Extra zekerheid!

Heb je extra zekerheid nodig dat de ontvanger ook werkelijk de bedoelde ontvanger is? Gebruik dan onze 2-factor-authenticatie via sms. Zo kan de ontvanger je aangetekende e-mail pas openen na het invoeren van een code die hij of zij per sms heeft ontvangen.

#legaltech

Ook gelezen?

Ai. Mr. X ging in beroep tegen zijn schrapping, maar de termijn was verstreken. Hoe zit het met verzending en ontvangst van aangetekende e-mail?

Probeer het nu

“Digitaal werken wordt steeds belangrijker, ook in de advocatuur. Door het gebruik van Aangetekend Mailen zijn er geen los slingerende verzendbewijzen meer, maar digitale verzendbewijzen die gelijk in het dossier worden opgeslagen.”

- Nicole Smeets van Wolfs Advocaten

Neem contact op met een van onze **AMbassadeurs** +31 (0) 346 581 731
www.aangetekendmailen.nl

100e jaargang

Het *Advocatenblad*, het blad voor de Nederlandse advocatuur, verschijnt 10 keer per jaar en wordt uitgegeven door Boom juridisch. De van de Nederlandse orde van advocaten onafhankelijke redactie stelt de inhoud samen. De redactie werkt volgens de Leidraad van de Raad voor de Journalistiek. Het volgende nummer van het *Advocatenblad* verschijnt op 27 oktober.

Hoofdredeacteur

Kees Pijnappels

Redactie

Sabine Droogleever Fortuyn, Stijn Dunk, Francisca Mebius

Advocaat-redactieleden

Jan Wouter Alt, Aldert van der Bent, Yola Geradts, Karol Hillebrandt, Jack Linssen, Robert Malewicz, Coline Norde, Christiane Verfuurden, Paulien Willemsen, Rogier Wolf

Beeldredactie

Charlotte Helmer

Vormgeving

Textcetera, Den Haag

Correctie

Sandra Braakmann

Druk

Wilco, Amersfoort

Citeerwijze

Adv.bl. 2020-7, p.

Aan dit nummer werkten mee

Lex van Almelo, Reinoud Bakkema, Erik Jan Bolsius, Jiri Büller, Bart van Dieken, Marc Driessen, Wouter le Duc, Lisa van den Goorbergh, Nathalie de Graaf, Karol Hillebrandt, Sjoerd van der Hucht, Najima Khan, Lars Kuipers, Hans Roggen, Debbie Liem, Tatiana Scheltema, Trudeke Sillevius Smitt, Jan van der Valk, Willem van der Werff.

Redactionele bijdragen

Bijdragen kunnen naar redactie@advocatenorde.nl. Per 500 woorden leveren deze 1 opleidingspunt op. De redactie heeft het recht bijdragen in te korten. De redactie is telefonisch bereikbaar op nummer 070 - 335 35 70.

Boom juridisch

Selma Soetenhorst-Hoedt (uitgever)

Bureau van de orde

Neuhuyskade 94, 2596 XM Den Haag, postbus 30851, 2500 GW Den Haag, info@advocatenorde.nl, 070-335 35 35, helpdesk: helpdesk@advocatenorde.nl, 070 - 335 35 54.

Abonnementen

De abonnementsprijs bedraagt € 246 per jaar (excl. btw, incl. verzendkosten). Een abonnement biedt u naast de gedrukte nummers tevens het online-archief vanaf 2001 én een e-mailtendering. Kijk op www.advocatenblad.nl voor meer informatie en het afsluiten van een abonnement. Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan en worden stilzwijgend verlengd, tenzij het abonnement schriftelijk wordt opgezegd. Na afloop van het eerste abonnementsjaar dient u rekening te houden met een opzegtermijn van één maand. Kijk op www.tijdschriften.boomjuridisch.nl voor meer informatie. Wilt u een abonnement afsluiten of heeft u vragen? Neem dan contact op via klantenservice@boomdenhaag.nl of via telefoonnummer 070-330 70 33.

Adreswijzigingen

Boom juridisch via klantenservice@boomdenhaag.nl of via telefoonnummer 070-330 70 33. Adreswijzigingen van advocaten: adres@advocatenorde.nl.

Media-advises

Maarten Schüttel

Advertentiedeelname

Capital Media Services B.V., Staringstraat 11, 6521 AE Nijmegen Tel. 024-360 77 10, mail@capitalmediaservices.nl.

Behoudens door de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden vervaardigd of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden. Het al dan niet op verzoek van de redactie aanbieden van artikelen aan het *Advocatenblad* impliceert toestemming voor openbaarmaking en vervaardiging t.b.v. de (elektronische) ontsluiting van (delen van) het *Advocatenblad* in enige vorm.

ISSN 0165-1331

Omslagfoto: Jiri Büller

© Sjoerd van der Hucht

DAG VAN DE RECHTSSTAAT

DOOR / KEES PIJNAPPELS

Dit blad ging op 18 september 2020 naar de drukker, nu precies een jaar na de moord op Derk Wiersum. Terwijl die dag bij diverse advocatenkantoren de vlag opnieuw halfstok hing, zette de redactie de laatste puntjes op de i. Dit stukje kan dan ook alleen maar over Derk Wiersum gaan. Ondanks de coronabeperkingen is de jonge Amsterdamse advocaat op waardige en passende wijze herdacht. Niet met een massale bijeenkomst, zo die behoefte al bestond, maar ingetogen, kleinschalig en wijdverbreid. Het is goed en nodig dat de herinnering aan Wiersum levend wordt gehouden. Uiteraard voor de mensen die hem persoonlijk hebben gekend, maar ook voor hen voor wie dat niet het geval is.

Nu is dat vanzelfsprekend, aangezien zijn dood nog maar zo kort geleden is. Ook in de toekomst is het belangrijk stil te staan bij de moord. Laat 18 september verworden tot de dag waarop eenieder zich het belang van de rechtsstaat realiseert, inclusief de rol die verschillende procespartijen daarin spelen.

Volkomen terecht verbond koning Willem-Alexander in zijn Troonrede een fundamentele conclusie aan de moord op Derk Wiersum. 'De rechtsstaat is het belangrijkste publieke bezit van de samenleving. Het is de basis onder een democratisch land dat sociaal en economisch sterk is en waarin kansengelijkheid als norm geldt.'

Door de waan van de dag wordt dat nogal gemakkelijk vergeten. Waar een jaar geleden in Amsterdam alle togadragers eensgezind riepen dat ze zij aan zij staan om de rechtsstaat te verdedigen, vliegen ze elkaar in het Marengo-proces als straatvechters in de haren. Het is maar een willekeurig voorbeeld.

Mogelijk is het u ontgaan, maar we hebben in september de Internationale Dag van de Democratie gevierd. Op de website van de Open Universiteit betoogde universitair docent Reijer Passchier dat zo'n dag eigenlijk het viertien niet waard is. Immers, democratische beginselen voorkomen niet altijd dat de verkeerde mensen aan de macht komen die vervolgens verkeerde dingen doen. Kijk naar de Duitse Weimarrepubliek van de vorige eeuw of naar tal van andere landen in het hedendaagse. In eigen land zijn we evenmin gespeend van populistten, van wie je mag hopen dat ze het nooit voor het zeggen krijgen.

Niet de democratie, maar de rechtsstaat beschermt onze vrijheid daadwerkelijk, stelt Passchier. 'Grondrechten beschermen individuele burgers tegen een machtige overheid. Het strafrecht beschermt burgers tegen elkaar. Het recht voorkomt dat het volk zijn individuele leden kan schaden. Dat doet niet de "democratie".'

Passchier slaat de spijker op de kop. Het is echter lastig te tornen aan de Internationale Dag van de Democratie, die is immers uitgeroepen door de Verenigde Naties. Wel kunnen we elk jaar in ons eigen landje een Dag van de Rechtsstaat viertien: 18 september is daarvoor de aangewezen datum.

DEZE EDITIE

RUBRIEKEN

- 3** Redactioneel, Colofon
- 6** Interactie
- 7** Cijfers, Citaat, Column Najima Khan
- 9** In Beeld
- 20** Het Verschil
- 33** Ter zitting, Agenda
- 34** Gezien
- 35** Tuchtrectcolumn Trudeke Sillevs Smitt
- 45** Buitenlandse balie, De Dealmaker
- 46** Jubileum 2020: blijven innoveren

ACTUEEL

- 11** Koning noemt moord in Troonrede, Dekenprijs voor Derk Wiersum, Bedreiging togadragers zwaarder bestraft
- 49** Lawyers for Lawyers: Veiligheidswet Hongkong raakt activisten én bedrijven
- 58** Verzekeraars negeren 'Belgische' uitspraak EU-Hof

COVER

- 12** Goedgemutst naar de eindstreep

THEMA CORONA

- 16** Parttime vanuit huis, parttime vanuit kantoor
- 28** Kantoorruitjes op anderhalve meter

Parttime vanuit huis, parttime vanuit kantoor

ACHTERGROND

- 22** Testcase Marengo
- 40** Geboorteverlof voor vaders vergt goede planning

INTERVIEW

- 36** Voorzitters dekenberaad: 'We doen dit niet om advocaten te pesten'

ONDERWIJS

- 50** De blik van de nieuwe generatie

JURIDISCH

- 54** Juridische analyse: UBO-register duur en fraudegevoelig
- 61** Even opfrissen: omgekeerd afspiegelen, ook wel terugspiegelen of inspiegelen
- 62** Juridische analyse: Aanpassingen coronawet vooral windowdressing
- 66** Juridische opinie: Wetsvoorstel verschoningsrecht brengt juist geen duidelijkheid

KRONIEKEN

- 69** Kroniek Asiel- en Vreemdelingenrecht
- 80** Kroniek Vreemdelingenbewaring

VAN DE NOVA

- 85** Ordeberichten
- 102** Uitspraken van de tuchtrechter
- 104** Transfers

Testcase Marengo

Kantoorruitjes op anderhalve meter

Kronieken Asiel- en Vreemdelingenrecht, Vreemdelingenbewaring

A close-up portrait of a woman with dark hair and eyes, looking directly at the camera with a slight smile. The background is dark and out of focus.

C/M/S/

Law . Tax

Dena Mokhberolsafa

Advocaat-medewerker
Corporate / M&A

Ben jij te slim om alleen advocaat te zijn?

CMS is met 1100 partners, 4800 juristen en meer dan 70 vestigingen in ruim 40 landen één van de grootste advocatenkantoren ter wereld. We zijn volledig gespecialiseerd in onze cliënten. In hun bedrijfstakken, hun markten, in alles wat hen overdag bezig en 's nachts soms wakker houdt. Bij CMS zoeken we topadvocaten die verder kijken dan hun vakgebied groot is. Natuurlijk zoeken we de allerbeste juristen. Maar dat moeten bij wijze van spreken ook halve economen zijn. Die de taal van ondernemers vloeiend spreken. Zij leven en denken mee met hun opdrachtgevers. Your World First heet dat bij ons. Is jouw blik zo weids als de wijde wereld? Kijk dan op benijjteslim.nl

CMS Atrium Parnassusweg 737 1077 DG Amsterdam +31 (0) 20 301 6 301

Your World First
cms.law

GESPOT OP SOCIAL MEDIA

Don Ceder
@DonCeder

Vandaag liep ik een rechtszaal binnen. Vanwege corona is een toga niet nodig. De rechter groet en zegt met volle overtuiging: ah u bent de tolk.

We hadden volgens mij beide door dat dit een goed voorbeeld was van hoe onbewuste vooroordelen in ons dagelijks leven doorwerken.

8:24 PM · Jun 23, 2020 · Twitter for iPhone

Joren Veldheer • 2nd
Advocaat | Criminal defense lawyer | Voorzitter NVJSA
1w •

Nederlandse Vereniging van Jonge Strafrechtadvocaten:
Overheid weigert adequate rechtsbijstand te faciliteren bij wegwerken #corona-achterstanden.

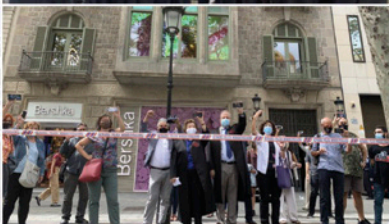
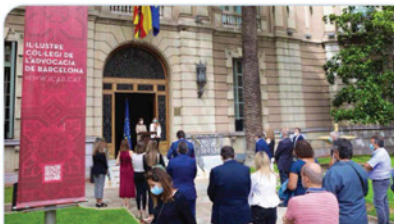
Oproep aan Tweede Kamerleden: beweeg Sander Dekker en Ferd Grapperhaus ertoe dit te regelen.

Lees hier het hele persbericht https://lnkd.in/e9R_BMc

People's Law Office - International
@PLO_int

In several countries, the colleagues of the lawyers Ebru Timtik and Aytac Ünsal came together to commemorate Ebru Timtik. #EbruTimtik #AytacUnsal

6:01 PM · Sep 13, 2020 · Twitter Web App

Sebastiaan Beens
@BeensSebastiaan

Zie alle ketenpartners behalve de advocatuur, blijft vreemd volgens mij zijn die zeer belangrijk telegraaf.nl/nieuws/1526469... cc @Advocatie @Advocatenblad

Dat blijkt uit de Prinsjesdagstukken die het ministerie van Justitie en Veiligheid presenteert. „Het OM, de Rechtspraak, Reclassering, Dienst Justitiële Inrichtingen en het Centraal Justitieel Incassobureau slaan hiervoor de handen ineen”, meldt het departement. Dat gebeurt door bestaande gerechtsgebouwen beter te benutten en extra personeel in te zetten.

10:02 AM · Sep 16, 2020 · Twitter for Android

Brigitte roodveldt
@Roodje24

Onze fantastische meiden van het secretariaat hebben ons vandaag verrast voor ons 1-jarig bestaan!

@BRKadvocaten

12:05 PM · Jul 1, 2020 · Twitter for iPhone

CIJFERS

€ 14.210.633.000

Dat geeft het ministerie van Justitie en Veiligheid volgend jaar in totaal uit, blijkt uit de Miljoenennota. Een groot deel van dat bedrag gaat naar de politie. Voor toevoegingen in de rechtsbijstand is € 434,4 miljoen beschikbaar, een fractie meer dan dit jaar.

CITAAT

‘Vraag moet niet zijn of de gevraagde gegevens fiscaal relevant kunnen zijn, maar of het verschoningsrecht zich uitstrekt over de gevraagde gegevens.’

Fiscaal advocaat Ivo Leenders stelt op de website TaxLive dat de beoogde wettelijke ‘verduidelijking’ van het verschoningsrecht overbodig is en dat de rechter in geval van twijfel prima een oordeel kan vellen.

COLUMN

DOOR / NAJIMA KHAN

Law Delta

De ontwikkelingen binnen de rechtspraak stonden de afgelopen jaren in het teken van bezuinigingen en digitalisering. COVID-19 heeft de rechtspraak hopelijk met de neus op de feiten gedrukt.

De economische crisis van 2008 noopte tot forse bezuinigingen op overheidsdiensten. Ook de rechtspraak werd gereorganiseerd en de Wet herziening gerechtelijke kaart was een feit. Veel landelijke regio's waren de dupe. Het is te hopen dat de coronacrisis straks niet een verdere afslanking van de rechtspraak tot gevolg heeft. In ieder geval heeft Zeeland het – naar eigen zeggen – mooi voor elkaar.

Afgelopen zomer, tijdens de coronacrisis, ging de kogel door de kerk: Zeeland krijgt ter compensatie van de niet-gegunde marinierskazerne een Law Delta. Een hoogbeveiligde zittingslocatie voor de rechtbank, een gevangenis, een kenniscentrum tegen ondermijnende criminaliteit en een beveiligde werk- en overnachtingslocatie. Mooi, want de justitiële instellingen in Zeeland zijn nog niet zo lang geleden behoorlijk uitgekleeft. De provincie telde ooit drie rechtbanken en twaalf kantongerechten. Het had veel voeten in aarde om in de provincie überhaupt een zittingslocatie te behouden. Opvallend genoeg schreef minister Dekker enkele maanden voor het compensatieplan dat de extra beveiligde rechtbanken voor dit jaar (bijna) volgeboekt waren. Precies, door Law Delta wordt niet het probleem van Zeeland opgelost, maar dat van politiek Den Haag. Zo bezien kan een regio die straks geen oplossing biedt voor politieke problemen ook van de coronacrisis de dupe worden en moet die rekening houden met bezuinigingen. Dat geldt ook voor de rechtspraak.

Jammer, want de coronacrisis heeft laten zien dat de rechtspraak in de afgeslankte vorm bepaald niet effectief en efficiënt is. Integendeel. Juist door het gebrek aan digitaal procederen. We hoeven het niet (weer) te hebben over het mislukte miljoenenproject KEI, maar een geslaagde digitalisering zou de afgelopen maanden goed van pas zijn gekomen. Ik heb meerdere cliënten moeten uitleggen dat de coronacrisis voor de rechtspraak betekent dat meteen alles platligt. Gelukkig kan er inmiddels weer geprocedeerd worden. Fysieke zittingen blijven vooralsnog schaars. De meeste moeten het doen met de doorgaans slechte video- en spraakverbinding van de gerechtelijke instanties. Probeer als professional dan maar je ergernissen te verbergen. Het opzetten van een goed werkende, beveiligde verbinding moet in een land als Nederland toch lukken? Even terug naar de Zeeuwen. Goed dat zij het zien als een mooi pakket, maar in mijn ogen is het een schrale troost. Naast Law Delta krijgt Zeeland een vaste intercityverbinding met de randstad, een huisartsenopleiding en een regionaal gezondheidscentrum. Prachtig, maar dit moest de provincie allang hebben geëist van de overheid. De dreigende leegloop stop je overigens ook niet door een Delta Kenniscentrum, maar door investeringen in het vestigingsklimaat. Denk aan flinke(re) investering in de haven (bedrijven) en haal hoofdkantoren van multinationals binnen. Duitsers en Belgen zijn er al vaak te vinden. Díé hoeft je niet te overtuigen.

ONS VERTAALTEAM STAAT VOOR U KLAAR

Juridisch vertalen, een vak apart!

Of u zich nu toelegt op insolventierecht, contractenrecht, arbeidsrecht, bouwrecht of huurrecht, wij staan altijd klaar om direct met uw vertaalproject aan de slag te gaan.

Met ons team van 15 in-house juridisch vertalers en ons internationale netwerk ervaren freelance vertalers realiseren wij graag uw juridische vertaalopdrachten, in elke gewenste taalcombinatie en altijd binnen de gewenste deadline. Wij doen u graag een vrijblijvende offerte.

IN BEELD

Intimidatie

DOOR / KEES PIJNAPPELS BEELD / MARC DRIESSEN

Dat advocaten geen verlengstuk zijn van de cliënten die ze bijstaan, is in eigen kring net zo vanzelfsprekend als de wisseling der seizoenen.

Daarbuiten pleegt menigeen dat nogal eens te vergeten. Dat kan een verklaring zijn van het stijgend aantal bedreigingen aan het adres van advocaten, met als dieptepunt de moord op Derk Wiersum.

In de stille zomermaand augustus werden we opnieuw opgeschrikt, dit keer 'slechts' door een kogelgat. In de nacht van 6 op 7 augustus werd het

pand van strafrechtkantoor Kuijpers & Nillesen in Amsterdam beschoten, met een kogelgat in het raam naast de voorkeur als resultaat. Gezien het tijdstip van het schot was het waarschijnlijk de bedoeling te intimideren en niet te verwonden. Niet dat dat iets afdoet aan de ernst van de zaak. Vooralsnog hebben politie en OM niets bekendgemaakt dat nader licht op de zaak werpt. Het is slechts gissen of het incident verband houdt met een van de cliënten van het kantoor, mogelijk uit het drugsmilieu.

Ook advocaat Jan-Hein Kuijpers doet er het zwijgen toe.

Ondertussen wordt er op diverse fronten actie ondernomen om advocaten beter te beschermen. Minister Grapperhaus van Justitie wil het bedreigen van advocaten straffen met een gevangenisstraf van maximaal vier jaar. Zijn collega Dekker voor Rechtsbescherming trekt extra geld uit voor persoonsbeveiliging. En de NOvA werkt aan een plan om de weerbaarheid van de beroepsgroep te vergroten (zie ook pagina 87).

**Blijf
scherp**

Ondernemingsrecht: is uw kennis up-to-date?

Hoogleraar Ondernemingsrecht Claartje Bulten verzorgt op 10 december 2020 het webinar «JOR» Actueel Ondernemingsrecht, waarin zij de meest belangwekkende ontwikkelingen en jurisprudentie bespreekt. Zo bent u in twee uur weer volledig up-to-date in het ondernemingsrecht.

U kunt zich dit najaar ook aanmelden voor onder meer de volgende ondernemingsrechtelijke cursussen en webinars:

- Concern, financiering en aansprakelijkheid
- Overnamepraktijk voor advocaten: het proces, de valkuilen en de uiteindelijke transactie
- Verdieping jaarrekeningenlezen voor juristen
- Webinar Privacy in het ondernemingsrecht
- Webinar Actualiteiten Wwft

Kijk voor meer informatie en ons volledige cursusaanbod ondernemingsrecht op www.cpo.nl.
Voor scherpe denkers.

Verder denken • Scherper zijn

Centrum voor Postacademisch Juridisch Onderwijs

KONING NOEMT MOORD IN TROON- REDE

Koning Willem-Alexander heeft in zijn Troonrede op Prinsjesdag specifiek de aanslag op Derk Wiersum genoemd.

Een jaar geleden werd Nederland geschokt door de brute moord op advocaat Derk Wiersum. Op die dag werd eens te meer manifest hoezeer georganiseerde criminaliteit de maatschappij ondermijnt,' aldus het staatshoofd. 'De rechtsstaat is het belangrijkste publieke bezit van de samenleving. Het is de basis onder een democratisch land dat sociaal en economisch sterk is en waarin kansen gelijkheid als norm geldt,' zei hij.

EXTRA GELD

Willem-Alexander kondigde aan dat het kabinet volgend jaar opnieuw extra geld uittrekt in de strijd tegen de georganiseerde criminaliteit. Zo komt er onder andere geld voor een nieuw gespecialiseerd team waarin 'de kennis en kracht van justitie, Belastingdienst en defensie worden gebundeld'. Voor dat zogeheten Multidisciplinair Interventie Team is 82 miljoen euro gereserveerd. Nog eens veertig miljoen euro is bestemd voor de bewaking en beveiliging van mensen die extra risico lopen, zoals advocaten, officieren, rechters, journalisten en getuigen. In totaal stelt het kabinet 141 miljoen euro extra ter beschikking in de strijd tegen de georganiseerde criminaliteit.

DEKENPRIJS VOOR DERK WIERSUM

De Amsterdamse raad van de orde heeft de dekenprijs 2020 postuum toegekend aan Derk Wiersum.

Met de toekenning van de dekenprijs heeft de Amsterdamse raad niet alleen uitdrukking gegeven aan zijn waardering voor Derk Wiersum als voortreffelijk advocaat, schrijft deken Evert-Jan Henrichs in een bericht aan alle Amsterdamse advocaten. 'Hij was een gedreven, bevlogen en scherpzinnig advocaat met het hart op de juiste plaats en gewaardeerd en bemind door velen, zowel door zijn beroepsgenoten als door rechters en officieren van justitie. Met de postume toekenning heeft de Amsterdamse raad ook duidelijk willen maken dat de herinnering aan Derk Wiersum hoog zal worden gehouden.' De uitreiking van de dekenprijs aan familieleden van Derk Wiersum vond in besloten kring plaats. Vriend en oud-collega Bart Stapert sprak daarbij namens de familie een dankwoord uit.

De moord op Wiersum bijna een jaar geleden veranderde Nederland, aldus Stapert. 'Zeker juridisch Nederland. Iedere rechter, iedere officier van justitie, iedere advocaat, en zeker iedere strafrechtadvocaat, denkt aan Derk bij bepaalde zaken, bepaalde beslissingen, bepaalde cliënten.' Ook om die reden is het belangrijk dat de dekenprijs aan Derk Wiersum wordt gegeven, stelde Stapert. 'Om te memoreren dat hij als advocaat is vermoord bij het uitoefenen van zijn rechtsstatelijke rol. *In the line of duty.*'

BEDREIGING TOGADRAGERS ZWAARDER BESTRAFT

Minister Grapperhaus (Justitie en Veiligheid) wil dat op bedreiging van togadragers een maximale gevangenisstraf van vier jaar komt te staan, net zoals voor burgemeesters en andere bestuurders.

De strafverhoging is een onderdeel van het wetsvoorstel Versterking strafrechtelijke aanpak ondermijnende criminaliteit dat bij de Tweede Kamer is ingediend. De minister zegt met de voorgestelde verhoging een duidelijk signaal af te willen geven dat rechters, officieren en advocaten hun functie in vrijheid en veiligheid moeten kunnen vervullen. Elke poging tot beïnvloeding

van de rechtspleging door middel van intimidatie en bedreiging is onacceptabel, stelt hij. Om beter onderzoek te kunnen doen naar de achtergrond van verdachten die mogelijk onderdeel uitmaken van criminele netwerken, wordt voorlopige hechtenis mogelijk. Openbaar Ministerie en politie kunnen dan bewijsmateriaal verzamelen om verdachten in verband te brengen met georganiseerde criminaliteit.

A man with short, light brown hair and glasses is standing against a textured, light-colored wall. He is wearing a dark blue suit jacket over a white shirt and a patterned tie. His hands are clasped in front of him. The lighting is soft and even.

GOEDGEMUTST
NAAR DE
EINDSTREEP

Minister Sander Dekker voor Rechtsbescherming begon na de zomer aan het laatste deel van zijn termijn. Hoe beziet hij zelf zijn vorderingen tot dusver?

DOOR / KEES PIJNAPPELS BEELD / JIRI BÜLLER

Wordt zijn bewindsperiode vergeleken met een marathon, dan is de minister ongeveer bij de 35ste kilometer aanbeland. Volgend voorjaar zijn de verkiezingen, de eindsprint komt in zicht. Hoe voelen zijn benen? Dekker lacht vrolijk. 'Ik heb het gevoel dat we de hoek om zijn en dat we de laatste kilometers met de wind in de rug gaan lopen.'

Zijn optimistische kijk verrast hem zelf enigszins, want hij voegt er onmiddellijk serieus aan toe: 'Het was natuurlijk wel een heel heftig jaar. De moord op Derk Wiersum greep diep in op het gevoel van veiligheid. Sinds maart staat de wereld op zijn kop door corona en hebben we alles uit de kast moeten trekken om het rechtsproces doorgang te laten vinden. Iedereen is er op de een of andere manier door geraakt. Ik heb ook verschillende advocaten gesproken die financiële gevolgen ondervinden en afscheid hebben moeten nemen van medewerkers. Door alles wat er in het afgelopen jaar is gebeurd, ziet iedereen in dat we op elkaar zijn aangewezen willen we meters maken. Er is meer begrip voor wederzijdse zorgen en noden. Om de rechtspraak op een veilige manier door te laten gaan, moest er worden geïmproviseerd, maar wisten partijen elkaar wel te vinden. Ik zie dat ook bij de vernieuwing van de rechtsbijstand. De gesprekken met de NOvA lopen nu stukken soepeler dan twee jaar terug.' Onder dreiging van piketacties trok het kabinet vorig najaar 73 miljoen euro extra uit voor de sociale advocatuur, daarmee de acute nood lenigend tot eind 2021. Dat kwam de moeizame verstandhouding tussen advocatuur en minister aanzienlijk

ten goede, stelt Dekker tevreden vast. 'Dat we deze noodvoorziening konden treffen, heeft geholpen. De boodschap dat we naar een nieuw stelsel gaan en dat pas aan het eind van de horizon een hogere vergoeding gloort, vraagt wel heel veel geduld en uithoudingsvermogen van de mensen die nu een probleem ervaren.'

TARIEVEN

Als het extra geld eind volgend jaar stopt, is er nog geen nieuw stelsel, weet ook de VVD-minister. 'Tegen die tijd hebben we wel meters gemaakt. Het is dan aan een nieuw kabinet om de situatie te beoordelen. Naarmate we erin slagen om problemen met een juridische component op een andere manier op te lossen en daarmee het aantal toevoegingen over de hele linie te verlagen, ontstaat er meer ruimte om de tarieven te verhogen. Dat zal geleidelijk gaan.'

Terug naar de marathon en kilometerpaaltje 35. Ligt de minister nu onder of boven het tijdschema waarop hij aan het begin van zijn ambtsperiode vertrok? Opnieuw een lach. En een ontwijkend antwoord. 'Ik ben geen loper, maar een wielrenner. Eén van de wetten van de wielrennerij is dat als je samen in een peloton rijdt, je uiteindelijk allemaal, met minder moeite, sneller gaat.'

De minister is toch de aangewezen persoon om kopwerk te verrichten? 'Het fijne is dat je elkaar kunt aflossen. Ik heb de indruk dat de samenwerking beter gaat door alle gebeurtenissen van het afgelopen jaar. Er is meer begrip, partijen staan minder in de onderhandelstand. De vreselijke aanslag op Derk Wiersum, de stevige gesprekken over de financiële

overbruggingsmaatregel, vervolgens de toestanden met corona die iedereen overvielen en uitdaagden... al die dingen hebben er toe geleid dat we – en ik heb het hier over alle partners in de strafrechtketen – gezien hebben dat het alleen maar werkt als we het samen doen. Datzelfde geldt voor de vernieuwing van de rechtsbijstand. Die komt alleen tot stand als je het samen doet. En het gaat ook nog sneller als je een peloton maakt.' Dat peloton is er binnen de advocatuur nog niet. De oproep van Dekker aan commerciële kantoren om hun sociale vakgenoten de helpende hand te reiken heeft tot dusver weinig vruchten afgeworpen. 'Het kan inderdaad nog niet op veel enthousiasme rekenen. Ook bij de NOvA zie ik aarzeling. Ik vind dat jammer. Het zijn gescheiden werelden, dat is historisch zo gegroeid. We hebben nu de sociale advocatuur die afhankelijk is van overheidssubsidie versus een volledige commerciële sector met mooie kantoren. Ik zou het goed vinden dat er in de beroepsgroep zelf een discussie ontstond over de wenselijkheid van die scheiding. Zou het geen

'De gesprekken met de NOvA lopen nu stukken soepeler dan twee jaar terug'

solidariteit uitstralen als iedereen een aandeel zou nemen? Ik denk dat het voor veel sociale praktijken goed zou zijn om naast toevoegingen een deel particulier te doen. Ik zou het ook wel heel erg nobel vinden als commerciële kantoren toevoegingszaken gingen doen en gedeeltelijk pro bono. Er is ook wel geopperd om dat soort zaken deel te laten zijn van

Miljoenennota 2021

Voor de begroting van het ministerie van Justitie en Veiligheid komt er volgend jaar veel extra geld beschikbaar. We doen drie dingen op het vlak van Justitie, zegt Sander Dekker:

‘Het eerste is om te zorgen dat het in de basis goed op orde blijft. Als we kijken naar de getallen en ramingen dan zien we dat er meer strafzaken op ons af komen en meer mensen een plek nodig hebben in een tbs-kliniek of in het gevangeniswezen. Om deze basis goed op orde te houden, trekken we in 2021 ruim 142 miljoen euro extra uit.

Het tweede is de strijd tegen de georganiseerde criminaliteit. We hebben eerder al een eerste stap gezet. Nu trekken we daar opnieuw extra geld voor uit, in 2021 141 miljoen euro en daarna jaarlijks 150 miljoen euro. Dat zit voor een deel in de opsporing en voor een deel in de beveiliging van mensen die in de rechtspleging werken. Ik wens niemand persoonsbeveiliging toe, maar als het nodig is, moeten we er niet om verlegen zitten.

En dan de derde pijler. Door corona maken we veel extra kosten. Om niet te hoeven bezuinigen op de normale processen is daar extra geld voor nodig. In 2020 ging het om 60 miljoen euro. Bovendien komt er voor 2021 40 miljoen euro extra beschikbaar om de achterstanden in het strafrecht weg te werken.’

de opleiding. Ik sta voor al dat soort zaken open, het zou enorm helpen. Je laat als beroepsgroep zien dat je niet alles op het bordje van de overheid legt, maar ook wat teruggeeft. Maar ja, de scheiding tussen beide werelden is dermate hard dat ik tot dusver weinig toenadering zie.

Ik wil het ook niet gemakkelijker maken dan het is, ik begrijp de argumenten wel. Maar ik stel vast dat in het verleden de praktijken meer gemengd waren, de scheiding minder groot en de onderlinge solidariteit vele malen groter.’

HALVERWEGE

Kort voor het zomerreces stuurde Dekker zijn *midterm review* naar de Tweede Kamer. In deze rapportage maakt hij de voorlopige balans op ten aanzien van de stelselvernieuwing. De minister toont zich over het geheel best tevreden. ‘Ook dit is een lange etappe of zo je wilt een marathon. We hebben nooit gezegd dat we in twee jaar rond zouden zijn. Dat vergt twee kabinetsperiodes, we zijn nu pas halverwege. Ik zie 2024 nog altijd als een reëel eindpunt. We zitten nu in de fase waarin steeds meer zaken concreet gestalte krijgen.’

Die zaken betreffen met name betere informatie en advies voor de rechtzoekende en het terugdringen van het aantal overheidszaken in het bestuursrecht. ‘In de optelsom kan dat ertoe leiden dat je het aantal toe-

voegingen terugdringt en daarmee verhoging van de tarieven met tien tot twintig procent mogelijk maakt.’

Een derde fundament onder het nieuwe stelsel is het rechtshulppakket, dat in de plaats moet komen van het per definitie toevoegen van een advocaat. Uit recent onderzoek in opdracht van het ministerie van Justitie en Veiligheid blijkt dat die pakketten veel minder besparingen voor de overheid opleveren dan gedacht. Een forse tegenvaller voor de minister. ‘Al doende leert men. We zijn begonnen met aannames en verwachtingen. Die stellen we gaandeweg bij. Er is sprake van tegenvallers, maar ook van meevallers. Als je die tegen elkaar afzet, blijkt dat het nog steeds kan. Dit is de manier waarop ik denk dat je meters kunt maken. Door te beginnen en te kijken hoe het uitpakt in de praktijk. Soms blijkt dat we iets te optimistisch zijn geweest, soms iets te conservatief. Je hebt pas een probleem als je aan de ene of aan de andere kant uitschiet, waardoor je het verhaal niet meer rond kunt krijgen. Zover is het zeker niet.’

RECHTSHULPPAKKET

Rechtshulppakketten worden niet alleen duurder dan gedacht, ze zijn ook nog eens lastig te bouwen. Veruit de meeste pilots zijn tot dusver gericht op versterking van de eerste lijn en verbetering van de toegang tot het recht. De enige pilot voor

rechtshulppakketten, toegesneden op bijstandsgerechtigden, was die van Achmea-dochter LegalGuard. Die kwam nauwelijks van de grond. Het woord ‘rechtshulppakket’ is in de ogen van de minister inmiddels zo besmet geraakt, dat hij op zoek is naar een andere term. Tot dusver zonder resultaat. ‘We hebben er een goede fles champagne op gezet, maar tot dusver hebben we nog geen suggesties ontvangen.’ Grinnikend: ‘Misschien moet ik die fles zelf maar leegdrinken.’

Echt belangrijk vindt de bewindsman een naamsverandering ook weer niet, lijkt hij te willen zeggen.

‘Het is een beetje een totempaal geworden. Maar nu we bezig zijn met het uitwerken ervan, krijg ik sterk de indruk dat ook de NOvA het idee wel interessant vindt. Waar we enkele jaren geleden discussie hadden of we dit nu wel of niet moesten doen, wordt nu gezegd: laten we het maar proberen en zet er alsjeblieft ook wat tempo op.’

Dekker verwacht nog tijdens zijn ministerschap een of meerdere pilots voor rechtshulppakketten bij echtscheiding en arbeidsrecht, zegt hij. ‘We zijn samen met de NOvA enkele prototypes aan het maken die schetsen hoe rechtshulppakketten er uit zouden moeten zien. Je kunt je voorstellen dat een echtpaar dat in goed overleg uit elkaar gaat, een eenvoudiger pakket nodig heeft dan een stel dat niet meer met elkaar praat. Je moet voor verschillende conflicten verschillende rechtshulppakketten kunnen aanbieden. We hebben afspraken gemaakt over de criteria waaraan die pakketten moeten voldoen. Juridische hulpverleners, advocatenkantoren of allianties krijgen vervolgens de kans om daar op te ontwerpen en in te schrijven.’

De gezinsadvocaat, die namens beide partijen de regie voert over het scheidingsproces, zou ook onderdeel kunnen uitmaken van een rechtshulppakket, denkt Dekker. ‘We hebben tien miljoen euro uitgetrokken om experimenten te stimuleren.

De eerste aanvragen zijn inmiddels toegekend, waaronder die voor de ontwikkeling van de gezinsadvocaat. Dat project kan nu van start gaan.'

VERZEKERAARS

In zijn zoektocht naar een ander stelsel heeft Dekker zich de afgelopen jaren ook uitvoerig laten informeren door rechtsbijstandverzekeraars, vaak tot ongenoegen van sociaal advocaten. Een filmpje waarin de minister de loftrompet steekt over Achmea, vormde de ultieme steen des aanstoots.

Rechtshulpverleners kunnen best het een en ander leren van verzekeraars, stelt Dekker. 'De manier van werken van rechtsbijstandverzekeraars die van algemeen naar heel specifiek gaat, is heel interessant. Met een opbouw waarbij je naarmate het ingewikkelder wordt, een meer gespecialiseerde jurist krijgt toegewezen. Eenvoudige zaken hoeven misschien niet door een advocaat te worden gedaan. Omdat verzekeraars met grote volumes werken, zijn ze

aan eenpitters en de leeftijdsopbouw. Voor de toekomst en de robuustheid van de sector zou het goed zijn als kantoren elkaar weten op te zoeken en de krachten bundelen. Toewerken naar meer specialisatie is ook van belang. Daar is uiteindelijk ook de rechtzoekende mee gebaat.'

BRANDMR

Ook buiten de gefinancierde rechtsbijstand verwelkomt Dekker innovatieve ontwikkelingen. Zijn bewondering voor BrandMR, een initiatief van schaderegelingskantoor SRK, heeft hij nooit onder stoelen of banken gestoken. 'In de discussie over de rechtsbijstand focussen we op de mensen die daar op grond van hun inkomen recht op hebben. Maar je zult maar net boven die grens zitten en het allemaal zelf moeten regelen. Daar helpt zo'n initiatief als BrandMR enorm.'

Dekker hoopt dat de NOvA de Verordening op de advocatuur (Voda) zodanig weet aan te passen, dat BrandMR – met zijn advocaten in loondienst – zijn diensten ook kan aanbieden aan onverzekerde particulieren en mkb'ers. 'Het is belangrijk dat we vasthouden aan onze leidende principes, maar ondertussen moeten we wel nadenken over de vraag of de uitwerking van de huidige re-

gelgeving nog past bij deze tijd. Ik zie ook wel de complexiteit rondom de bedrijfsstructuren in verhouding tot de kernwaarde 'onafhankelijkheid' en dat aanpassing of uitbreiding van de Voda op dit vlak een zorgvuldige afweging vereist. Maar nu is het zo dat iemand die een verzekering heeft afgesloten een beroep kan doen op een rechtshulpverlener. En iemand zonder verzekering, die een paar honderd euro wil betalen voor een rechtshulppakket, kan daar niet terecht. Terwijl het om dezelfde advocaat gaat, bij hetzelfde concern. Dat voelt natuurlijk wel krom en is aan de burger met zijn hulpvraag niet uit te leggen.'

De coronapandemie legde de Rechtspraak in het voorjaar volledig lam, waardoor er geen zittingen waren en advocaten hun verdiensten kwijtraakten. Ook in deze crisis verliep de samenwerking met de advocatuur goed, stelt Dekker vast. 'We hebben om tafel gezeten toen er geen fysieke zittingen meer mogelijk waren. Daarop hebben we een vangnet gemaakt voor kantoren die hun omzet met meer dan tachtig procent zagen terugvallen. We zijn tegen veel dingen aangelopen en er ging veel mis, maar tegelijkertijd hebben we ook heel goed samengewerkt.' Dekker ontleent nog een ander pluspunt aan de pandemie 'los van alle ellende die corona heeft gebracht'. 'Een aantal ontwikkelingen waar we al heel lang mee bezig waren, die heel moeilijk van de grond kwamen, zijn in een stroomversnelling geraakt. Telehoren gebeurde hiervoor slechts sporadisch, nu gaat het om vierhonderd zaken per week. Je moet steeds kritisch kijken waar dat kan. Bij een inhoudelijke behandeling is dat ingewikkeld, maar bij pro-formazaken, bij raadkamer gevangenhouding, scheelt het voor alle partijen. Niet in de laatste plaats voor de verdachte die 's ochtends in alle vroegte in een busje naar de rechtbank moet, onderweg nog wat andere gevangenen ophalen, dan in een cellenruimte zitten wachten tot hij naar boven wordt geroepen, waarna het vervolgens in tien minuten wordt afgedaan. Dat kan niet alleen efficiënter, maar ook vriendelijker.'

HANDIGHEID

Als het aan de minister ligt, blijft de Rechtspraak de weg naar verdere digitalisering vervolgen. 'Waar in het verleden niet of nauwelijks iets gebeurde omdat de techniek gebrekkig was of omdat er geen bekendheid mee bestond, kon het nu niet anders. Dat heeft de nodige hobbels meegebracht, zeker in het begin ging het verre van perfect. Maar zo langzamerhand zien we dat het werkt en dat mensen er handigheid in krijgen. Laten we vooral proberen dat vast te houden als corona weer voorbij is.'

'Ik zou het nobel vinden als commerciële kantoren pro bono toevoegingszaken gingen doen'

ook in staat om zich op specifieke trajecten te richten, denk bij voorbeeld aan UWV-zaken. Het loont de moeite om te zien welke lessen je daar uit kunt trekken om die vervolgens toe te passen bij de ontwikkeling van rechtshulppakketten of binnen de gefinancierde rechtsbijstand. Dat betekent niet dat ik daar een heel verzekeringsstelsel van wil maken. Dat is nooit de intentie geweest.' De werkwijze van verzekeraars bevat elementen die voor de sociale advocatuur ook kunnen lonen, denkt de minister. 'Het is een kwetsbare sector, niet alleen als je kijkt naar de vergoedingen, maar ook naar de omvang van de kantoren, de veelheid

PARTTIME VANUIT HUIS, PARTTIME VANUIT KANTOOR

Advocaten werken sinds maart zowel thuis als op kantoor. Ook na coronatijd lijkt thuiswerken een blijvertje. 'We zijn in sneltreinvaart gewend geraakt aan videovergaderen.'

DOOR / SABINE DROOGLEEVER FORTUYN
BEELD / BART VAN DIEKEN

Joan van Vliet (52) werkte voor de coronacrisis nooit vanuit huis. De advocaat en mediator met een algemene praktijk en een focus op het personen- en familierecht en psychiatrisch patiëntenrecht, is de initiatiefneemster van Van Vliet Advocaten in Nijmegen. Dat runt ze sinds 2009 samen met haar compagnon Paul van de Waarsenburg. Aan het begin van de 'intelligente lockdown' werkte ze een tijdje volledig vanuit huis. 'Ik had net in die week psychiatrisch piket. Zittingen over gedwongen opname met inbewaringstelling en gesprekken met cliënten gingen toen telefonisch door. Voor het opbouwen van de vertrouwens-

band was het wel lastig dat de gesprekken niet face to face waren.' Na enkele weken ging Van Vliet de helft van de tijd op kantoor werken, de andere helft vanuit huis. Zij en haar compagnon wisselen elkaar af. Ze ontvangt maximaal twee cliënten tegelijk op kantoor. 'We houden anderhalve meter afstand, wassen handen. Als de cliënten vertrokken zijn, reinig ik de deurklinken met alcohol.' Het deels vanuit huis werken, bevalt Van Vliet beter dan verwacht. 'Ik had wat koudwatervrees, maar nu ik eenmaal gedwongen de eerste stap heb gezet, vind ik het ook wel erg fijn. Thuis werk ik efficiënter.'

Ook na coronatijd wil Van Vliet het deels vanuit huis werken er wel in houden. Idealiter werkt ze dan in de ochtend vanuit huis, in de middag plant ze haar afspraken achter elkaar op kantoor.

COHESIE

Werknemers van Linklaters mogen voortaan twintig tot vijftig procent van hun werk thuis verrichten, maakte het internationale kantoor onlangs bekend. Voorheen werd bij grote kantoren maar mondjesmaat thuisgewerkt. 'Voor de coronacrisis werkte ik weleens een halve dag vanuit huis,' vertelt Erwin Rademakers (50), managing partner van AKD.

‘Ook als ik kantoorbreed kijk, gebeurde het in zeer beperkte mate.’ De *lockdown* bracht een cultuuromslag op gang. Vanaf half maart werken advocaten van AKD voor zo’n zeventig tot tachtig procent vanuit huis. ‘ICT was toen direct op orde. Daardoor verliep de overgang naar thuiswerken soepel. Uit de enquêtes die we onder onze medewerkers houden, komt naar voren dat het ze grotendeels bevalt.’

Ook bij NautaDutilh verliep de omslag soepel. Daar werkt op een gemiddelde werkdag rond de 75 procent van de medewerkers vanuit huis, vertelt managing partner Petra Zijp. ‘Ons “anderhalvemeterkantoor” heeft een maximale bezetting van vijftig procent. We horen van veel medewerkers dat ze meer thuis zouden willen blijven werken dan ze voor corona deden. Momenteel zijn we met een dwarsdoorsnede van het kantoor bezig een visie op thuiswerken te ontwikkelen.’ Grofweg hetzelfde percentage advocaten van Van Doorne werkt tegenwoordig vanuit huis. Zij konden half maart een eigen bureaustoel en een extra monitor ophalen, vertelt managing partner Saskia Laseur (54). ‘Thuiswerken is een blijvertje,’ beaamt Laseur. ‘Niet in plaats van fysieke samenwerking, maar als onderdeel van een hybride oplossing. Ik denk dat ook na de crisis twintig tot dertig procent vanuit huis zal worden gewerkt.’

VANUIT DE DEUROPENING

Toch werken sommige advocaten het liefst wél op kantoor. ‘Ik vond het, vooral tijdens de *lockdown*, best een eenzaam gebeuren,’ bekent advocaat Els Ebes (60). Ze is advocaat asiel- en vreemdelingenrecht bij het Groningse sociale Advocatenkantoor Nieuwe Ebbingestraat. ‘Je kon niemand thuis

ontvangen, je kon naar niemand toe. Het kantoorleven was op dat moment mijn sociale leven.’ De vier aangesloten advocaten kiezen ervoor om zo veel mogelijk op kantoor te werken. ‘Omdat je daar voor je werkzaamheden alles bij de hand hebt en om toch contact met elkaar te kunnen blijven houden. Vanuit de deuropening. We hebben allemaal een eigen kamer, waardoor het houden van gepaste afstand mogelijk is,’ zegt Ebes. Wat in Groningen speelt, zie je in het groot op de Zuidas, al heet het daar anders. ‘Waar je goed op moet letten, is de cohesie,’ zegt Rademakers van AKD. ‘Je moet er actief voor zorgen dat je elkaar blijft zien. Met mijn sectie, M&A, is de afspraak dat alle medewerkers op dezelfde dag van de week op kantoor werken. Iedereen vanuit hun eigen kamer natuurlijk, met af en toe een

overleg waarbij de coronarichtlijnen in acht worden genomen.’ Het belang van fysieke aanwezigheid wordt ook om een andere reden door Laseur van Van Doorne onderschreven. ‘Veel innovatie komt nog altijd voort uit overleg op locatie waarbij je elkaar daadwerkelijk fysiek ontmoet. Kantoren krijgen een nieuwe rol en indeling, waarbij ze nog meer als ontmoetingsplaats en creatieve *hotspot* zullen dienen.’

De vrees dat thuiswerkers minder efficiënt of productief zouden zijn, blijkt ongegrond. Rademakers: ‘Advocaten zijn thuis productief, sommige nog productiever dan op kantoor.’ Ook bij Van Doorne wordt het thuiswerken eerder ervaren als ‘een kwaliteitsslag op het gebied van efficiëntie’. Laseur: ‘Maart 2020 was de maand met de hoogste productiviteit in jaren.’

Zij benadrukt bovendien dat ook onder de jongere medewerkers, die graag op kantoor zijn voor overleg, een enorme welwillendheid bestaat om op de juiste manier door deze periode heen te komen. ‘Er is veel saamhorigheid. Even op kantoor zijn voor afstemming van dossiers, het maken van tactische keuzes, en daarna weer naar huis om alles uit te werken.’

PARKSESSIES

Een aandachtspunt is wel, zegt Jos van der Meché, partner bij AKD (55), de begeleiding van stagiairs. ‘Ik probeer, afhankelijk van de wens van degene die ik begeleid, zo veel mogelijk contactmomenten te hebben. Vaak via bellen en appen, soms via Microsoft Teams. We bespreken za-

‘Veel innovatie komt nog altijd voort uit overleg’

ken en juist ook hoe het met iemand gaat, of het thuiswerken lukt en waar hij of zij tegenaan loopt. Ook hebben we wekelijks overleg via Teams met de hele sectie, waar iedereen aan het woord komt en kort vertelt hoe het gaat, wat er die week op de agenda staat. Ik bel meestal op het einde van de vrijdagmiddag nog even om de week af te sluiten.’ Ook organiseert Van der Meché fysieke bijeenkomsten om adviezen of ideeën door te denken. ‘De eerste sessies deden we dat op drie stoeltjes in een park en we noemen deze overlegjes sindsdien de “parksessies”. Wat mij betreft een winst – iets wat ik als patroon ook na corona zeker zal voortzetten.’

ZAKENREIZEN

Wie je door het thuiswerken ook minder ziet: de cliënt. Op kantoor Nieuwe Ebbingestraat in Groningen werd

aanvankelijk ieder bezoek van cliënten gewoerd. Nu de coronapiek voorbij is en er in de twee spreekkamers van het kantoor spatschermen zijn geplaatst, staat het kantoor weer voorzichtig cliëntbezoek toe. Na afloop van ieder gesprek poetsen de advocaten zich gek, vertelt Ebes. 'Deurknoppen, trapleuningen. Dat deden we van het begin af aan en dat blijven we doen.'

Op de grote kantoren neemt het aantal zakenreizen van advocaten als gevolg van de coronacrisis enorm af. NautaDutilh staat in principe geen zakenreizen meer toe. 'Is het strikt noodzakelijk vanwege zakelijke redenen en is er geen online alternatief, dan is toestemming van het bestuur vereist,' zegt managing partner Zijp. AKD-partner Rademakers: 'Door mijn focus op Azië en mijn representatieve functie als managing partner, reisde ik veel, naar Japan, de Verenigde Staten, Londen, Duitsland. Ik verbleef voorheen wel een paar maanden per jaar in het buitenland. Sinds half maart heb ik niet meer in een vliegtuig gezeten.' Business meetings worden nu vervangen door bijeenkomsten via videoconferentie. Dat scheelt reistijd en geld. 'Door corona zijn we in sneltreinvaart gewend geraakt aan videovergaderen. Tegelijkertijd mis je menselijk contact. Na corona zullen we ook heus wel weer gaan reizen, maar we komen er nu achter dat dat minder vaak echt nodig is.'

VIERKANTE METERS

Een ander, min of meer existentieel vraagstuk dat zich aandient, is het aantal vierkante meters kantoor dat nog nodig is. Bij AKD wordt ook daar al over nagedacht, vertelt managing partner Rademakers. Na de coronatijd zullen advocaten veertig tot

vijftig procent thuiswerken en de rest van de tijd op kantoor, verwacht hij. Voor stagiairs vindt hij het van belang dat ze vier of vijf dagen in de week op kantoor zijn. Dat betekent dat er structureel minder behoefte is aan vierkante meters kantoorruimte. 'We hebben vestigingen in Amsterdam, Rotterdam, Breda en Eindhoven, België en Luxemburg. We zitten met huurovereenkomsten, die nog enkele jaren lopen. Maar een groepje mensen binnen AKD kijkt wat er mogelijk is. Dat kan betekenen dat we op termijn naar een ander pand gaan of dat we nieuwe huurovereenkomsten afsluiten.' Bij Van Doorne is kleiner wonen niet aan de orde, vertelt Laseur. 'We willen alle ruimte juist optimaal benutten om *social distance* te kunnen bewaren. Veel kantoorgenoten vinden het erg fijn dat de mogelijkheid bestaat om naar kantoor te komen. Alle bureaus staan nu op anderhalve meter van elkaar, hetzelfde geldt voor stoelen in het restaurant en vergaderruimtes. Daar zijn we nu helemaal op ingericht.'

WORK-LIFE FIT

Of de kantoorbureaus ooit weer dicht bij elkaar zullen komen, weten we nog niet maar thuiswerken lijkt niet meer weg te denken. Het is fijn dat je nu meer zeggenschap hebt over hoe je je tijd indeelt, vindt Albana Mazreku (27), advocaat bij Van Doorne op de sectie Commercial. 'Het thuiswerken zorgt voor een andere balans tussen werk en privé. Ik ben veel meer gaan sporten. Ook kan ik nu even doorde-weeks op een rustig moment boodschappen doen, terwijl ik dat eerst gehaast op zondag moest doen. In

die zin werkt het alleen maar positief voor het ritme en de productiviteit: even op adem komen, geen bomvolle (privé)agenda meer.' Mazreku kreeg een sterkere persoonlijke binding met kantoorgenoten, zegt ze. 'Je ziet opeens een kantoorgenoot in een joggingspak in de huiskamer met kinderen, terwijl je over dezelfde serieuze materie praat als voorheen.' Tegelijkertijd is de drempel om een collega te bellen om even te sparren toch iets hoger. 'Toen corona uitbrak, was ik net overgestapt van de sectie Arbeidsrecht & Pensioenrecht naar Commercial. Op zulke momenten wil je veel met je nieuwe collega's zijn, dat kon nu niet.' Inmiddels kan ze, tot haar tevredenheid, weer zo'n drie dagen per week naar kantoor. 'Ik ben blij om weer onder collega's te zijn. De vrijheid om thuis te werken of naar kantoor te gaan, is erg prettig.' Al met al zorgt het blijvend (deels) vanuit huis werken voor een nieuwe werkcultuur, denkt Petra Zijp van NautaDutilh: 'Medewerkers ervaren de combinatie van werken op kantoor en thuiswerken als een betere *work-life fit*.' Managing partner van AKD, Erwin Rademakers: 'De klant staat voorop, dat is logisch. Maar of je nou tussen vijf uur 's middags en acht uur 's avonds niet beschikbaar

'Het thuiswerken zorgt voor een andere balans tussen werk en privé'

bent omdat je voor de kinderen moet zorgen, of dat je om negen uur 's ochtends begint omdat je eerst je kinderen naar school moet brengen, prima. Je moet mensen vertrouwen geven. En nu zie je door corona dat ze dat ook gewoon waarmaken.'

ONDER DE RADAR

DOOR / ERIK JAN BOLSIUS BEELD / SJOERD VAN DER HUCHT

Zo beroemd als de universiteit in Leiden is, zo bescheiden zijn de advocaten van het oudste kantoor er. En toch maken ze dagelijks verschil voor hun cliënten en omgeving.

De naam van 'meester Paul' valt regelmatig bij het Leidse advocatenkantoor De Clercq. De inmiddels 92-jarige naamgever kan door de coronamaatregelen niet meer naar de jurisprudentielunches komen, maar advocaat Ernst van Win vertelt hoe zijn kernwaarden dagelijks worden toegepast. 'Alles begint met lol, passie voor wat we doen. Vanuit die *drive* wil je ook het beste leveren voor je cliënten. Dit komt echt van meester Paul.' Sinds Van Win 37 jaar geleden als eerste medewerker in dienst trad, groeide het kantoor naar 50 medewerkers. In het verleden voerde het kantoor vooral een sociale praktijk, inmiddels richt het zich op de zakelijke markt. Van Win: 'Arbeidsrecht is een sociale praktijk, het gaat over mensen, medezeggenschap ook. We blijven ook lokaal betrokken, doen veel voor sport en cultuur in Leiden, maar leveren ook de deken voor de Haagse orde.'

Het kantoorpand is recent opnieuw ingericht, met veel ruimte voor meetings. De grote seminarzaal oogt nu wat overbodig, al kan er veilig samentaart worden gegeten en geluncht, op anderhalve meter. Veel collega's werken thuis, maar managing partner Natascha van Duuren en de recent aangetreden CFO/COO Hans Schuurman zijn *live* aanwezig. Over de koers van het kantoor vertelt Van Duuren, zelf specialist in IT-recht en privacy: 'We zijn middelgroot, maar met een duidelijke focus, waardoor we op onze rechtsgebieden echt autoriteit kunnen claimen, ook buiten Leiden.' Is de aanstelling van een CFO/COO met een financiële achtergrond een teken dat het niet goed gaat? Van Duuren, die op termijn graag haar taken als managing partner overdraagt aan een professionele bestuurder: 'Financieel zitten we al jaren op een stijgende lijn, maar managen doe ik erbij, zo goed als ik kan. Dat kan

altijd beter.' Ze noemt verdergaande automatisering, de pensionering van de huidige financiële man en de invoering van een nieuw urensysteem als eerste klussen voor Schuurman, die zijn takenpakket toelicht: 'Discussies over cijfers zijn oersaai, maar dankzij betere urenregistratie kunnen we goed naar de resultaten kijken. Die cijfers kun je vervolgens op een honkbalknuppel plakken en zeggen wat er moet veranderen, maar het is leuker om samen te kijken naar verbetermogelijkheden. Advocaten zijn slim genoeg om de juiste actie te ondernemen als er verbetering nodig is.'

Van Duuren is trots op de sfeer in het kantoor, ook in coronatijd. 'Ik krijg regelmatig de vraag of iedereen hier echt zo aardig is. Dit is hoe we zijn. Bij de selectie letten we daar goed op, is iemand een 'Declercq'er'? Daar bedoelen we mee: sociaal, betrokken, zowel bij elkaar als bij cliënten. Dus kijken we naar de extra's op een cv. Dat kan van alles zijn, als die betrokkenheid er maar uit blijkt.' Al is betrokkenheid ook een valkuil, merkt ze. 'We zijn geen borstklopers, we zijn hard bezig met onze zaken, soms iets te bescheiden.' Ter plekke spreken Schuurman en Van Duuren af meer werk te gaan maken van de pr van het kantoor.

De Clercq Advocaten en Notariaat

Wie: 50 medewerkers.

Hoe: focus op arbeid & pensioen; medezeggenschap; ondernemingsrecht; IT, IE & privacy, vastgoed, bestuursrecht en tuchtrecht.

Waar: Leiden.

‘We zijn geen borstklappers’

NOBEL BEROEP

De historie van De Clercq gaat terug tot 1850. Vanaf het begin dienen de Leidse advocaten niet alleen cliënten, maar ook stad en maatschappij. Robert Sanders, historicus, advocaat en gepromoveerd op tuchtrecht, schreef een boek over 170 jaar De Clercq, dat dit jaar verschijnt. ‘Advocatuur was een nobel beroep waarin je je maatschappelijk verdienstelijk maakte. Advocaten zaten in allerlei besturen, deden veel aan liefdadigheid, ook toen de overheid dat nog niet deed.’ Hij vertelt hoe de aan het kantoor verbonden advocaat François Was, burgemeester van Leiden van 1894 tot 1903, werkte aan verbetering van arbeiderswoningen, invoering van een minimumloon, wijkverpleging. ‘We mogen ons daar best aan spiegelen. Ieder kantoor is een onderneming, er moet geld verdiend worden. Maar de vraag is: wat wil je verder betekenen als advocatenkantoor? Daar is hier zeker ruimte voor.’ Of je nou Rob Ludding spreekt, die in zijn juridische nadagen als

of-counsel bij het kantoor werkt, of starter Guus Wife, ze roemen ook allemaal de ruimte voor eigenheid. Ludding vertelt via video vanuit zijn Drentse vakantiewoning hoe hij zijn *battles* kan kiezen, met zaken over renteswaps, monopolistengedrag van grote bedrijven, privacy. Ook zijn ervaring als bedrijfsjurist bij Shell komt van pas. ‘Ik ben actief in Groningen, daar vallen individuen tussen wal en schip tegen de proceskracht van de NAM, mijn oude werkgever.’

Hoewel Guus Wife in maart dit jaar bij het kantoor begon en veel vanuit huis werkte, draait ook hij al volop mee. ‘Ik loop harder in een fijne omgeving. Alles wat ik denk en observeer, kan ik delen.’ Wife werkt samen met patroon Renate Vink aan een wetenschappelijk artikel voor het *Tijdschrift Recht en Arbeid*. ‘Dat tijdschrift las ik tijdens mijn Master, nu kom ik erin, hoe mooi is dat!’ In een gesprek tussen partner ondernemingsrecht Sacha Krekel en collega Eveline Bakker komt de

bescheidenheid van het kantoor nog eens ter sprake. Krekel: ‘Wij hebben klanten die niet misstaan op de lijstjes, maar die willen niet dat we over ze vertellen. Ze willen onder de radar werken, internet vergeet niets.’ Bakker werkte als student bij De Clercq en koos daarna bewust om er ook advocaat te worden, omdat het kantoor niet te groot is en een goede werk-privébalans nastreeft. Al stelt ze dat collega Krekel daarin niet echt het goede voorbeeld geeft. Krekel, enthousiast: ‘Mijn cliënten bellen me van 7.00 tot 23.00 uur. Ja, ook in het weekend. Als ik ze daarmee even kan helpen, is dat prima.’ Bakker lacht en geeft aan waar zij graag haar energie in steekt: ‘We hebben eind 2019 een herstructureringssteam opgezet met verschillende expertises voor cliënten in financiële nood.’ Vorig jaar leek dat idee niet zo urgent, zegt ze eerlijk, maar in maart dit jaar hadden ze daardoor een team klaarstaan voor herstructureringen en reorganisaties. ‘Die collega’s hebben het nu druk.’

Advocaten Juriaan de Vries, Benedicte Ficq, Nico Meijering, Christian Flokstra en Laura ter Steeg arriveren op 27 augustus bij de rechtbank op Schiphol.

© Sem van der Wal / ANP

TESTCASE MARENGO

In het Marengo-proces woedt een ongekend felle strijd tussen het OM en de advocatuur. De grenzen van het betamelijke worden opgezocht.

DOOR / STIJN DUNK

27 augustus 2020, het zwaar-beveiligde Justitieel Complex Schiphol. De advocatuur krijgt het woord in het Marengo-proces. Eensgezind uiten de raadslieden hun verontwaardiging over de handelwijze van het OM. 'Het OM gooide twee advocaten voor de bus. Het is een soort eigenrichting,' zegt Inez Weski, over het schaduwen van twee collega's in Dubai. 'Wij worden publiekelijk besmeurd,' klaagt Nico Meijering, over de beschuldiging dat advocaten hebben gelect naar de organisatie van Ridouan Taghi. 'Het is een beproefd recept van foute regies: het aantasten van de integriteit van advocaten die onwelgevallige verdachten bijstaan,' doceert Bénédicte Ficq.

Om te spreken van het proces van de eeuw als pas twee decennia verstreken zijn, is voorbarig. Maar dat de Marengo-zaak van historisch kaliber is, lijkt geen boude bewering. Zelden lagen in Nederland het Openbaar Ministerie en de advocatuur tijdens een rechtszaak zo openlijk met elkaar overhoop, binnen en buiten de zittingszaal. Er tekent zich een proces binnen een proces af.

Waar komt deze polarisatie vandaan? Is er sprake van een trend, waarbij het respect voor elkaars rol afbrokkelt? Overschrijdt het OM grenzen in zijn honger om Taghi te veroordelen? Waar kan de advocatuur de hand in eigen boezem steken?

‘GEVAARLIJKE GEDACHTE’

Het Openbaar Ministerie en de Rechtspraak willen geen commentaar geven. Dat is beleid als de zaak onder de rechter is. Daarom deze analyse met twee Marengo-advocaten, een Kamerlid, een hoogleraar en twee ervaren advocaten op afstand. ‘Deze zaak is een *testcase* of belangrijke rechtsstatelijke en strafvorderlijke principes overeind blijven wanneer het spannend wordt,’ meent OU-hoogleraar strafrecht Sven Brinkhoff. Wat onder meer wringt, is het observeren van Nico Meijering en Leon van Kleef (Ficq & Partners) in Dubai. Zij werden vorig jaar geschaduwd omdat het OM vermoedde dat zij Taghi gingen ontmoeten. ‘Het OM probeerde Taghi met man en macht te vinden, maar lijkt zich te bedienen van een gevaarlijke gedachte: het doel heiligt

alle middelen,’ stelt Brinkhoff, die onderzoek doet naar bijzondere opsporingsbevoegdheden en de rol van kroongetuigen. ‘Het OM mag best vergaan in een strafzaak als Marengo, maar dan wel met inachtneming van belangrijke principes, zoals transparantie over de ingezette middelen. Men had hier achteraf zelf mee naar buiten moeten treden.’

Ook de Vereniging van Cassatieadvocaten in Strafzaken (VCAS) vindt dat met de actie principiële grenzen zijn overschreden. In een online verklaring laakte zij het optreden van politie en OM. ‘Dit raakt aan de wortels van de rechtsstaat,’ licht VCAS-voorzitter Jacqueline Kuijper (Advocatenkantoor Kuijper) toe. ‘Met name het verschoningsrecht van de advocaat dat hem in staat stelt vrij te communiceren met zijn cliënt. Dan houd je je niet aan de regels die we met z’n allen accepteren.’

3 september 2020. In de gerechtsbunker in Osdorp krijgt het Openbaar Ministerie het woord. De officieren van justitie verweren zich tegen de bezwaren van de verdediging. De ‘ongekend zware verwijten’ zijn stuk voor stuk ‘onterecht’. De extra onderzoeken en getuigenverhoren waar de advocaten om verzochten, dienen te worden afgewezen. Over de observatie in Dubai: ‘Die is in beginsel toegestaan.’ Over de beschuldiging van het lekken: ‘Dat proces-verbaal was bedoeld ter verificatie van de kroongetuige. Uitdrukkelijk niet om het gedrag van raadslieden te onderzoeken.’

In zijn bejegening van de advocatuur is het OM in deze zaak onzorgvuldig geweest, meent strafadvocaat Rob van der Hoeven (NautaDutilh). Van der Hoeven is voorzitter van de adviescommissie strafrecht van de NOvA, maar spreekt op persoonlijke titel. Hij doceert gedragsrecht in de specialisatieopleiding strafrecht voor advocaten aan de universiteit. ‘Neem het vermeende lekken: het OM moet als geen ander weten dat

Er tekent zich een proces in een proces af

je alleen beschuldigingen mag uiten als dat goed onderzocht is,’ zegt hij. ‘Nu stond dat helemaal niet vast. Lekken tijdens beperkingen is niet één of ander overtredinkje, het is een doodzonde waar de tuchtrechter flink op ingrijpt. Het OM had de deken of de tuchtrechter moet inschakelen als ze meenden dat ze een zaak

Sven Brinkhoff

Nico Meijering

hadden. Nu sturen ze dit zo de wereld in, waardoor mensen onomkeerbaar beschadigd kunnen worden.'

Van der Hoeven constateert dat het OM in de loop der jaren vaker over de rand opereert: 'Het hoort bij de opsporingstaak om grenzen op te zoeken. Maar als men bij het verkennen daarvan stuit op een harde grens, zoals het verschoningsrecht, lijken ze te vaak te denken van: ach, weet je wat, baat het niet dan schaadt het ons ook niet.'

Brinkhoff signaleert een vergelijkbare trend: 'Je ziet het duidelijk in de methoden die het OM in grote zaken meer is gaan gebruiken. Zo zet men steeds vaker een kroongetuige in, terwijl daar juridische en morele bezwaren aan kleven. Een ander voorbeeld is de herintroductie van de criminele burgerinfiltrant, een middel dat twintig jaar lang niet mocht.'

VCAS-voorzitter Kuijper mist de rechtsstatelijke houding bij het OM. 'Vroeger opereerden officieren meer magistratelijk. Dat houdt in dat je afwegingen maakt op een afstandelijke manier: kunnen we dit wel doen, hoe zit het met de borging in de regels en het EVRM?'

OPSPORINGSBELANG

Het OM wijst vanaf het begin op het uitzonderlijke opsporings en vervolgingsbelang van de Marengo-zaak. Volgens het Openbaar Minis-

terie is Taghi Nederlands meest gezochte verdachte en had zijn aanhouding had de hoogste prioriteit. CDA-Kamerlid Chris van Dam, officier van justitie van 1997 tot 2017, onderschrijft dit: 'Het aanhouden van Taghi is ook een bijdrage aan de rechtsstaat, het is flauw om alleen maar te zeggen dat het de rechtsstaat in gevaar zou brengen. Het was ook in het belang van de veiligheid van advocaten en om recht te doen aan de samenleving. Er staan meerdere potjes op het fornuis waarin geroerd moet worden.'

Weski vindt dit een excuus waarmee oneigenlijke methoden worden gelegitimeerd.

Zoals de bewijsconstructie van pgp-berichten: versleutelde telefoonberichten waarmee verdachten communiceerden. 'Het OM baseert zich volgens justitie steeds vaker op dit type berichten. Terwijl duidelijk begint te worden dat er juridisch en technisch ongelofelijk veel scheef mee is: met het beslag, het gebruik, de inzage in geheimhouderrechten.' Het OM waant zich volgens Weski onaantastbaar: 'Men waagt zich aan allerlei buitenwettelijke methoden vanuit de gedachte: daar worden we toch niet voor bestraft.'

TOEZICHT OP OM

De vraag dringt zich op: hoe staat het met de interne checks-and-balances bij het Openbaar Ministerie? Wie houdt binnen de organisatie toezicht op het eigen handelen? Van Dam vindt dat het toezicht binnen het

OM op orde is: 'Sinds de dwaling bij de Schiedammer parkmoord waar tunnelvisie aan het licht kwam, is de controle stevig aangescherpt. Ik heb me als officier weleens afgevraagd: door hoeveel hoepels moet ik nou nog springen voordat ik iets kan doen? Je hebt de kwaliteitsofficier die meekijkt, de rechercheofficier, de hoofdofficier overlegt periodiek over zware zaken, om toestemming te krijgen voor bijzondere opsporingsmiddelen is er de centrale toetsingscommissie. Ik heb me er wel publiekelijk over verbaasd dat deze routes

'Vroeger waren officieren meer magistratelijk'

niet zijn bewandeld bij het besluit om advocaten te schaduwen.'

De advocatuur heeft een zichtbare en onafhankelijke toezichtstructuur, in de persoon van de deken en via het tuchtrechtsysteem. 'Het OM heeft geen serieus equivalent,' ziet Kuijper. 'Het college van pg's kijkt mee, maar dat is al snel de slager die zijn eigen vlees keurt.' De VCAS wendde zich

Rob van der Hoeven

met haar verzoek om onderzoek naar de schaduwactie tot de procureur-generaal van de Hoge Raad. 'Hij heeft een wettelijke controletaak, op hem komt het aan,' aldus Kuijper. Inmiddels is de procureur-generaal niet ingegaan op het verzoek, met als argument dat de kwestie onderwerp van debat is in een zaak die onder de rechter is. Kuijper: 'Er is dus niemand die het OM op reguliere basis controleert.' Vergelijkbare kritiek klonk vorig jaar in het rapport van de commissie-Fokkens. Die signaleerde bij het OM 'een gebrek aan ethisch leiderschap' en een 'niet-integere cultuur', naar aanleiding van een onbestrafte liefdesaffaire binnen de OM-top.

Meijering herkent het beeld: 'In een andere zaak stelde ik vast dat het OM de rechter-commissaris onjuist geïnformeerd had om over de kroongetuige een positief rechtmatigheidsoordeel te verkrijgen. Toen ik daarover een klacht indiende bij het OM kreeg ik per kerende post bericht terug: "De zaak is onder de rechter dus we doen er niks mee." Ik vrees bij de Nationale ombudsman om dezelfde

reden te stranden. Moeten wij zes jaar wachten met die klacht? Dan wordt het natuurlijk een lachertje.'

AANDEEL ADVOCATUUR

Van Dam vindt dat de advocatuur ook de hand in eigen boezem moet steken. De aantijging van het OM dat gelekt zou worden, was voor de CDA'er aanleiding om de gedragsregels voor advocaten ter discussie te stellen.

Hij stelt vragen bij de praktijk dat één advocaat in één strafzaak meerdere verdachten bijstaat. 'Je kunt dan als advocaat bijvoorbeeld onder grote druk gezet worden om je ene cliënt als getuige op te roepen in de strafzaak van je andere cliënt. Je moet heel stevig in je schoenen staan om daar weerstand aan te bieden. Hoe kun je dan het belang van beide cliënten dienen? Een advocaat moet zich daar volledig vrij in voelen.'

'De omgekeerde wereld,' vindt Van der Hoeven van Van Dams ideeën. 'Je kunt de regels niet veranderen omdat je denkt dat er een probleem

is. Eerst moet je nagaan of er een probleem is en zo ja, dat bij de onafhankelijke tuchtrechter neerleggen.' De strafrechtadvocaat moet altijd opboksen tegen het grote apparaat van politie en OM, benadrukt Van der Hoeven. 'In diens controletaak of alle regels worden nageleefd, heeft hij een hoop vrijheid. Maar ook aan die vrijheid zitten grenzen. Als een advocaat die niet goed in acht neemt, komen de dekens in beeld. Die zijn actiever geworden in het onderzoeken van de twijfelgevallen. Het is

Chris van Dam

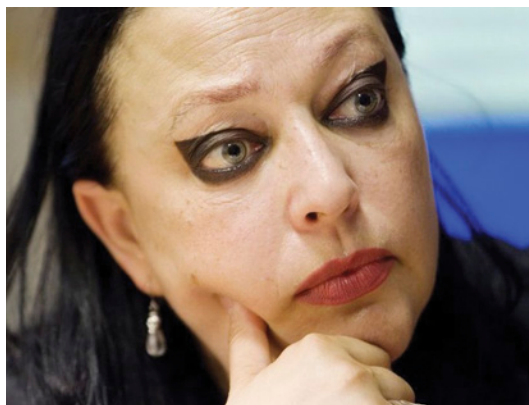
belangrijk om te laten zien aan de maatschappij dat je je eigen fouten onderzoekt.' Volgens Meijering zijn strafrechtadvocaten extra op hun hoede. 'We weten allemaal hoe we onder het vergrootglas liggen, zeker in grotere zaken. Bij het minste of geringste word je afgeslacht. Dan opereer je voorzichtig op z'n eegtjes.'

MEDIA ALS WAPEN

Toch zijn advocaten geen passieve speelbal van het Openbaar Ministerie in het strafproces, stelt Brinkhoff. 'Vanuit de advocatuur wordt in grote zaken net zo goed bewust de media bespeeld. Dan voer je het gevecht niet in de zittingszaal en moet je niet raar

'Advocaten zijn geen passieve speelbal van het OM'

opkijken als het OM hetzelfde doet.' Er is wel een verschil, constateert Brinkhoff: 'Advocaten worden nu eenmaal geacht om partijdig het belang van hun cliënt te dienen. Daarmee kunnen ook zij de verhoudingen op scherp zetten.' Van Dam onderschrijft dit: 'Ik denk dat advocaten de media vaak bewuster inzetten dan het OM. Als Openbaar Ministerie ben je daar van nature voorzichtiger mee.' Advocaten vinden dat het OM het mediawapen in het Marengo-proces wel heel agressief inzet. 'Het is een van de

Inez Weski

Jacqueline Kuijper

meest extreme voorbeelden van *trial by media*, aldus Weski. 'Hele dossiers worden al publiekelijk verspreid voordat ze bij de verdediging en de rechter terechtkomen. Met als gevolg dat zo'n verhaal in stukjes wordt geknipt en van commentaar wordt voorzien zonder dat de verdachte zich kan verdedigen. Potentiële getuigen kunnen dan hun verklaring erop afstemmen. Zo wordt waarheidsvinding een farce, mijn cliënt wordt op straat berecht.' Dit was voor Weski in oktober 2019 mede reden om, achteraf tijdelijk, de verdediging van Taghi neer te leggen.

De advocatuur wordt gemarginaliseerd, vindt Kuijper. 'Dat zit me heel hoog, want het raakt aan artikel 6 van het EVRM: het recht op een eerlijk proces', zegt Kuijper. 'Het wordt versterkt door de langdurige bezuinigingen op de advocatuur. Er wordt een beeld neergezet alsof we geen stuiver waard zijn. Dat maakt je extra kwetsbaar.'

De equality of arms in het strafproces staat op het spel, vinden Brinkhoff en diverse advocaten. De opsporingsmethoden van het OM worden brutaler, de mediastrategie feller. Strafrechtadvocaten kunnen daar niet altijd genoeg tegenoverstellen, zodat de machtsbalans dreigt door te slaan naar de staande magistratuur.

RECHTER ALS BEMIDDELAAR

Als het evenwicht tussen vervolging en verdediging is verstoord, kan

de neutrale rechter dan de balans herstellen? De advocaten in het Marengo-proces richten zich expliciet op de rechtbank: die zou op eigen gezag onderzoek moeten doen naar de vermeende misstappen van het OM. Weski wijst op een

recente zaak waarin het gerechtshof 's-Hertogenbosch het heft in eigen hand nam. 'Daar heeft het OM de rechter verkeerd voorgelicht en het hof gaat dat nu uitzoeken. Het kan dus wel.' Tegelijkertijd is de strafrechter gebonden aan verschillende beperkingen. 'Zijn eerste taak is de verdachte een eerlijk proces geven,' stelt Van der Hoeven. 'Daarin past het om gedragingen van procespartijen kritisch te bekijken. Maar de rechter is terughoudend met het vroegtijdig sanctioneren daarvan. Hij is daartoe wettelijk ook niet vaak verplicht. Hij zal dit eerder doen in zijn eindvonnis, als onderdeel van het geheel. Jammer dat het niet vaker eerder gebeurt.'

GEDEELD BELANG

September 2019. In de ontzetting na de moord op advocaat Derk Wiersum staan alle sleutelfiguren zij aan zij. Rechter, advocaat, officier van justitie. Pal voor de rechtsstaat. Een jaar later is van die solidariteit weinig over. Nota bene als gevolg van dezelfde strafzaak. Wrang, vinden de nodige advocaten. Toch lijkt de *communis opinio* dat juist daar de oplossing ligt: meer contact, meer eensgezindheid, zoeken naar het gedeelde belang. Meijering riep een jaar geleden al op tot ontmoeting en debat. 'Dat in besloten setting de magistratuur,

advocaten en journalisten bij elkaar komen. De dassen los, benen op tafel, gewoon eens praten met elkaar.' Van Dam heeft daar goede ervaringen mee. 'Toen ik plaatsvervangend hoofdofficier in Amsterdam was, organiseerden we sessies met diverse ketenpartners in de

Rode Hoed: daar werd stevig gesproken over inhoudelijke thema's, maar ook hoe we met elkaar omgingen. Je dronk een borrel en kwam erachter dat je eigenlijk hetzelfde belang had; op een fatsoenlijke manier strafrecht plegen.'

Dat aandacht voor de onderlinge verhoudingen loont, toont volgens Van Dam de Context-zaak bij de Haagse rechtbank in 2015. 'Een beladen proces, waar een groep terreurverdachten terechtstond en waar net als bij Marengo de veiligheid van officieren, rechters en advocaten in het geding was. Simon Minks, één van de officieren, gaf iedere ochtend als hij de zaal in kwam iedereen persoonlijk een hand: alle advocaten, ook de verdachten.' Met positief effect: 'Vooraf was men bang dat de zaak eindeloos zou duren. Maar alles is binnen de geplande tijd behandeld, er waren weinig schorsingen. Ik denk dat dat in hoge mate kwam door dat simpele dagelijkse gebaar.'

Ook Meijering geeft een inspirerend voorbeeld. 'Als je ziet hoe waardig de uitvoerende en de rechterlijke macht zich in Noorwegen opgesteld hebben tijdens het Anders Breivik-proces. Iedereen bleef vasthouden aan de basisbeginselen van de rechtsstaat, terwijl daar door de enorme emoties de verleiding veel groter was om er op in te hakken. Daar kunnen we hier nog wat van leren.'

Heeft uw cliënt niet de middelen om te procederen?

PROCESFINANCIERING

VAN ADVANCE

Financiering van uw gemaakte uren en alle gerechtelijke kosten.

ADVANCE

Meer informatie
www.advance.nl 0226 45 11 25

Spong

Law Academy

In 2020 bieden wij deze cursussen aan in Amsterdam:

- Verdediging in drugszaken | 5 oktober
- Procesincidenten en media in strafzaken | 22 oktober
- Actualiteiten materieel strafrecht | 30 november
- Actualiteiten formeel strafrecht | 30 november

www.spongacademy.com

**Prakken
d'Oliveira**

HUMAN
RIGHTS
LAWYERS

VACATURE:
GEVORDERD ADVocaAT-STAGIAIRE / ADVocaAT-MEDEWERKER STRAFRECHT

Prakken d'Oliveira is een Amsterdams advocatenkantoor dat hoogwaardige dienstverlening vooropstelt. De secties strafrecht, internationaal recht & mensenrechten, migratierecht en milieurecht werken nauw met elkaar samen. De vijf advocaten van de sectie strafrecht zijn gespecialiseerd in complexe zaken met een politieke component, internationaal strafrecht en business and human rights.

De sectie strafrecht wil zich versterken met een gevorderd advocaat-stagiaire of (beginnend) advocaat-medewerker die zelfstandig werkt maar graag overlegt. Ervaring op het gebied van economisch of bestuursstrafrecht vormt een goede aanvulling op de reeds aanwezige expertises. Personen met een andere specialisatie binnen het strafrecht worden eveneens uitgenodigd te solliciteren. Het beheersen van de Arabische en/of Turkse taal is een pré.

Wij bieden een kantoor met bijzondere zaken, een informele werksfeer en mogelijkheden tot groei.

Sollicitaties met cv uiterlijk 15 oktober 2020 aan sollicitaties@prakkendoliveira.nl. Voor vragen over deze vacature kan contact worden opgenomen met mw. Marissa Mogge-Ooms.

Kijk voor meer informatie over ons kantoor op www.prakkendoliveira.nl

**FINANCIERING VAN RECHTSZAKEN
EN ARBITRAGEZAKEN**
No Cure No Pay

LIESKER
PROCESFINANCIERING

Burgemeester de Manlaan 2 | 4837 BN Breda
+31 (0)76 530 36 00 | www.liesker-procesfinanciering.nl

LIESKER
KARTELSCHADE

Louizalaan 207 | B-1050 Brussels
+32 487 39 10 83 | www.kartelschade.com

info@liesker.com

Nu we massaal hebben thuisgewerkt,
wordt het op kantoor weer tijd voor
de nodige teambuilding. En hoe leer
je je collega's nu beter kennen dan
tijdens een coronaproof bedrijfsuitje?
'Ik dacht altijd dat hij heel serieus
was, maar niets bleek minder waar.'

KANTOORUITJES OP ANDERHALVE METER

DOOR / NATHALIE DE GRAAF
ILLUSTRATIES / REINOUW BEKKEMA

‘Wij verzinnen elk jaar een leuke,’ zegt Eline Lotter Homan van HBN Law & Tax. ‘Zoals *Party like a rockstar of Party like it’s billable*. En reken maar dat we ons daar aan houden, haha. Vanwege de coronacrisis zijn er momenteel natuurlijk de nodige beperkingen, maar ik herinner me bijvoorbeeld een jaar waarop we met z’n allen naar Fort Lauderdale vlogen. Daar gingen we op een driedaagse cruise. Het beste uitje ooit, maar qua budget moesten we er wel even van bijkomen. Het registratiesysteem van de *cabins* werkte tijdelijk niet. Daardoor kon niet worden bijgehouden of men over zijn bestedingslimiet qua consumpties heen ging, hetgeen achteraf natuurlijk ruimschoots het geval was. Maar een lol dat we hebben gehad.’

Ook Adriaanse van der Weel Advocaten kan er wat van. Niet alleen werd er tot voor kort jaarlijks door het kantoor een bedrijfsuitje georganiseerd, maar gedurende het jaar werden er ook nog spontane activiteiten door het personeel zelf bedacht. ‘Zoals bijvoorbeeld glowgolven en mountainbiken in de duinen,’ vertelt advocaat Ingrid van der Hoeven. ‘Of wadlopen

in Zeeland. Ik herinner me ook een wintersportweekend in Winterberg. Ik maakte toen een wandeling met een collega door de sneeuw. Ik dacht altijd dat hij heel serieus was, maar toen we langs een speeltuin liepen ging hij opeens op een kabelbaan zitten die spontaan afbrak. Gelachen dat we hebben. Hij bleek heel jolig te zijn, had veel humor. Dat had ik nooit achter hem gezocht.’

TEAMBUILDING

Het is volgens bedrijfspsycholoog Wouter Vrooland precies de reden dat bedrijfsuitjes bijdragen aan de nodige teambuilding. Juist ook in deze coronatijd. ‘Mensen hebben van nature behoefte zich verbonden te voelen met anderen,’ zegt hij. ‘Met een groep sta je sterker, dus voel je je veiliger. Een bedrijfsuitje kan dat gevoel versterken en juist in deze tijd, waarin er veel thuisgewerkt wordt, hebben sommigen dat echt hard nodig.’ Daarnaast werken mensen graag in een goede sfeer, volgens de psycholoog. ‘Dat is natuurlijk best een vaag begrip en betekent niet voor iedereen hetzelfde, maar er is wel een gemene deler: een goede

sfeer is voor veel mensen een sfeer waarin ze zichzelf kunnen zijn, waarin een grapje gemaakt kan worden en waarin mensen elkaar in enige mate ondersteunen bij wat zij meemaken. Ook nu, waarin er veelal sprake is van online contact. Men voelt zich dan veilig en ontspannen. Dat levert tegelijk ook veel voordelen op voor de onderneming. Werknemers die overwegend ontspannen zijn, ervaren op het werk minder belasting van stress en kunnen daardoor beter presteren.’ Volgens Vrooland zijn mensen die zich prettig voelen op het werk ook positiever naar buiten toe over hun baan wat de onderneming helpt om

‘Niemand wil te lang naast die lollige Jan van accountancy zitten’

voldoende en goede mensen aan te trekken. ‘Daarnaast is bewezen dat werknemers onbewust voor zichzelf een soort balans aanhouden tussen geven en nemen. Een onderneming die een goede werksfeer biedt, krijgt daar de inzet en betrokkenheid van de werknemers voor terug.

Ook een coronaproof kantooruitje organiseren? Do's-and-don'ts:

- Begin op tijd met de organisatie.
- Huur een professional in, gespecialiseerd in bedrijfsuitjes op anderhalve meter.
- Respecteer de basisregels van het RIVM.
- Laat de communicatie over het bedrijfsuitje vanuit het management komen.
- Kies (afhankelijk van het budget) voor een meerdaags uitje (het beeld dat je van je collega's hebt kan op slag veranderen door samen te overnachten).
- Wees creatief, maar niet té creatief (hutten bouwen in de Ardennen is leuk, overnachten in diezelfde hutten stukken minder).
- Bezuinig niet op de verkeerde dingen (dus niet: duur eten en goedkope wijn. Als je het doet, doe het dan goed).
- Zorg voor een uitje waarin iedereen in zijn/haar waarde gelaten wordt. Respecteer elkaar, met name ook in de manier waarop collega's omgaan met de risico's van eventuele besmetting.
- Verplicht het uitje niet.
- Schenk niet te veel alcohol.

Bron: o.a. events.nl.

Een goede werksfeer is dus al snel een goede investering.'

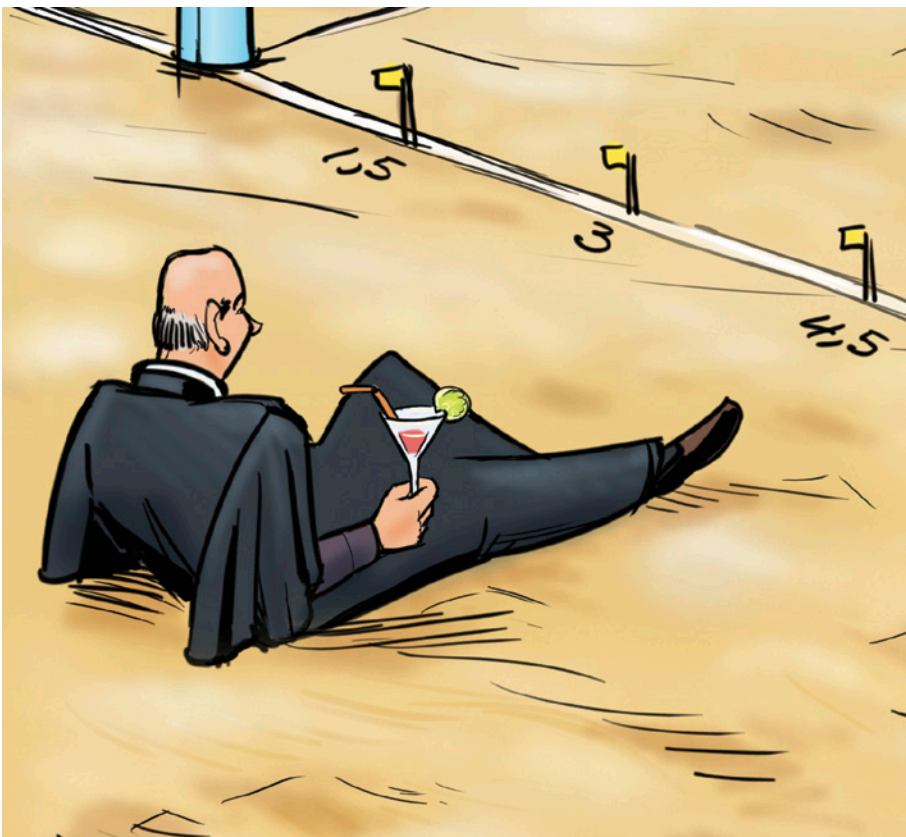
WEG HIËRARCHIE

Dat merkt Kim van Peer ook. Zij startte in 2008 Bedrijfsuitje Valencia en organiseert – de naam zegt het al – bedrijfsuitjes in Valencia. De afgelopen jaren zag zij een

stijgende lijn in aanvragen. 'Een aantal jaren geleden zag je dat bedrijven met name in Nederland bleven. Populair waren activiteiten zoals *Wie is de Mol?* en *Expeditie Robinson*. Vaak werd zo'n dag dan afgesloten met een etentje, eventueel met een overnachting. De laatste jaren werd er juist meer en meer geïnvesteerd in

buitenlandse reizen, zoals skitripjes naar Zwitserland en verre reizen naar Azië. Ook Valencia werd steeds populairder.'

De coronacrisis strooide roet in het eten. In de maanden maart tot en met juni lag Bedrijfsuitje Valencia nagenoeg stil. 'Het was een nare tijd, maar gelukkig neemt het aantal aanvragen sinds juli weer toe,' zegt Van Peer. 'Er mag weer gevlogen worden en bedrijfsuitjes op anderhalve meter afstand zijn prima te realiseren. Grote groepen worden tijdens activiteiten in kleinere groepjes verdeeld en hier mag je in restaurants met tien mensen aan een tafel zitten. Dat is best veel.' De meerwaarde van zo'n buitenlandse reis zit hem volgens Van Peer vooral in de beleving. 'De onderlinge band wordt sterker als je 24/7 bij elkaar bent. Als je een dag samen weggaat of een etentje organiseert dan blijft het vaak toch wat zakelijk. Tijdens een meerdaags uitje valt dat weg, omdat je dat simpelweg niet volhoudt. Er ontstaan andere gesprekken en mensen worden steeds meer zichzelf. Daarbij beleef je allemaal hetzelfde en dat schept een band.' Van Peer ziet bij de groepen die ze begeleidt een groot verschil tussen de dag van aankomst

en de dag van vertrek. 'In het begin is iedereen nog een beetje terughoudend en aftastend, maar allengs worden de contacten steeds hechter en amicaler. Dat werkt uiteindelijk ook door op de werkvloer.'

'De hiërarchie valt weg,' vult advocaat Ingrid van der Hoeven aan. 'Bij Adriaanse van der Weel Advocaten was het acht jaar geleden niet vanzelfsprekend dat het secretariaat meeging tijdens spontane persoonsuitjes. Het ondersteunend personeel was een apart geheel. Dat iedereen nu meegaat, vind ik een positieve ontwikkeling. Er ontstaat een informelere sfeer waardoor collega's meer benaderbaar zijn. Er is onderling meer begrip en daardoor gun je elkaar meer.'

Psycholoog Wouter Vrooland beaamt dat. 'Wanneer de druk en hiërarchie even wegvallen, worden mensen uitgenodigd om iets meer van zichzelf te laten zien dan zij in hun werk doen. Dat leidt ertoe dat mensen meer aandacht voor elkaar hebben en dat

Dus dat er voor een activiteit gekozen wordt waar iedereen lol aan kan beleven én coronaproof is. 'In deze tijd is het belangrijk dat de communicatie over het bedrijfsuitje van het management komt. Geef aan dat er goed is nagedacht over de opzet van

het uitje en dat er rekening wordt gehouden met de basisregels om risico's te voorkomen. Laat het management voor aanvang van het uitje nog

eens uitspreken dat het programma veilig is, dat men zich geen zorgen hoeft te maken. Ook goed is om te vermelden dat ieders manier om met de risico's om te gaan gerespecteerd zal worden. Sta dus expliciet toe dat er verschillen kunnen zijn, zodat men het gerust op zijn eigen manier kan aanpakken. En geen stress. Als je niet mee wilt: even goede vrienden.' Qua activiteiten is het goed om voor uitjes te kiezen waarbij de hiërarchie niet meer zo speelt. 'In plaats van een intellectuele uitdaging kun je kiezen

voor activiteiten als schilderen, koken, golfen of iets anders sportiefs. Liefst iets dat geen competitie oproept, hoe leuk velen dat ook vinden.' Even belangrijk is het volgens de psycholoog om iedereen daarna weer 'vrij te laten' hun eigen gezelschap te kiezen. 'Niemand wil te lang naast die lollige Jan van de afdeling accountancy zitten.'

Eline Lotter Homan verheugt zich alweer op het volgende kantooruitje. 'Door de coronacrisis zijn we allemaal flink door elkaar geschud. We zijn meer doordrongen van de belangrijke dingen in het leven en empathischer naar elkaar toe. Dat heeft de cohesie op kantoor, het onderlinge teamgevoel nog eens extra versterkt. Iedereen is enorm dankbaar voor elkaars inzet onder deze uitdagende omstandigheden waarin niemand zijn baan heeft verloren of heeft moeten inleveren. Echt, ik kan niet wachten op het eerstvolgende bedrijfsuitje. Collega's die serieus met klanten omgaan opeens *all out* op de dansvloer zien swingen: het blijft leuk!'

'Iets samen meemaken is als een cadeautje dat onbewust wordt terugbetaald met extra inzet of prestaties'

wordt doorgaans als prettig ervaren. Daarnaast is het personeelsuitje op zichzelf al een prettige ervaring. Iets meemaken, een prestatie leveren en dat samen vieren, is als een cadeautje waar mensen plezier aan beleven. Vaak wordt dat onbewust terugbetaald met extra inzet, voor elkaar of in de vorm van prestaties.'

VEILIGE SFEER

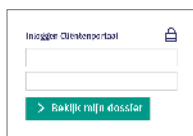
Wel is het volgens de bedrijfspsycholoog belangrijk dat de organisatie zorgdraagt voor een veilige sfeer.

Realiseer meer declarabele uren als advocatenkantoor.

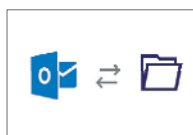
Ontdek de 3 redenen waarom al meer dan 20.000 advocaten & juristen in Europa werken met Kleos:

- **Alles-in-1 software voor uw advocatenkantoor.**
Dossierbeheer, tijdschrijven, facturatie en boekhouding in één.

- **Cliëntenportaal**
Communiqueer sneller met cliënten via het online cliëntenportaal, beveiligd conform NOvA richtlijnen.

- **E-mailintegratie Outlook**
Sla mailcorrespondentie automatisch op in dossiers

Probeer Kleos nu 3 maanden gratis en vrijblijvend.

Ga naar www.wolterskluwer.nl/kleos om uw proefperiode aan te vragen.

TER ZITTING

Tbs

DOOR / LARS KUIPERS

Mevrouw M. wil geen tbs. De rechters proberen haar te overtuigen, de advocaat vindt het schieten met een kanon op een mug.

Op 5 januari van dit jaar werd mevrouw M. dronken aangehouden na een gevecht met meneer S., met wie ze een relatie had. S. hield er steekwonden in zijn hals, zijn rug, zijn arm en zijn hand aan over. Hoe hij daaraan kwam, daarover verschillen de lezingen. Ze begon zomaar op me in te steken, zegt S. Nee, zegt M., het was heel anders: hij sloeg me en greep me bij de keel. Ik was in paniek, tastte achter me en greep het eerste wat ik vond: toevallig een mes. 'En toen heb ik hem blijkbaar gestoken.'

De analyse van de psycholoog en de psychiater: borderline, zwak-begaafd, alcoholprobleem, erkent haar problemen niet, hoge kans op recidive. Het advies van de reclassering: tbs met voorwaarden. 'Het is belangrijk voor de rechtbank om te weten wat u daarvan vindt,' zegt de voorzitter.

'Tbs!' verzucht M. 'Dat verdien ik niet. Ik zie om me heen anderen die dat nodig hebben.'

'Hoor ik u nou zeggen dat u nee zegt?' vraagt de rechter. 'Dan hebben we een probleem. Want als u niet meewerkt aan een behandeltraject wordt het niks.'

'Ik wil best meewerken,' zegt M. 'Maar een gesloten kliniek?'

'U kunt ja of nee zeggen,' zegt de voorzitter. 'Ik vraag het nog één keer. Als het zover zou komen, is het dan ja of nee?'

'Ik durf niet,' zegt M. gesmoord.

'Ik proef vooral heel veel angst,' zegt rechter twee. 'Ik denk dat het goed zou zijn als u het ziet als de plek waar u kunt werken aan de problemen waar u mee kampt.'

De officier van justitie eist twee jaar cel, plus tbs met voorwaarden.

Advocaat Joey de Goeij kan er nauwelijks over uit. Hij vindt dat er sprake was van noodweerexces. En die tbs? 'Kijk nou eens naar deze mevrouw: 59 jaar, één veroordeling van twee jaar terug omdat ze brand had gesticht in een container bij haar huis. En dan wordt die tbs hier getrakteerd als een *offer you can't refuse*! Als je dit toewijst, kun je Nederland wel vol gaan bouwen met klinieken. Bij de reclassering ligt de rode loper voor haar uit.'

'Ik hoop dat ik snel naar mijn kinderen en kleinkinderen kan,' zegt M.

Dat zal niet gebeuren. De rechtbank veroordeelt haar voor poging tot doodslag tot 24 maanden plus tbs met voorwaarden.

De hele uitspraak is te vinden onder ECLI:NL:RBNHO:2020:5690.

 Meer weten? Lees de uitgebreide versie op advocatenblad.nl, rubriek Ter Zitting.

AGENDA

DAG VAN DE OMGEVINGSWET 2020

Met meer dan dertig online sessies vindt tussen 1 en 13 oktober van dit jaar de Dag van de Omgevingswet plaats. Het plenaire programma en een aantal deelsessies zijn op 8 oktober 2020 te volgen. Tijdens de sessies komen alle ontwikkelingen rondom de invoering van de Omgevingswet aan bod. Hierbij verschuift de aandacht steeds meer van wetgeving naar implementatie en uitvoering.

Datum: 1 t/m 13 oktober 2020, plenaire programma 8 oktober.

Locatie: online.

Meer info: vwm.info/dagvandeomgevingswet.

ARTIFICIAL INTELLIGENCE VOOR JURISTEN

Hoe werken algoritmes? Wat is de link tussen robotica en AI? Wat is deep learning, wat is het verschil tussen narrow- en general-AI? Welke wet- en regelgeving is van toepassing, wat is de laatste jurisprudentie? Dit soort vragen komen aan bod tijdens de online leergang van Juridisch PAO Leiden. Deze bestaat uit een driedaagse basiscursus Artificial Intelligence (AI) en een of meerdere aanvullende specialisatiemodules.

Datum: vanaf 29 oktober 2020.

Locatie: online.

Meer info: paoleiden.nl/cursusaanbod/2020/leergang-artificial-intelligence-voor-juristen/.

WWFT VOOR ADVOCATEN

De Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) verplicht advocaten om bij bepaalde aangewezen diensten de cliënt te identificeren, te verifiëren en in het kader van die dienstverlening verrichte of voorgenomen ongebruikelijke transacties te melden. De toepasselijkheid van de Wwft voor advocaten en de verplichtingen die de wet aan instellingen oplegt, komen onder meer tijdens deze cursus, georganiseerd door de Bijzonder-Strafrecht.nl Academie, aan de orde.

Datum: 30 oktober, 17 november en 15 december 2020, van 14.00 tot 17.15 uur.

Locatie: Koninginnegracht 60, Den Haag.

Meer info: njb.nl/agenda/wwft-voor-advocaten/.

 Meer agendanieuws vindt u op advocatenblad.nl/agenda.

GEZIEN

EEN MAN OM NIET TE VERGETEN

Politici schrijven memoires, ambtenaren doen dat maar zelden. Maar Arthur Docters van Leeuwen (1945-2020) was niet zomaar een ambtenaar.

Zijn fysieke verschijning, zijn strategische inzicht, zijn driftbuien – wie één keer met Docters van Leeuwen te maken had, vergat hem nooit meer. Kort na zijn overlijden deze zomer verschenen zijn memoires onder de titel *Een spoor van vernieuwing* (Prometheus, 2020). Ze zijn opgetekend door Lars Kuipers, journalist en voormalig medewerker van Docters van Leeuwen.

In 2010 adviseerde Docters van Leeuwen de Nederlandse orde van advocaten over het toezicht. Zijn bekendheid ontleende hij vooral aan zijn tijd als eerste voorzitter van het college van procureurs-generaal, abrupt afgebroken toen minister van Justitie Winnie Sorgdrager

hem begin 1998 ontsloeg na een uit de hand gelopen conflict over een bijbaan van Docters' collega-PG Steenhuis.

Voor die tijd had Docters van Leeuwen zijn belangrijkste dienst aan de strafrechtspleging al bewezen. Hij was het die na de IRT-affaire in 1994 resoluut een eind maakte aan de praktijk van ongetoetste bijzondere opsporingsmethoden bij de politie en het OM. En hij verzette zich hardnekkig tegen het idee dat het OM een 'gewone' ambtelijke buitendienst was van het ministerie van Justitie; een opstelling waarmee hij uiteindelijk voorkwam dat het OM een direct verlengstuk van de minister werd.

RECHT-VAARDIG ÉN MENSELIJK

Maurits Barendrecht van HiiL heeft inmiddels een gedegen reputatie opgebouwd als pleitbezorger voor een laagdrempeliger en rechtvaardiger rechtspraak.

Het huidige toernooimodel is hopeloos achterhaald, tijdrovend, kostbaar en voor betrokkenen vaak frustrerend, stelt hij. In zijn boek *Het papieren paleis* (Balans, 2020) dat hij schreef samen met *Volkskrant*-journalist Maurits Chabot, zet hij nog eens uitgebreid uiteen welke wegen moeten worden bewandeld om tot een 'menselijker rechtssysteem' te komen.

De auteurs kijken daarbij vooral ook over de grens, op zoek naar goede voorbeelden ter inspiratie. Die zijn er volop. Ze stuiten onder meer op een online systeem van eBay, dat geschillen tussen kopers en verkopers afhandelt (en is gebruikt om in Canada een webrechtbank te ontwikkelen), de Belgische vrederechter, het Australische hot-tubbing en de aanpak van gidsland Rwanda. Alle voorbeelden hebben volgens hen één ding gemeen: ze brengen mensen samen, in plaats van ze uit elkaar te spelen.

VUISTREGELS TEGEN AGRESSIE

Verbale of fysieke agressie, advocaten hebben er ook regelmatig mee te maken. Caroline Koetsenruijter geeft vuistregels hoe hiermee om te gaan.

Twintig procent van de professionals in de dienstensector heeft jaarlijks te maken met verbale of fysieke agressie van bijvoorbeeld patiënten en passagiers. Koetsenruijter – mediator, jurist en trainer – heeft die agressie als bezwaarbehandelaar aan den lijve ondervonden. Ze schreef het boek *Jij moet je bek houden!* (S2 Uitgevers, 2020) om professionals meer houvast te geven in het omgaan met conflict en agressie. Hoe reageer je het beste wanneer iemand met geweld dreigt? Wat

zeg je als een boze cliënt begint te schelden? Bijvoorbeeld door elkaar als collega's te hulp te schieten, stelt Koetsenruijter. 'Neem eventueel een moeilijk gesprek van een collega over, dat werkt de-escalerend.' Grenzen trekken is een andere aanbeveling van Koetsenruijter. Het is niet normaal dat je als verpleegkundige of buschauffeur wordt uitgescholden, benadrukt ze. Of door een collega wordt geïntimideerd. Door voor jezelf op te komen, vergroot je de kans op een goede oplossing.

ALLES OVER SMART CONTRACTS

Wat zijn de juridische voetangels van smart contracts? Een overzichtswerk toont de gevolgen van deze technologische innovatie voor vele rechtsgebieden.

‘Een van de meest ontwikkende ontwikkelingen van dit decennium,’ noemen de auteurs *smart contracts* in hun boek. Het gaat om softwareprogramma’s gebaseerd op blockchain-technologie waarmee afgesproken transacties automatisch worden uitgevoerd, zonder menselijk ingrijpen. Denk aan automatische betalingen voor een deauto of aan het registreren van eigendommen. Een dergelijke innovatie heeft grote juridische implicaties. Bijvoorbeeld voor contractrecht en aansprakelijkheid. In *Smart contracts: een overzicht vanuit juridisch perspectief* (Intersentia, 2020), gidsen advocaten Pieter-Jan Aerts (Dentons) Frank Hoogen-dijk (Osborne Clarke) en Niels Vandezande (Timelex) de lezer door deze veranderingen in onder meer het ondernemings- en verzekeringsrecht. Dat doen zij overigens binnen het Belgisch en EU-recht.

COLUMN

DOOR / TRUDEKE SILLEVISS SMITT

Mr. X is te klantvriendelijk

Een man die al twintig jaar cliënt was van mr. X had het in 2011 moeilijk: hij ging persoonlijk failliet en lag in echtscheiding. Intussen deed hij nog een project voor een zakenrelatie. Die zakenrelatie vroeg mr. X: mogen we op jouw kantoorrekening een bedrag van € 50.000 storten, bedoeld ‘voor kosten en financiële verplichtingen’ van je cliënt? Mr. X ging akkoord, *no questions asked*.

Mr. X zette het geld op zijn derdenrekening en als de cliënt hem iets opdroeg, dan deed hij dat. Zo ging er € 30.000 naar de hypotheek van de cliënt en regelde mr. X een contante opname van € 5.000 voor reis- en verblijfkosten. Ook zette mr. X zijn eigen handtekening onder een schuldbekentenis van een derde – waardoor het leek of niet de failliete cliënt, maar mr. X € 15.000 van die schuldenaar tegoed had. ‘Als een soort service,’ verklaarde hij dit alles later.

Maar hoe kun je dit anders begrijpen dan dat mr. X de cliënt aan een geheim potje hielp, waar curator, fiscus en misschien de ex-echtgenote van zouden moeten weten? Door-geschoten klantvriendelijkheid en een gebrek aan ethisch kompas dus – terecht dat de Utrechtse deken een dekenbezwaar indiende. Mr. X krijgt in eerste instantie een wel heel zware douw: een schorsing van 34 weken, waarvan acht voorwaardelijk. Daarbij speelde een belangrijke rol dat mr. X zelf ook tuchtrechter was.

Mr. X ging in appel, maar dat brengt weinig verlichting. Hij had volgens het Hof van Discipline gezien de omstandigheden de opdracht niet mogen aannemen zonder nader onderzoek naar de financiële situatie

van de cliënt en contact met de curator. Hij had de opdracht vervolgens zorgvuldig moeten vastleggen – dat was toen nog geen algemene regel, maar gezien de omstandigheden in dit geval wel aangewezen. Verder had hij een ‘bewuste en naderhand te verifiëren afweging’ moeten maken of de opdracht paste bij een betamelijke uitoefening van het beroep en hij had dit ook op papier moeten zetten voor zijn eigen bewijspositie en potentiële vragen van de deken.

Ook de contante betaling zonder rechtvaardigingsgrond wordt hem aangerekend, plus het feit dat hij werkzaamheden voor de cliënt op diens verzoek klakkeloos aan een derde declareerde. Mr. X had bovendien de derdenrekening misbruikt en hij had een Wwft-melding moeten doen. In appel gaat alleen het voorwaardelijke deel van de schorsing eraf: mr. X krijgt 26 weken. Mr. X gaat er nu maar mee stoppen. Het is wel beroerd dat mr. X naar verluidt een mooie praktijk had met veel hart voor zijn cliënten en dat zijn carrière dan na 45 jaar op deze manier strandt. Maar bestond al de uitdrukking: beoordeel een muis niet alleen op zijn staart? Zo niet, dan bij dezen (ECLI:NL:TAHVD:2020:163).

VOORZITTERS DEKENBERAAD: ‘WE DOEN DIT NIET OM ADVOCATEN TE PESTEN’

In het toezicht op de
advocatuur zijn grote
stappen gezet, menen
Monique Brink en
Jan Frederik Schnitzler.
De twee voorzitters
van het landelijk
dekenberaad maken de
voorlopige balans op.

DOOR / KEES PIJNAPPELS
BEELD / WOUTER LE DUC

De lokale dekens drukken steeds duidelijker hun stempel op de balie. Van de eersten onder hun gelijken zijn ze veranderd in zakelijke toezichthouders. In hun jaarverslag over 2019 schrijven de twee voorzitters van het landelijk dekenberaad, Monique Brink en Jan Frederik Schnitzler, dat grote stappen zijn gezet met betrekking tot de opdracht die ze hebben: een onafhankelijk, transparant en eenduidig toezicht uitoefenen op de advocatuur. Advocaten ondervinden dat aan den lijve. Jaarlijks krijgt tien procent van de kantoren de deken op bezoek, waarbij het reilen en zeilen van het bedrijf tegen het licht wordt gehouden. ‘Het toezicht is de afgelopen vijf jaar veranderd,’ zegt Schnitzler. ‘De evaluatie van de Advocatenwet komt eraan. We zijn blij dat het toezicht binnen de beroepsgroep

ligt, maar moeten dat vervolgens wel waarmaken.’

WAPENFEITEN

Op grond van de cijfers die de lokale dekens in hun tweede gezamenlijke jaarverslag presenteren, lijkt dat ook te lukken. De reeks wapenfeiten oogt indrukwekkend.

Zo gaven de dekens ruim 1300 keer advies aan advocaten, toetsten ze 440 nieuwe kantoren, onderzochten ze enkele tientallen kwesties met stagiairs, handelden ze ruim 2500 klachten tegen advocaten af en dienden ze 65 keer een dekenbezwaar in bij de tuchtrechter.

In 2019 werd daarnaast van 2473 kantoren (ruim veertig procent) de financiële gezondheid gemeten aan de hand van opgevraagde financiële kengetallen. Dat doen de dekens overigens niet zelf. Dat werk wordt voor hen gedaan door de Unit Financieel Toezicht Advocatuur van de NOvA.

Bij ruim een kwart van de kantoren leverde het financiële onderzoek door de unit FTA oranje en rode vlaggen op, een teken dat er mogelijk sprake was van een financieel risico. Meestal betrof het een administratieve kwestie. In 220 gevallen leidde het tot actie door de deken, variërend van het opvragen van extra financiële gegevens, zoals volledige jaarrekeningen en halfjaarcijfers, tot het inplannen van kantoorbezoeken en verscherpt financieel toezicht.

VERBETERPLAN

Daaruit blijkt dat deze nieuwe vorm van toezicht zijn vruchten afwerpt, concludeert Monique Brink. ‘Je zou het niet zeggen, maar mensen zijn vaak blij als we komen praten naar aanleiding van een signaal. Dat klinkt paradoxaal maar het is zo. Met onze komst komt soms verborgen leed aan de oppervlakte, maar wordt tegelijk vaak de eerste

stap gezet richting een oplossing. Misschien is het wijs te stoppen met de praktijk, maar moeten er zaken worden overgedragen. Of is het raadzaam samen met de accountant een verbeterplan op te stellen.'

Schnitzler vult aan: 'Het is niet onze bedoeling meteen naar de tuchtrechter te stappen, maar vooral om de helpende hand te bieden daar waar het kan. Wat is er aan de hand, waarom is je omzet gedaald? Kunnen wij iets betekenen?'

Niettemin valt het opvragen van kengetallen niet bij iedereen in goede aarde. De Vereniging Advocatenbelangen stuurde de dekens deze zomer een brief waarin ze protest aantekende. Volgens de VA is er sprake een 'institutioneel wantrouwen' richting advocaten.

De twee dekens werpen dat ver van zich. Schnitzler: 'We doen dit niet om advocaten te pesten. Voor ons als toezichthouders is het van

belang deze gegevens te hebben, omdat je er informatie uithaalt die je anders niet ziet.'

Analyse van kengetallen is niet meer dan een instrument om mogelijke risico's te analyseren, zegt Brink. 'Het is een gegeven dat financiële problemen ook andere risico's met zich mee kunnen brengen, zoals de mogelijke afbreuk aan kwaliteit van het werk en een potentiële inbreuk op de vrijheid, onafhankelijkheid en integriteit van de advocaat. Daar moet de deken alert op zijn.'

ALGORITMES

De financiële kengetallen worden geanalyseerd met behulp van algoritmes, die negatieve ontwikkelingen in de financiële positie van een kantoor signaleren. In de afgelopen jaren is daar in een pilot ervaring mee

opgedaan. Na evaluatie besloten de dekens in 2018 om het opvragen van kengetallen landelijk in te voeren.

Bij ruim een kwart van de kantoren leverde het financiële onderzoek oranje en rode vlaggen op

Vorig jaar gebeurde dat in zeven van de elf arrondissementen, dit jaar in het hele land.

De VA wantrouwt de algoritmes en noemt ze niet inzichtelijk. Dat zijn ze echter wel, stelt Brink. 'De algoritmes zoeken op de ontwikkeling van eigen vermogen, liquiditeit, omzet, resultaat voor belastingen, debiteurensaldo en het onderhanden werk. Dat zijn de enige parameters. Tot voor kort gebeurde dat handmatig, maar dat is ondoenlijk.'

Voor advocaten brengt het bovendien nauwelijks extra werk met zich mee, onderstreept Jan Frederik Schnitzler. 'De kengetallen zijn een uitgekleden versie van de jaarstukken, die je toch al moet hebben. De getallen zijn daar vrij simpel uit te halen. Dat kost je hooguit een halfuur.' Schnitzler vermoedt dat de pijn elders zit. 'Zijn de cijfers de kern van het probleem? Of de regeldruk? Is het vervelend dat we zoveel moeten, opleidingspunten halen, registreren et cetera? Of zeg je: je bent lid van een beroepsgroep die de rechtzoekende kwaliteit moet bieden? Als je dat laatste als uitgangspunt neemt, dan is het logisch dat een deken zicht heeft

'Het maakt me niets uit of er meer of minder eenmanszaken komen. Ik ben slechts de toezichthouder'

op de financiële deugdelijkheid van kantoren. Als die ontbreekt, kunnen er problemen ontstaan. Vroegtijdig signaleren en zonodig ingrijpen voorkomt dat.'

Niettemin kan toch het gevoel ontstaan dat Big Brother meekijkt.

Schnitzler: 'Dat begrijpen we ook wel. Gelukkig komen we niet vaak voor verrassingen te staan en blijkt dat we in het grootste deel van de zaken met de opgevraagde kengetallen

helemaal niks hoeven te doen.' Brink trekt de vergelijking met andere beroepsgroepen. 'Notarissen, deurwaarders en accountants moeten tot en met het laatste stukje privévermogen vrijgeven. Daar zijn wij helemaal niet in geïnteresseerd. Er is geen sprake van *Big Brother*. Er is sprake van toezicht. En je kunt alleen maar goed toezicht houden als je de cijfers kent.'

EENMANSZAKEN

Waar de financiële positie van kantoren in het algemeen als speerpunt geldt voor de dekens, konden eenmanszaken in 2019 in het bijzonder op extra aandacht rekenen. Dat is ook dit jaar het geval. 'Een kwetsbare financiële positie kan een bedreiging vormen voor de continuïteit van het kantoor, de integriteit van de advocaat en de kwaliteit van de dienstverlening. De grote groep 'eenpitters' kan – zo is de dekens gebleken – om verschillende redenen (extra) kwetsbaar zijn, zo meldt het jaarverslag. In totaal werden 138 kantoren en 53 eenmanszaken om die reden aan nader onderzoek onderworpen. *Begrijpt u dat er bij sommigen de indruk is ontstaan dat de eenpitter tot persona nog grata is bestempeld?* Eigenlijk niet, zegt Brink. 'Het maakt me helemaal niets uit of er meer of minder eenmanszaken komen. Ik ben slechts de toezichthouder. De advocatuur, en daarmee ook

het dekenberaad, heeft maar één uitgangspunt: we zorgen voor de rechtzoekende. De kwaliteit van onze dienstverlening staat voorop. Of dat nu een eenmanszaak met een algemene praktijk betreft of een groot Zuidas-kantoor. Allemaal hebben we dezelfde regels. De zorg voor de rechtzoekende staat onbetwist op de eerste plaats.'

Sterker nog, zegt Schnitzler, er komen juist steeds meer eenmanskantoren bij. 'Ik ken een hele trits kleine kantoren, met een, twee of drie mensen, die prima werk leveren. Ik heb daar geen enkel bezwaar tegen, integendeel. Wel is het goed dat kantoren bepalen wat ze wel en vooral wat ze niet doen. Je moet je niet bezighouden met IE als je daar geen verstand van hebt. Maar dat hebben de meeste advocaten wel scherp.'

CORONA

Het lopend jaar wordt beheerst door de coronacrisis, die ook advocaten voor problemen stelt. Dat vormt voor de dekens geen reden het toezicht terug te schroeven. Brink: 'Hoe leg je dat uit aan de rechtzoekende? Jammer dat uw zaak mislukt is, maar we hebben vanwege corona maar even geen toezicht gehouden? We kunnen wel menselijke maat bieden. Als iemand zich meldt met de boodschap dat hij door corona niet aan een bepaalde eis heeft voldaan, dan kun je daar over praten. We houden er zeker rekening mee, maar een jaartje minder toezicht gaat helaas niet.'

**FAMILIERECHT-
ADVOCAAT:**
WERKEN OP
PROFESSIONEEL
NIVEAU,
MAAR ONDER
ANDERE
OMSTANDIGHEDEN
EN MOGELIJKHEDEN.

Vanuit een modern en goed bereikbaar kantoorpand aan de rand van Nijmegen, wordt tijdens kantooruren gewerkt met een volledig bezet secretariaat met ervaren secretaresses.

Onze automatisering en ICT omgeving is volledig ingericht voor zowel het werken op kantoor, als op locatie of thuis optimaal te kunnen werken.

www.jva-familierecht.nl
www.overlegscheiding-nijmegen.nl

JvA familierecht is een advocatenkantoor, gespecialiseerd in familierecht. Op kantoor komen ervaring van meer dan 25 jaar advocatuur en plezier in het werk van familierechtadvocaat samen.

JvA familierecht is een professioneel kantoor, met volop potentie en wij hebben ruimte voor uitbreiding van een ervaren familierechtadvocaat (een voltooide specialisatieopleiding heeft de voorkeur).

**ZOEK JIJ EEN GESPECIALISEERD
FAMILIERECHTKANTOOR?**

Voor het invullen van persoonlijke ambities is voldoende ruimte. Effectieve en kwalitatief hoogwaardige dienstverlening aan onze cliënten is vanzelfsprekend leidend.

Binnen kantoor is het vinden van de juiste balans tussen werk en privé belangrijk. Flexibiliteit wordt daarom geboden. Wil je fulltime, parttime, als medewerker of partner werken, alles is bespreekbaar.

Indien u inmiddels terecht verwacht dat er diverse opties zijn voor het verkrijgen van uw werkervaring en plezier dan verwacht Jet van Arkel graag een reactie (06-82.51.20.11 of jva@jva-familierecht.nl) om in een open en vertrouwelijk gesprek de mogelijkheden te bespreken:

JvA familierecht
Nijmeegsebaan 140-02
6564 CM Heilig Landstichting
T: 024 – 200 19 70

**WEISS
CAPITAL**

**PROCESFINANCIERING
VOOR
ONDERNEMERS**

www.weisscapital.nl

AantjesZevenberg
ADVOCATEN

C A S S A T I E
I N C I V I E L E Z A K E N

Mr. K. Aantjes

aantjes@aantjeszevenberg.nl

Mr. J.C. Zevenberg

zevenberg@aantjeszevenberg.nl

Mr. F.I. van Dorsser

vandorsser@aantjeszevenberg.nl

070-3906260 | www.aantjeszevenberg.nl

A modern nursery interior featuring a white dresser with drawers, a white shelving unit, and various plants. A large red pampas grass is in a glass vase on the dresser. A green plant is in a dark pot on the dresser. A red teddy bear is on the top shelf. A grey rabbit is on a lower shelf. A red suitcase is on the floor. The background wall is white with a red accent wall.

GEBOORTEVERLOF VOOR VADERS VERGT GOEDE PLANNING

DOOR / NATHALIE DE GRAAF
BEELD / HANS ROGGEN

Per 1 juli 2020 geldt het aanvullend geboorteverlof: partners van zwangere vrouwen kunnen na de bevalling vijf weken extra verlof opnemen. Maar hoe regel je dat op kantoor?

Bij de geboorte van zijn eerste kind had Jordy Hurenkamp (30, Wijn & Stael Advocaten) twee dagen betaald en drie dagen onbetaald verlof. Dat hij straks in december vijf weken extra verlof kan opnemen na de geboorte van zijn tweede kindje voelt voor hem als een verademing. 'Die vijf dagen waren veel te kort,' vertelt hij. 'Mijn hele leven stond op zijn kop. Het was heel raar om het ene moment met een baby in de maxicosi het ziekenhuis uit te lopen en het andere moment alweer op kantoor te zijn.'

Ook Guus Lemmen (32, tot voor kort advocaat bij CMS en vanaf 1 oktober in opleiding tot rechter) is blij met het aanvullende verlof. Hij heeft er inmiddels al dankbaar gebruik van gemaakt. 'Op 15 juli is ons zoontje geboren en ik had die eerste periode niet willen missen,' zegt hij. 'Het is fantastisch om te zien hoe zo'n klein mannetje zich ontwikkelt. Daarnaast vond ik het fijn dat ik er voor mijn vriendin kon zijn. Zij moest na de bevalling veel rust houden en doordat ik haar dingen uit handen kon nemen – qua verzorging maar ook in het huishouden – is haar herstel snel gegaan.' Konden partners van zwangere vrouwen tot 1 juli 2020 éénmaal het aantal werkuren per week aan verlof opnemen (wat doorgaans neerkwam op één week vrij na de bevalling), nu komen daar vijf extra weken bij. Mits het kind na 1 juli geboren is en het aanvullende verlof binnen zes

maanden na de bevalling opgenomen wordt. Tijdens het verlof krijgt de partner geen salaris, maar een uitkering van het UWV.

Een goede ontwikkeling, vindt ook HR-manager Lieveke Reijrink van Wijn & Stael Advocaten in Utrecht. 'Het eerdere verlof was erg kort. In de praktijk kwam het er op neer dat advocaten na de geboorte van hun kind vaak vakantie opnamen. Niet ideaal, want deze vakantiedagen konden op een ander moment in het jaar dan niet meer worden opgenomen. En dat terwijl de komst van een kind ingrijpend is en veel energie kost. Juist dan is er later in het jaar behoefte om even bij te tanken. Daarbij was het ook best bijzonder dat je na twee dagen weer geacht werd om aan het werk te gaan, terwijl de geboorte van een kind een groot *life-event* is. Ook voor de partner van de vrouw. In dat opzicht liep Nederland achter op andere landen in Europa.'

PLANNING

Hurenkamp houdt de komende periode al rekening met het verlof in zijn agenda. 'Alles staat of valt met een goede voorbereiding,' zegt hij. 'Ik zal in het najaar bij het aannemen van zaken en inplannen van afspraken moeten afwegen: wat kan ik zelf nog doen en wat kan ik beter alvast overlaten aan collega's? Na de geboorte van mijn zoon twee jaar geleden ben ik parttime gaan werken. Ik betrap mezelf er vaak op dat ik op mijn vrije dag nog weleens een mailtje verstuurt of telefoontje pleeg. Niet erg, maar tijdens het verlof wil ik echt zorgen voor een lege agenda.'

Hij benadrukt dat het belang van de cliënt altijd vooropstaat. 'Als zij er op kunnen vertrouwen dat hun zaak in goede handen is bij een collega die de zaak zonder problemen kan overnemen dan vinden cliënten het prima dat je er even niet bent. Sterker nog, ze hebben er juist alle begrip voor.' Dat merkt Guus Lemmen ook. 'Ik heb cadeautjes en kaarten van cliënten ontvangen, ontzettend attent. Veel cliënten hebben zelf ook papadagen,

dus iedereen snapt anno 2020 hoe belangrijk de balans werk-privé is.' Het aanvullende geboorteverlof vereist enige organisatie, beaamt Lieveke Reijrink. 'Voor een kantoor betekent het dat we gedurende de weken dat iemand afwezig is de zaken moeten laten waarnemen door een kantoorgenoot. Voor een kantoor met onze omvang en onze onderlinge verbondenheid is dat geen probleem. Men gunt elkaar dit soort dingen, waardoor de direct betrokken collega's graag bereid zijn die weken wat werk over te nemen. Wij kennen ook een sabbaticalregeling, waarbij de afwezigheid op dezelfde manier ondervangen wordt. Het enige aspect dat wat lastiger is bij een geboorteverlof, is dat je – in tegenstelling tot de sabbatical – nooit precies weet wanneer het gaat spelen. Het is aan de advocaat zelf om ervoor te zorgen dat collega's tijdig aangehaakt zijn bij lopende zaken, zodat ze het *à la minute* kunnen overnemen. Ook de cliënten moeten er door de advocaat zelf van tevoren over worden ingelicht, zodat ze niet verrast worden door de plotseling afwezigheid van hun vaste advocaat. Een advocaat die gebruik wil maken van het aanvullende verlof moet dit tijdig aangeven bij HR en dan regelt HR de verdere uitvoering daarvan. Of het wordt toegestaan, is bij ons geen *issue*. Het is een recht en indien iemand van die mogelijkheid gebruik wil maken, word je daar intern niet op aan gekeken.'

Hurenkamp benadrukt: 'Het is anno 2020 mogelijk om én carrière te maken als advocaat in het topsegment van de markt én er voor je kinderen te zijn. Dat is een goede ontwikkeling. Een carrière najagen met ambitie betekent veel voor mij, maar mijn kinderen en een fijn gezinsleven zijn minstens zo belangrijk.'

Lemmen: 'Toen ik bij CMS vertelde dat ik vader zou worden, kwam één van de partners naar me toe. "Guus," zei hij. "Dit is het enige in het leven dat er echt toe doet." Ik vond het mooi dat hij dat tegen me zei. En ik kan niet anders zeggen: hij heeft helemaal gelijk.'

© XOX Photography

Guus Lemmen

HANZE ADVOCaat

specialist in arbeidsrecht

ADVOCAAT ARBEIDSRECHT, WIJ ZOEKEN JOU!

We zijn op zoek naar nieuwe collega's voor onze vestigingen in Zwolle en Groningen. Ben jij gedreven, een kei in het arbeidsrecht en wil je werken bij een leuk & innovatief kantoor? Dan ontmoeten we je graag!

WAAROM JIJ ONZE COLLEGA WILT WORDEN

- Je kunt je volledig focussen op het mooiste rechtsgebied dat er is, het arbeidsrecht!
- Vanaf dag 1 krijg je aansprekende, afwisselende en uitdagende zaken.
- Je maakt onderdeel uit van een 'wij kantoor' in plaats van een 'ik kantoor'.
- Je maakt deel uit van een jong, gedreven & leuk team.
- Je wilt werken in een informele & professionele omgeving.
- Je draagt bij aan onze missie om mensen en organisatie succesvoller te maken.

SPREEKT JE DIT AAN?

Stuur dan je sollicitatiebrief + cv naar Roelien Klaver (klaver@hanzeadvocaat.nl). Of bel haar als je meer wilt weten over wie we zijn en hoe we werken (06-11703740).
www.hanzeadvocaat.nl

Procederen in Oostenrijk?

Wijnkamp Advocatuur/Advokatur GmbH

Nederlandstalig advocatenkantoor gevestigd in Oostenrijk.

Meerdere advocaten
Meerdere specialismen
Communicatie in de Nederlandse taal
Specialisatie: Bergsportrecht | Skirecht | Letselschade | Strafrecht

A-6460 Imst, Sirapuit 7 Oostenrijk
T: +43 (0) 5412/64640 F: +43 (0) 5412/64640-15
M: office@wijnkamp-advocatuur.com W: www.wijnkamp-advocatuur.com

Werken bij Laus&Koudstaal Advocaten

Ons team biedt alle mogelijkheden om als advocaat tot je recht te komen. Het kantoor bestaat meer dan 40 jaar en onderscheidt zich alleen al daardoor van vele andere advocatenkantoren. We vormen een klein team waarin ieder zichzelf optimaal kan ontwikkelen op geheel eigen wijze. We denken in oplossingen en niet in problemen en dit alles op een unieke locatie in Bloemendaal.

Graag willen wij ons kantoor versterken met een zelfstandige, gedreven en enthousiaste advocaat die tenminste vijf jaar ervaring heeft in de advocatuur en een eigen praktijk heeft opgebouwd.

Geïnteresseerden kunnen een e-mail sturen naar mr. M. Koudstaal via het mailadres: koudstaal@lauskoudstaal.nl

(AANKOMEND) ADVOCATSTAGIAIRES EN -MEDEWERKERS GEZOCHT

Paulussen Advocaten is een kantoor met 24 advocaten die adviseren en procederen op de juridische gebieden van openbaar bestuur, handel, industrie, insolventies, zorg, arbeid, familie, bouw, ruimtelijke ordening, energie en klimaatverandering. Met vestigingen in Maastricht en Heerlen bedient het kantoor overheden, bedrijven en particulieren. Wij vormen een dynamisch kantoor met een informele sfeer en korte lijnen en bieden voor advocaten die het beste uit zichzelf en hun werk willen halen een stimulerende werkomgeving.

Vanwege de groei van de praktijk komen wij graag in contact met **(aankomend) advocaatstagiaires en -medewerkers** voor zowel de overheidspraktijk als de algemene civiele praktijk.

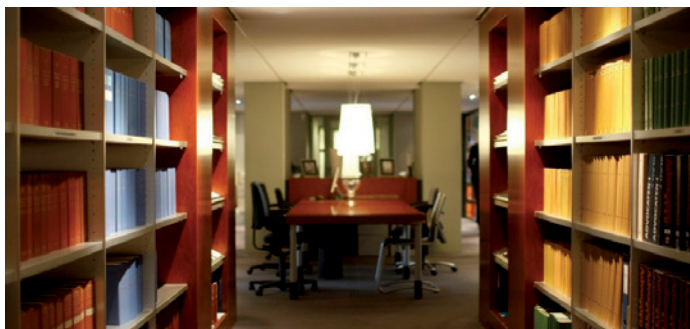
In de overheidspraktijk staan bestuurs(proces)rechtelijke vraagstukken en het omgevingsrecht centraal en ben je onder meer actief met vergunningen, subsidies, bestemmingsplannen, handhavingsbesluiten, politiek-bestuurlijke verhoudingen, milieuvraagstukken en de Wet openbaarheid van bestuur.

In de algemene civiele praktijk staat advisering en procesvoering op allerlei terreinen van het privaatrecht, ondernemingsrecht en insolventierecht centraal en ben je onder meer bezig met contracten, overnames en de afwikkeling van insolventies.

Wil jij ons team komen versterken en ben je (bijna) bestuursrechtelijk of civielrechtelijk afgestudeerd of heb je al enkele jaren relevante werkervaring als advocaat of jurist, dan zien we een schriftelijke sollicitatie met CV graag vóór 30 september 2020 tegemoet, te richten aan John Huppertz, j.huppertz@paulussen.nl.

VOOR MEER INFORMATIE ZIE
WWW.PAULUSSEN.NL

PAULUSSEN
ADVOCATEN

SAMENWERKING GEZOCHT met advocaten in UTRECHT

e.o. (gevestigd nabij berekuil)

- 3 mans kantoor (2 man/1 vrouw) met oriëntatie op aansprakelijkheidsrecht zoekt uitbreiding per 1.1.2021
- in ons kantoorpand komen binnenkort (per 1.1.2021) een tweetal kamers vrij
- goede locatie langs doorgaande weg met eigen parkeergelegenheid, secretariaat, en lage vaste kantoorkosten
- wij zoeken een tweetal advocaten die primair belangstellen in een goede communicatie en samenwerking met de volgende specialisaties (al of niet in combinatie)
- personen- en familierecht, arbeidsrecht, huurrecht, strafrecht en aansprakelijkheidsrecht
- collega's met minimaal 3 jaar ervaring en een (deels) eigen praktijk worden verzocht te reageren op onderstaand emailadres

Uw reactie zal uiteraard vertrouwelijk worden behandeld. Gaarne uw reactie vóór 1 november a.s. zenden naar: inverbindingzijn@kpnmail.nl

A180 Limousine
1-2020, 8.000 km,
AMG-pakket, stoelverwarming,
MBUX, € 42.900,-

CLS 350d AMG pakket
2018, 21.000 km,
bijna alle opties
€ 74.900,-

E200 Coupé Sportedition AMG
2020, 150 km, bijna alle opties
Nieuw € 90.000,-
nu € 74.600,-

E 200 Limousine
8-2016, 29.100 km
AMG-pakket, Widescreen cockpit
Head-Up, € 39.700,-

E 350 Cabriolet
5-2019, 19.400 km,
Alle mogelijke opties!
€ 74.950,-

AMG GT-C Roadster
2020, 150 km, alle opties
Nieuw € 262.000,-
nu € 227.500,-

S560 Coupé
2019, 23.000 km, bijna alle opties
Nieuw € 204.000,-
nu € 139.950,-

GLE 500 Guard VR4 bepantsering
2017, 24.000 km,
gepantserde uitvoering
€ 135.000,-

Aanbod zonder verweer!

Bij Auto Wüst.

Mercedes-Benz

Auto Wüst
Traditie met passie

Oud-Beijerland, Jan van der Heijdenstraat 29, tel.: 0186 - 618 455
Hellevoetsluis, Rijksstraatweg 38, tel.: 0181 - 331 233
Dordrecht, Mijlweg 81, tel.: 078 - 61 77 000

www.autowust.nl

VANDIJK ADVOCATEN, GEVESTIGD IN ROTTERDAM-PRINSENLAND ZOEKT ERVAREN COLLEGA ADVOCATEN

VANDIJK advocaten heeft ruimte voor uitbreiding en zoekt naar een of meerdere zelfstandige, enthousiaste en gezellige advocaten op basis van kostendeling. Primair gaat onze voorkeur uit naar advocaten met expertise op het gebied van arbeidsrecht, ondernemingsrecht, huurrecht en bestuursrecht. Andere rechtsgebieden die aansluiten bij onze expertises zijn bespreekbaar.

Wij bieden een gemotiveerd, collegiaal en plezierig team. De werksfeer is informeel, open en toegankelijk. Het kantoor is goed bereikbaar, biedt een fijne werkomgeving, een volledig ingerichte werkplek, vergaderruimte, een doorknedeel secretariaat en een digitale werkomgeving. Je kunt bij ons parkeren zonder parkeerkosten.

Kortom: samenwerkingsvoordelen om je praktijk op te bouwen, voort te zetten en/of uit te breiden.

BEN JIJ DIE PLEZIERIGE COLLEGA DIE ONS TEAM WIL KOMEN VERSTERKEN?

Dan gaan we graag met je in gesprek. Stuur je reactie naar:
VANDIJK advocaten
t.a.v. mr. Monique S. van Dijk
msvandijk@vandijkadvocaten.nl

VANDIJK
ADVOCATEN

www.vandijkadvocaten.nl | 010-212 12 20

BUITENLANDSE BALIE

Canadese balie: meer kleur in de rechtspraak

In de Canadese rechtspraak werken veel te weinig minderheden, vindt de nationale balie.

In een recente brief roept de Canadian Bar Association de regering op werk te maken van het in 2016 ingezette beleid om de Canadese rechtspraak meer divers te kleuren. Concreet gaat het om wat ze in Canada BIPOC noemen: *Black, Indigenous and People of Colour*. Ruim twintig procent van de bevolking valt in die categorie. Niettemin wordt de rechtspraak bevolkt door witte mensen. Tussen 2016 en 2019 was slechts drie procent van de nieuwe professionals bij de rechtbanken van inheemse oorsprong.

TWEETALIG

De ondervertegenwoordiging komt onder meer door de strenge criteria voor sollicitanten. Bij het Supreme Court dienen alle kandidaten de twee officiële talen van het land machtig te zijn: Engels en Frans. De rechtspraak zou juist meer gewicht moeten toekennen aan de specifieke kennis die minderheden inbrengen. Zo spreken zij andere talen die goed van pas komen en kunnen zij in de rol van rechter wellicht geloofwaardiger optreden als het gaat om rechtszaken met inheemse betrokkenen. De balie roept de regering op zo snel mogelijk werk te maken van het diversiteitsbeleid. Heel concreet wordt gewezen op twee rechters van het Supreme Court die binnenkort vertrekken. Bij de lagere rechtbanken staan 57 vacatures open.

DE DEALMAKER

Bewegende panelen

DOOR / STIJN DUNK

De overname van Weeronline was een bijzondere transactie voor advocaat Wytse Huidekoper (DeBreij, Amsterdam). Eerst trad hij op voor de investeerder in Infoplaza, later begeleidde hij namens Infoplaza de koop van Weeronline. 'Het was een deal met veel bewegende panelen.'

‘W’ eeronline is natuurlijk een bekende naam. Soms als een transactie binnenkomt, hoor je de naam van het bedrijf en dan moet je even zoeken wat ze doen. Dat was nu niet nodig. Deze businesscase is gebaseerd op twee componenten: enerzijds het meteorologische en anderzijds een advertentieaspect. Die combinatie was nieuw voor mij,’ vertelt Huidekoper. Ook de deal zelf was opgedeeld in twee transacties: Bolster Investment Partners nam eerst een belang in Infoplaza, waarna Infoplaza Weeronline volledig overnam. ‘Ik was twee keer advocaat van koper. Het leuke was dat wij eerst als wederpartij van de Infoplaza-aandeelhouders optraden, om vervolgens gezamenlijk een team te vormen als koper van Weeronline.’ ‘De klik tussen de aandeelhouders van Infoplaza en Bolster-team was direct erg goed,’ vertelt Huidekoper. ‘Kritische noten werden op een constructieve manier gekraakt, er was een wens om het samen tot een goed einde te brengen. Dat komt ook omdat beide partijen een gemeenschappelijk belang hebben. Zij gaan samen verder in de toekomst, als aandeelhouders onderling. Dus ieder punt dat ik als advocaat voor koper over de streep trek, vertegenwoordigt voor beide een waarde.’ Bij de koop van Weeronline was dat niet zo. ‘Daar namen de eigenaars honderd procent afscheid. Zij wilden een zo hoog mogelijke prijs en zo min mogelijk restaansprakelijkheid. Deals zijn in deze coronatijd bijzonder door de economische onzekerheid. De markt is redelijk aange trokken, maar de resultaten van de

© Mark Engelen

meeste ondernemingen hebben toch een tikje gekregen. Verkopers zeggen vaak dat het buiten hun invloedssfeer ligt en een tijdelijk element kent. Terwijl koper de gevolgen van COVID-19 verdisconteert wil zien in de voorwaarden van de transactie en de prijs.’ Is er sprake van een kopersmarkt? ‘Dat niet helemaal, maar je ziet wel dat constructies die de koper beschermen weer vaker voorkomen. De prijs wordt bijvoorbeeld met een earn-outconstructie afhankelijk gemaakt van de toekomstige performance van de onderneming. Dan hoeft je minder te betalen als de prestaties tegenvallen. In deze deal waren veel bewegende panelen die in elkaar moesten vallen op het juiste moment. Soms was het zeker spannend en moesten we even gas geven.’ De voldoening over de goede afloop was dan ook groot. ‘Bij de *signing* werd ik waargenomen door onze senior Sandra Meijneke, één van onze grote talenten. Bij de *closing* hebben wij lekker lang met alle partijen in onze tuin staan borrelen. Dat kon eigenlijk niet beter.’

JUBILEUM 2020 DOOR / SABINE DROOGLEEVER FORTUYN

BLIJVEN INNOVEREN

Het Rotterdamse advocaten- en notarissenkantoor Ploum is tijdens het 25-jarig bestaan enorm gegroeid. 'We willen partner zijn van de klant. Niet alleen juridische diensten verlenen, maar ook echt meewerken aan het ondernemende succes.'

Ploum begon in 1995 met zeven partners, een medewerker, een boekhouder en een secretaresse. Inmiddels telt het kantoor circa zeventig advocaten, van wie zesentwintig partners. Ook het aantal rechtsgebieden waarop het kantoor adviseert, is in de loop der tijd flink toegenomen. Ploum is vanaf het begin actief in transport en logistiek, vastgoed, energie en industrie. Daar zijn heel wat specialisaties bijgekomen. Zo werken er nu specialisten in bestuursrecht, strafrecht, intellectueel eigendomsrecht, onroerend goed, bouwrecht, arbeidsrecht, M&A, banken- en effectenrecht en douanerecht. Ploum werkt door heel Nederland, maar is ook internationaal georiënteerd. Tegelijkertijd heeft het een typische Rotterdamse mentaliteit, zegt partner Nick Hessels (51 jaar): 'We zijn heel pragmatisch, *down-to-earth*, dicht bij de klanten. Het klassieke "niet lullen, maar poetsen" zit wel in de genen van dit kantoor.' Vergeleken met vijftig jaar geleden zijn klanten veel kritischer en assertiever geworden, constateert grondlegger Rutger Ploum (55 jaar): 'Vroeger waren klanten heel lang trouw aan een kantoor. Dat was hun huisadvocaat. Nu kiezen bedrijven veel gericht voor een specifieke advocaat of een specifiek deelterrein.' Advocaten moeten ook meer hun best doen om opdrachten te krijgen

Deze foto is in januari van dit jaar genomen (pre-corona).

en te houden, vertelt Ploum. Mede-oprichter Dorine ten Brink (52 jaar) noemt ook de digitalisering die het werk enorm heeft veranderd. 'Toen wij begonnen, hadden we geen mobiele telefoons, e-mail stond in de kinderschoenen.' Maar de *drive* van het kantoor is hetzelfde gebleven, stellen ze allebei. Ten Brink: 'We willen partner zijn van de klant. Niet alleen juridische diensten verlenen, maar ook echt meewerken aan het ondernemende succes. We vinden het ontzettend leuk om de business van de klant te begrijpen, met de klant op zoek te gaan naar de beste oplossing voor het probleem.' De advocaten van Ploum werken geregeld in teams, legt Ten Brink uit. 'Onze klant zit niet aan één advocaat of notaris vast. Vaak trekken we het breder, zodat hij op verschillende deelterreinen door specialisten wordt geadviseerd.' Toen Nederland in maart in 'intelligente lockdown' ging, profiteerde Ploum ervan dat het enkele jaren geleden helemaal online was gegaan. Hessels: 'Iedereen werkt volledig vanuit de cloud.' De impact van de coronacrisis op het kantoor valt

volgens hem tot nu toe mee. 'Tegelijkertijd zie je een boel klanten die het echt moeilijk hebben. En er is er de onzekerheid dat niemand weet hoe deze crisis zich verder ontwikkelt. Maar als ik er omzettechnisch naar kijk, gaat het goed met ons.' Niettemin moesten veel jubileumfestiviteiten, variërend van een groot feest met alle klanten, tot een lustrumweekend met alle kantoorgenoten, worden geannuleerd. Hessels: 'We denken na over een alternatief zodat we op korte termijn fysiek of online in een grote groep bij elkaar kunnen komen.' De belangrijkste uitdaging voor de komende tijd is volgens Rutger Ploum 'blijven innoveren'. Het aantrekken en opleiden van jong talent gelden als een speerpunt. Ook nieuwe vormen van communicatie gelden als innovatie. Ploum: 'Ik denk dat COVID ons leert dat je veel overleggen niet fysiek hoeft te voeren. Het aantal internationale reizen zal flink afnemen, denk ik. Je krijgt nog geavanceerdere media, waardoor je beter op afstand kunt vergaderen. Alles wordt handiger, praktischer. Wij willen daarin vooroplopen.'

OP DE NIEUWE ABONNEMENTENMODULE VAN URIOS!
HANDMATIG MAAN JURIDISCHE ABONNEMENTEN
FACTUREREN IS NU VERLEDEN TIJD ...

HET ENIGE WAT WE NU NOG
HANDMATIG DOEN IS PROOSTEN!

BESPAAR TIJD MET DE URIOS ABONNEMENTENMODULE

Werkt u met juridische abonnementen en declareert u periodiek? Dan is deze **nieuwe module** van Urios een aanwinst voor uw kantoor!

Vraag een gratis demo aan op www.ursos.nl/demo.

URIOS STANDAARD | € 24,- p.m.

Relaties | Dossiers | Tijdschrijven | Verschotten |
Voorschotten | Meertalig declareren | Toevoegingen |
Insolventies | Lees meer op www.ursos.nl

URIOS PLUS | € 38,- p.m.

Documentenbeheer | Outlook koppeling |
Elektronisch factureren | Koppeling of export
naar boekhouding | Lees meer op www.ursos.nl

www.ursos.nl
072 512 22 05
info@ursos.nl

Coumans & Van Gaalen

STRAFRECHTADVOCATEN

biedt kantoorruimte aan voor een
(strafrecht)advocaat
bij voorkeur op kostenbasis
m.i.v. 1 november 2020 (ingangsdatum i.o.o.)

Ervaren strafrechtadvocaten, een goed uitgerust
kantoor met professionele secretariële ondersteuning,
makkelijk bereikbaar vanaf de ring A10 en eigen
parkeerterrein inbegrepen.

Interesse?

Neem contact op met één van ons, bel met
020 - 561 1111 of stuur een bericht naar
vanbunnik@cvgs.nl

mw. mr. S. (Sabine) van den Berg
mw. mr. S.C. (Suzanne) van Bunnik
mr. J.M.J.H. (Jos) Coumans
mr. M.L. (Menno) van Gaalen

L&A advocaten

Arbeidsrechtsspecialisten

ADVOCAAT-
MEDEWERKER
ARBEIDSRECHT

Voor ons snel groeiende en ambitieuze arbeidsrecht niche kantoor
zijn we op zoek naar een advocaat-medewerker met minimaal 4-6
jaar relevante werkervaring.

Wat bieden wij?

Naast aantrekkelijke arbeidsvoorwaarden biedt L&A advocaten
een werkomgeving van gedreven professionals met een gevari-
eerde praktijk. Hierbinnen bestaat veel ruimte voor eigen initiatief,
persoonlijke ontwikkeling en carrière technische groei. Het volgen
van arbeidsrechtelijke specialisatieopleidingen zoals PALA wordt ge-
stimuleerd. Wij werken voor mooie cliënten met gevarieerde zaken
in een advies- en procespraktijk. De advocaten sparren veel, werken
graag samen en hebben oog voor elkaar. Met een personal trainer
hebben wij wekelijks een bootcamp in het Amsterdamse Bos.

Wij zijn op zoek naar een ambitieuze advocaat:

- met minimaal 4-6 jaar relevante ervaring in de advocatuur
- met een creatieve, scherpe juridische geest
- met teamspirit en ondernemerschap
- met een positieve instelling, stressbestendigheid en beschikkend
over een "can-do-mentaliteit"

Interesse?

Bekijk de video op onze website www.LenAadvocaten.nl voor een
beeld van ons kantoor en praktijk. Mail een korte motivatie met jouw
CV naar Arlette Putker-Blees (Arlette.Putker@LenAadvocaten.nl)/Irene
Francken (Irene.Francken@LenAadvocaten.nl). Bel ons gerust voor
meer informatie 020-7608811 of 06-13144850.

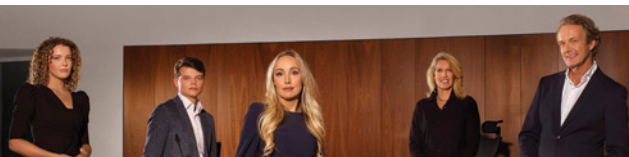

LEGALITAS ZOEKT EEN ADVOCAAT

Die ons team komt versterken. Je hebt ruime ervaring (5 tot 7 jaar),
bent gepassioneerd en gedreven – wellicht met een eigen praktijk-
en wil carrière technisch groeien en jezelf persoonlijk ontwikkelen
binnen een bloeiende organisatie.

Legalitas is een snelgroeiend, onafhankelijk boetiek advocatenkan-
toor en werkt voor een breed scala aan cliënten op het gebied van
ondernemingsrecht, arbeidsrecht en familierecht in een advies- en
procespraktijk.

Bij Legalitas werken we met duidelijke en professionele kernwaar-
den, die maken dat je op ons kunt rekenen en wij tot een van de beste

en leukste advocatenkantoren binnen ons vakgebied behoren. Een
cultuur van 'je en jij', een cultuur met oog voor elkaar en een cultuur
waarbij kennis en successen gedeeld worden. Professioneel richting
de klant, informeel richting je collega's en veel ruimte voor eigen
initiatief.

Vanwege aanhoudende groei en drukte zijn wij op zoek naar een
advocaat die in loondienst of zich op basis van kostendeling wil aan-
sluiten bij ons kantoor.

Voor meer informatie over de vacaturen kun je contact opnemen met
mr. Elise van Es (06 - 33 695 570). Direct solliciteren? Stuur je cv en
motivatie per email naar evanes@legalitas.nl

Turks familierecht in de Nederlandse rechtspraak

Aanleiding voor het online/livestream Symposium is de verschijning van de 2e druk van het boek **Nederlandse vertaling van het Turks Burgerlijk Wetboek en aanverwante wet- en regelgeving** (Bju 2020). Het programma bestaat uit praktijkgerichte voordrachten van experts uit Nederland, Duitsland en Turkije, gevolgd door de presentatie van het boek.

Datum

18 november 2020
9:30 - 16:30

Doelgroep

Advocatuur, notariaat, rechterlijke macht, burgerlijke stand, tolken/vertalers, etc.

Opleidingspunten

5 PO NOvA, 5 PE KNB, 5 PE MfN

Locatie

Via livestream online te volgen vanuit thuis of kantoor.

Kosten

€ 109 ex. btw

U volgt het Symposium via livestream/online en ontvangt een exemplaar van het boek **Nederlandse vertaling van het Turks Burgerlijk Wetboek en aanverwante wet- en regelgeving** t.w.v. €45,- per post.

Programma

› Opening

mr. Deniz Akkoyun

› Ontwikkelingen in het Turkse familierecht

Prof. dr. Christian Rumpf
Bamberg University Duitsland

› Ontwikkelingen in het Turkse huwelijksvermogensrecht: recente rechtspraak uit Turkije

Dr. Işık Öney
Koç University Turkije

› Erkenning en tenuitvoerlegging van vreemde vonnissen in Turkije: de praktijk

Prof. dr. Zeynep Derya Tarman
Koç University Turkije

› Turks familierecht in de Nederlandse rechtspraak

Mr. Lisette Frohn
Internationaal Juridisch Instituut

Mr. Nazmi Türkkol
advocaat te Amsterdam

› Boekpresentatie "Nederlandse vertaling Turks Burgerlijk Wetboek"

Prof. mr. Fatih Ibili
Hof Den Haag & Rijksuniversiteit Groningen

5 PO / PE
€ 109,-
(incl. boek)

Aanmelden → www.turksrecht.eu

LAWYERS FOR LAWYERS

Veiligheidswet Hongkong raakt activisten én bedrijven

DOOR / TATIANA SCHELTEMA

De veiligheidswet die China oplegde aan Hongkong bracht de voormalige Britse kolonie definitief onder de knoet van Beijing. De wet kent vage formuleringen en biedt ruimte voor willekeur. Van rechtszekerheid is niet langer sprake en dat zal ook bedrijven raken.

De manier waarop de nieuwe nationale veiligheidswet in Hongkong werd ingevoerd, was veelzeggend: buiten de bevolking en de wetgevende raad van Hongkong om. 'We wisten dat de wet op 1 juli van kracht zou worden.

Maar het wetgevingsproces begon pas op 29 juni,' vertelt Albert Ho, advocaat, oud-politicus en oprichter van de China Human Rights Lawyers Concern Group (CHRLCG). 'Niemand wist wat er in de wet stond, zelfs *chief executive* Carrie Lam niet – althans, dat beweerde ze. De hele dag hielden we de tv en internet in de gaten in afwachting van de wettekst. Die kwam pas op 30 juni, een kwartier voor middernacht.'

De autoriteiten lieten er geen gras over groeien. De volgende dag al werd een man, die zwaaiend met een bevrijdingsvlag op de politie was ingereken tijdens een demonstratie, aangeklaagd op grond van de nieuwe wet. Hem werd 'het oproepen tot afscheiding' (vanwege die vlag) en 'terrorisme' ten laste gelegd. 'Alsof één motorrijder de staatsveiligheid in gevaar zou brengen,' schampert Ho. 'Maar de wet doet wat hij beoogt: iedereen is nu doodsbang.'

VAGE GRONDEN

De wet betekent het einde van het 'één land, twee systemen'-stelsel dat bij de Britse overdracht van Hongkong aan China in 1997 met Beijing was afgesproken. 'Hij brengt ernstige schade toe aan onze instituties, met name de rechtspraak,' zegt Ho. 'We hebben nu drie strafrechtssystemen naast elkaar. Allereerst de al bestaande Hongkongwetgeving waarop de veiligheidswet niet van toepassing is. Door de nieuwe wet ontstaat een tweede stelsel met aparte rechters die door de *chief executive*, die tevens voorzitter is van het nationale veiligheidscomité, Carrie Lam dus, worden benoemd. Vanuit dit comité worden ook politie-eenheden met bijzondere bevoegdheden gevormd, zoals inbeslagname van documenten, bevriezen van banktegoeden of het opleggen van een reisverbod zonder rechterlijk bevel. De commissaris van politie dreigde vorige week al dat het verspreiden van "fake news

over gewelddadig politieoptreden" ook als een misdrijf wordt beschouwd. Hij refereerde aan het bloedbad dat de politie vorig jaar had aangericht onder pro-democratie-demonstranten in een voetbalstadion (het zogenaamde 831-incident, *red.*)'

Het ergste is het derde systeem, waarbij iemand op bevel van het veiligheidscomité kan worden opgepakt, gedetineerd en naar het vasteland gestuurd. 'De gronden waarop zijn uiterst vaag geformuleerd dus je kunt er alle kanten mee op. De verdachte valt niet meer onder de Hongkongse rechtsmacht, zelfs al bevindt hij zich nog in Hongkong.'

SANCTIES

Niet alleen activisten uit de democratiseringsbeweging worden door de wet geraakt, ook bedrijven krijgen ermee te maken door

het 'lange arm'-artikel. Hierin staat dat iedereen die, waar ook ter wereld, de Communistische partij bekritiseert of oproept tot onafhankelijkheid van Hongkong, een misdrijf pleegt. Het maakte mondiaal opererende banken met vestigingen in Hongkong al behoorlijk nerveus. Volgens de Britse krant *The Telegraph* zouden zij hun klantenbestand al doorzoeken op 'aan politiek blootgestelde' klanten. Daarbovenop kwamen de sancties waarmee president Trump op de wet reageerde. Hij trok de speciale status van Hongkong in en bevroor de tegoeden in de VS van een elftal Hongkongse bestuurders, onder wie Carrie Lam en de politiefunctionaris. Bedrijven zitten dus tussen twee vuren, zegt Ho. 'Eenzijds mogen ze van de VS geen zakendoen met de regering in Hongkong. Maar als ze zich aan die Amerikaanse regels houden, kunnen ze worden beschuldigd van overtreding van de nieuwe veiligheidswet.'

Of het zover zal komen, valt volgens Ho nog niet te zeggen. Voor hem is er wel één lichtpuntje aan de wet: die geldt niet met terugwerkende kracht. Het betekent dat de twaalf vergrijpen waarvoor hij zelf wordt vervolgd – zoals het jaarlijks organiseren van een wake ter herinnering aan het bloedbad op het Plein van de Hemelse Vrede in 1989 – niet onder de nationale veiligheidswet kunnen worden berecht.

Albert Ho

DE BLIK VAN DE NIEUWE GENERATIE

DOOR / TRUDEKE SILLEVIS SMITT

‘ADVOCATEN VW HADDEN MOETEN INGRIJPEN’

Viola Lam onderzocht de rol van advocaten bij het ‘dieselgate-schandaal’. Die hadden de kernwaarde partijdigheid volgens haar ook anders kunnen uitleggen.

Naam: Viola Lam

Leeftijd: 24

Toekomst: scriptie afronden, master kunstgeschiedenis en dan advocatuur!

Waarom volgde je het vak advocatuur en beroepsethiek?

‘Door mijn studentenstage bij NautaDutilh was ik benieuwd naar de achterliggende beroepsregels. Ik vond het heel interessant om te leren dat er meerdere rollen goed zijn: de Adversarial Advocate, de Responsible Lawyer, de Moral Activist en Relational Lawyering.’

Wat voor advocaat zou je zelf willen zijn?

‘Een combinatie: het is heel belangrijk dat je je cliënt goed verdedigt, met een procedure als uiterste redmiddel. Maar het is ook belangrijk om aandacht te hebben voor de maatschappij. Als je je cliënt bewust maakt dat hij, naast het ethische argument, ook reputatie- en economische schade kan lijden als hij geen rekening houdt met het maatschappelijk belang, hoop ik dat hij toch een stapje terugneemt.’

Je schreef in je essay dat advocaten van Volkswagen die wisten van de sjoemelsoftware hadden moeten ingrijpen.

‘Ja, elf miljoen auto’s! Zo groot-schalig, daar kun je echt niet omheen qua milieuschade.’

Hoe zou jij dan ‘ingrijpen’?

‘Ik zou van tevoren het gesprek aangaan, uitgebreid adviseren en daarbij dan vooral de gevolgen benadrukken. Ik kan me niet voorstellen dat ze er dan mee door zouden gaan.’

Maar als dat niet helpt?

‘Als jonge advocaat bij een groot kantoor kun je denk ik niet zomaar zelf de knoop doorhakken. En je wilt de band met de cliënt zo goed mogelijk houden, zeker bij een langdurige relatie. Ik zou het met kantoorgenoten bespreken en de minst ingrijpende oplossing kiezen. Ik geloof niet dat ik naar het OM zou stappen. Misschien

Het essay in honderd woorden

Je vertegenwoordigt al geruime tijd een groot bedrijf. Nu komt aan het licht dat deze cliënt opzettelijk grootschalige milieuschade wil veroorzaken voor eigen gewin. Wat doe je als advocaat? Door je terughoudend op te stellen, kun je voldoen aan je geheimhoudingsplicht en de advocatuurlijke kernwaarde partijdigheid dienen. Toch zijn er zwaarwegende redenen om wél in te grijpen. Zo wordt er ernstige schade toegebracht aan het milieu. Bovendien is de geheimhoudingsplicht niet ongelimiteerd. Daarnaast kun je zo ook de kernwaarde partijdigheid dienen, omdat je grote reputatie- en economische schade voor jouw cliënt kunt afwenden. Dus, advocaten, grijp in bij klimaatschade en voorkom de blamage!

Lees het hele essay op [Advocatenblad.nl](https://advocatenblad.nl).

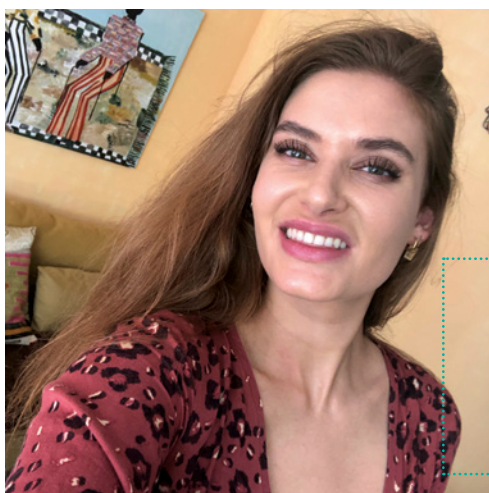
zou je met de deken moeten praten en in het uiterste geval de cliënt moeten laten vallen.’

Wat zijn je plannen?

‘Mijn scriptie is bijna af, die gaat over restitutiebeleid voor koloniale cultuurgooederen – dat is er nog niet. Ik heb onderzocht of het restitutiebeleid voor nazi-roofkunst als model zou kunnen dienen. Daarna wil ik mijn master kunstgeschiedenis afmaken en dan advocaat worden in de procespraktijk. Dat iemand naar je toestapt met een groot probleem, en dat jij diegene mag beschermen, dat is iets heel moois.’

Hoe denkt de komende generatie over de advocatuur en de beroepsethiek? Hoogleraar advocatuur Diana de Wolff selecteerde voor het *Advocatenblad* vier essays van (bijna-)afgestudeerde studenten. Zie hier hoe de studenten zich presenteren; hun volledige essays zijn te lezen op Advocatenblad.nl.

‘PROCEDEREN BLIJFT MENSENWERK’

Nadine Stel bestudeerde de opkomst van *artificial intelligence* in de advocatuur. De grote uitdaging in haar ogen is ervoor te zorgen dat automatische systemen zich aan ethische normen en waarden houden.

Naam: Nadine Stel
Leeftijd: 28
Toekomst: master commerciële rechtspraktijk afronden en dan advocatuur?

Waarom koos je het vak advocatuur en beroepsethiek?

‘Tijdens een toga-minor volgde ik al het vak Recht en Ethiek en ik vond dat heel interessant, niet zo juridisch en regelachtig als de andere vakken. Wouter Veraart kwam een keer vertellen over ethische kwesties in de Tweede Wereldoorlog. Een andere gastdocent zei: jullie worden allemaal overbodig, de technologie neemt het over. Dat was ook een van de redenen om mijn essay over *artificial intelligence* te schrijven. En het feit dat het in de colleges niet werd behandeld. In mijn hele studie is *legal tech* trouwens niet aan de orde gekomen. Advocatuur en beroepsethiek was een interessant vak, al maakte corona het minder leuk. Je kon niet altijd discussiëren omdat er dan geen goede verbinding was. Ook bij andere vakken was het soms wat chaotisch, er was een docent die haar slides

open had staan op haar eigen scherm en dacht dat wij die vanzelf dan ook wel konden zien. Dan denk je wel even huh...?’

Wat heb je over je onderwerp gevonden?

‘De schrijvers over dit onderwerp waren óf heel enthousiast, óf heel negatief. Natuurlijk is het zo dat als zo’n systeem gehackt wordt alles op straat ligt. Dat lijkt me supergevaarlijk, maar ik ben geen IT’er. Advocaten hebben de plicht om te kijken of het veilig is – je bent verantwoordelijk zonder dat je het goed begrijpt. Dat moet je dus uitbesteden. Een heel fundamenteel probleem is dat je als gebruiker het recept van de makers niet kent. Met AI kun je verbanden leggen, conclusies trekken. Maar die kunnen beïnvloed zijn door vooroordelen die erin verborgen zitten – dingen waar je als advocaat misschien juist tegen strijdt. Je hebt

Het essay in honderd woorden

Wordt de klassieke uitoefening van de advocatuur ‘bedreigd’ vanuit technologische hoek? De opmars van *legal tech* maakt dat in de nabije toekomst de hoofdrolspelers van ons juridisch systeem mogelijk niet meer alleen bestaan uit advocaten: supercomputers en (door AI gedreven) virtuele assistenten gaan er ook hun stempel op drukken. Hoe kunnen de huidige gedragsregels, nu alleen geschreven voor advocaten van vlees en bloed, op deze systemen worden toegepast? Hoe kan de vertrouwelijkheid gegarandeerd worden wanneer hackers op de loer liggen en hoe passen de regels over het verschoningsrecht op AI-systemen? Het essay beschrijft de verschillende ethische pijnpunten van het gebruik van *legal tech*.

Lees het hele essay op Advocatenblad.nl.

legal technicians nodig. Een nieuwe tak van sport; zij sturen de IT’ers aan bij de inrichting van de systemen.’

En worden advocaten inderdaad overbodig?

‘In de eerste standaardstappen van een zaak zal er denk ik in de toekomst minder werk voor advocaten zijn. Het onderzoek doen, jurisprudentie doorspitten. Ik denk niet dat robots gaan procederen, zo ver zal het niet gaan. Als persoon zou ik ook willen dat een mens naar mijn zaak kijkt.’

‘MISSCHIEN OVERSCHATTEN ADVOCATEN ZICH’

Jules de Bont richtte zich op het verschoningsrecht voor advocaten die *corporates* bijstaan. Die is niet vanzelfsprekend, meent hij. Immers, bedrijven zijn geen autonome personen.

Naam: Jules de Bont
Leeftijd: 25
Toekomst: eerst scriptie, en dan nog even zien

Waarom koos je voor het vak advocatuur en beroepsethiek?

‘Bij de oefenrechtbank in de master strafrecht kreeg je één college beroepsethiek en dat vond ik interessant. Het vak zat eigenlijk vol, maar ik mocht er nog bij.’

In je essay heb je het over vergaande beperking van het verschoningsrecht...

‘Een belangrijk argument in de literatuur voor het verschoningsrecht en, breder, het niet rekening houden met belangen van derden, is de autonomie van de cliënt. De autonomie van een persoon heeft een eigen waarde, logisch dat een advocaat zich vol inzet om die te beschermen. Maar ik vind het niet goed passen bij een rechtspersoon. Ik dacht: ik ga kijken of de argumenten die worden aangevoerd voor het verschoningsrecht wel logisch zijn bij een rechtspersoon.’

En?

‘Het kan best zijn dat er andere argumenten zijn voor het verschoningsrecht bij rechtspersonen, maar je kunt niet *copy-paste* dezelfde argumenten gebruiken als bij natuurlijke personen. Het viel me op dat er in

Nederland weinig over geschreven is. In de Amerikaanse literatuur veel meer. Het Nederlandse publiek is ook niet zo bezig met *corporate scandals*. De schikking met ING in de witwasaffaire bijvoorbeeld: het is nou niet zo dat iedereen daarover praat.’

Jij wel?

‘Ik ben altijd wel bezig met de verhouding bedrijven, individu en staat. Internationale bedrijven krijgen steeds meer invloed. Als de winstbelasting bijvoorbeeld één procent omhooggaat, kunnen ze dreigen naar een ander land te gaan. Ze handelen volledig rationeel – als het personen waren zouden ze een soort sociopaat zijn. Ik vind het dan raar om te spreken over autonomie alsof je het over zielige personen hebt die overgeleverd zijn aan de wil van anderen. Ik zou wel graag willen weten hoe het in praktijk precies gaat: wordt er misbruik van de geheimhouding gemaakt? Het OM heeft natuurlijk belang bij het afzwakken van het verschoningsrecht, maar de reactie van de advocatuur is altijd verontwaardigd: schande, dat tast de rechtsstaat aan! Dat klinkt dogmatisch, alsof machtige bedrijven die zonder con-

Het essay in honderd woorden

Het verschoningsrecht en de daarmee samenhangende geheimhoudingsplicht van advocaten staan de laatste jaren ter discussie. Het OM en de FIOD stellen dat grote ondernemingen het verschoningsrecht inzetten als procedureel wapen. Strafzaken lopen hierdoor jaren vertraging op en het OM is niet meer in staat om grote bedrijven effectief te controleren. Wat is precies de ratio achter de geheimhoudingsplicht en het verschoningsrecht van advocaten? Is het te rechtvaardigen dat advocaten die machtige rechtspersonen bijstaan hier een beroep op kunnen doen? De redenen die in de literatuur voor de geheimhoudingsplicht en het verschoningsrecht worden aangevoerd passen niet goed bij deze groep advocaten.

Lees het hele essay op Advocatenblad.nl.

trole kunnen opereren de rechtsstaat niet zouden aantasten. Misschien overschatten advocaten zichzelf ook wel, in het idee dat ze een heel belangrijke rol spelen van “speaking truth to power”. Met die houding ben je niet zo kritisch ten opzichte van je eigen optreden.’

Wil je advocaat worden?

‘Ik heb net stage gelopen op een klein strafrechtkantoor en dat vond ik heel leuk. Ik denk dat ik goed ben in het aanwijzen van fouten in argumenten. Als officier en zeker als rechter moet je ergens voor kiezen, dat lijkt me moeilijker. Bijvoorbeeld: is dit voorbereiding van terrorisme? Ga ik hiervoor iemand tien jaar naar de cel sturen? Op dit moment zeg ik eerder advocaat dan OM of rechter, maar dat kan veranderen. En misschien komt er wel iets heel anders op mijn pad.’

‘ECHTE ONAFHANKELIJKHEID BESTAAT NIET’

Iris van den Oord boog zich over de onafhankelijkheid van advocaten in dienstbetrekking. Voorwaarde is dat ze daadwerkelijk onafhankelijke beslissingen kunnen nemen. Advocaten moeten dat zelf bewerkstelligen.

Naam: Iris van den Oord
Leeftijd: 25
Toekomst: werkt sinds 1 september bij Allen & Overy Amsterdam

Waarom koos je voor het vak advocatuur en beroepsethiek?

‘Ik dacht er al over de advocatuur in te gaan, na studentenstages bij de advocatuur en het OM. Alles juridisch uitpluizen, één voor één de pijnpunten aanstippen, daar gaat mijn hart sneller van kloppen. Ik vond het essay over beroepsethiek schrijven ook heel leuk. De studie bestaat nu voornamelijk uit tentamens. Het is goed dat ze dat veranderen, bij een juridische opleiding is schrijven een kerncompetentie.’

In je essay bekijk je de positie van de advocaat in dienstbetrekking aan de hand van vier soorten onafhankelijkheid, geformuleerd door de Australische rechtswetenschapper Suzanne le Mire.

‘Ja, het was wel eventjes lastig om uit te vogelen wat Le Mire precies bedoelde, maar het was een goede manier om ernaar te kijken. Interessant dat het Europees Hof van Justitie zegt: door de arbeidsrelatie kun je nooit onafhankelijk genoeg zijn, terwijl de Hoge Raad zegt: er is een personeel statuut, klaar. Door die vier aspecten te bespreken, verdiep je je visie.’

Het belangrijkste is dat de advocaat de capaciteit heeft om daadwerkelijk onafhankelijke beslissingen te nemen. Het meetpunt daarvoor is moeilijk van buitenaf vast te stellen. Je kunt als *legal department* in een ander gebouw zitten dan de directie, maar wat zegt dat? Als een advocaat naar eer en geweten vindt dat hij onafhankelijk kan handelen, heeft hij wat mij betreft recht op het geheimhoudingsprivilege.’

Je noemt in je essay als voorbeeld van *independence as power* dat een advocaat de vrijheid heeft een cliënt niet langer bij te staan. Maar die vrijheid heeft een advocaat-werknemer toch juist niet?

‘Je bent niet zo vrij als een onafhankelijk advocaat. Maar als je werkgever een geschil aanhangig wil maken waarvan jij denkt: dit slaat nergens op, moet je kunnen zeggen: vraag het maar aan een ander. Het belangrijkste is dat je niet ontslagen kunt worden, ook al is je werkgever het niet met je advies eens. Daarmee wordt macht bij je werkgever weggehaald.’

Als strafadvocaat bij een groot kantoor zul je vast ook gaan meewerken

Het essay in honderd woorden

De onafhankelijkheid van advocaten in dienstbetrekking kent verschillende facetten. Het label zelf zorgt ervoor dat de advocaat-werknemer *independence as status* heeft. Het professioneel statuut helpt bij *independence as power*: de macht van de werkgever om de advocaat te ontslaan wordt deels weggenomen. Veel kritiek ziet op *relational independence*: door de werkgeversrelatie zou er nooit echte onafhankelijkheid zijn. Perfecte onafhankelijkheid bestaat echter überhaupt niet. Externe advocaten zijn ook (deels) financieel afhankelijk van hun cliënten. Het gaat erom dat de advocaat (in dienstbetrekking) daadwerkelijk onafhankelijke beslissingen moet kunnen nemen: *independence as capacity*. Advocaten moeten dit zelf bewerkstelligen. Zo zijn ze ook het meest waardevol voor hun werkgevers-clieënten.

Lees het hele essay op [Advocatenblad.nl](https://advocatenblad.nl).

aan interne onderzoeken bij bedrijven die van fraude worden verdacht. Wat vind je daarvan?

‘Ik ben heel benieuwd wat er uit het onderzoek komt waar de Tweede Kamer om heeft gevraagd. Is het wenselijk dat zo’n onderzoek binnen de vertrouwelijkheid valt? Ik begrijp die vraag wel. Het is aan de politiek om erover te beslissen. Ik denk wel dat het netjes gaat, in de praktijk.’

Hebben advocaten een voldoende ethisch kompas?

‘Dat vind ik nu nog moeilijk te beoordelen, maar vergeleken met de VS, waar ik ook een tijdje heb gestudeerd, houdt men hier meer afstand tot de cliënt. Het is belangrijk het er niet alleen in de opleiding, maar ook op kantoor over te blijven hebben.’

UBO-REGISTER DUUR EN FRAUDEGEVOELIG

De invoering van het UBO-register brengt flinke administratieve lasten voor bedrijven met zich mee. Op kritiek dat het duur en fraudegevoelig zou zijn, is niet of nauwelijks gereageerd, constateert advocaat Jan van der Valk.

DOOR / JAN VAN DER VALK

In deze barre tijden van corona zou je als ondernemer en/of Wwft-instelling de komende wetgeving die van belang is voor de onderneming haast uit het oog verliezen. Een van deze wetsvoorstellen is de instelling van en de verplichting tot het invoeren en bijhouden van UBO-gegevens in een UBO-register in het kader van de strijd van de overheid tegen het witwassen en de financiering van terrorisme. Medio juni 2020 was in de Eerste Kamer een wetsvoorstel over dit onderwerp aanhangig (*Kamerstuk* 35.179: Implementatiewet registratie uiteindelijk belanghebbenden van vennootschappen en andere juridische entiteiten).

Het voorstel is gedateerd 10 december 2019 en bevat wijzigingen die voor ondernemingen en Wwft-instellingen ingrijpende gevolgen kunnen hebben.

Het bestaat uit een wijziging van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) en een aantal andere wetten (Handelsregisterwet, artikel 289 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek,

artikel 51 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek BES, de Wet op de economische delicten).

Op 12 maart 2020 heeft de voorzitter van de Eerste Kamer een zogenaamd verzoek om voorlichting toegestuurd aan de Raad van State, dat wil zeggen een verzoek tot advisering op grond van artikel 21a van de Wet op de Raad van State, die daarover positief heeft geadviseerd. Op 23 juni 2020 is het voorstel door de Eerste Kamer in ongewijzigde vorm aangenomen. Het is nog niet duidelijk wanneer de wet in werking zal treden, maar verwacht wordt medio september van dit jaar. In de andere EU-lidstaten zal een UBO-register ook in de loop van dit jaar worden ingevoerd.

In België is dat al het geval en moesten ondernemingen uiterlijk op 30 september 2019 de UBO('s) registreren waarbij een gedoogbeleid werd gehanteerd tot 31 december 2019.¹

DE TERM 'UBO'

Veelal wordt de term UBO gebruikt. Dit is de Engelse afkorting van *Ultimate Beneficial Owner* die in de Nederlandse wetgeving wordt aange-

duid als: *uiteindelijk belanghebbende*. De huidige Wwft definieert 'uiteindelijk belanghebbende' als volgt:

'Natuurlijke persoon die de uiteindelijk eigenaar is van of zeggenschap heeft over een cliënt, dan wel de natuurlijke persoon voor wiens rekening een transactie of activiteit wordt verricht.'

In het wetsontwerp, dat een nationale uitwerking is van Europese regelgeving, de zogenaamde vierde anti-witwasrichtlijn², wordt in artikel 1 voor deze definitie verwezen naar artikel 10a, eerste lid van de Wwft waar een nieuwe definitie wordt opgenomen die luidt als volgt:

*'De natuurlijke persoon die de uiteindelijk eigenaar is van of zeggenschap heeft over een vennootschap of andere juridische entiteit.'*³

INHOUD VAN HET WETVOORSTEL

Het register

Het huidige wetsvoorstel voorziet in het instellen van een UBO-register

dat technisch wordt ingericht en in stand gehouden door de Kamer(s) van Koophandel. Een voor de hand liggende keuze.

Wie moeten registreren?

Op grond van het (nieuwe) artikel 15a van de Handelsregisterwet wordt in het Handelsregister opgenomen wie de uiteindelijk belanghebbende is van vennootschappen of andere juridische entiteiten als bedoeld in artikel 10a, tweede lid (nieuw artikel) van de Wwft.

Dat zijn onder andere besloten en naamloze vennootschappen, verenigingen met volledige rechtsbevoegdheid, onderlinge waarborgmaatschappijen, coöperaties, stichtingen, maatschappen, commanditaire vennootschappen, rederijen en Europees Economische Samenwerkingsverbanden.

Van de registratieverplichting die is opgenomen in artikel 15a van de Handelsregisterwet is een klein aantal organisaties uitgesloten: eenmanszaken, publiekrechtelijke rechtspersonen, verenigingen zonder volledige rechtsbevoegdheid die geen onderneming drijven, verenigingen van eigenaars en kerkgenootschappen.

Nota bene buitenlandse vennootschappen met een hoofdvestiging of een nevenvestiging hoeven ook geen UBO-informatie te registreren. De achterliggende gedachte is dat daarmee wordt voorkomen dat dergelijke vennootschappen in iedere lidstaat de uiterlijk belanghebbenden moeten registreren. Wat te doen met vennootschappen van buiten de Europese Economische Ruimte is niet duidelijk, maar daarvoor zal naar mijn mening in ieder geval ook een registratieverplichting moeten worden opgenomen indien zij vestigingen hebben binnen de Europese Economische Ruimte om te voorkomen dat het wetsvoorstel na inwer-

kingtreding ervan op dit punt weinig effectief is.

Wat moet worden geregistreerd en gedeponereerd?

Van de uiteindelijk belanghebbende worden de volgende gegevens in het register opgenomen:

- het bsn, of het fiscaal identificatienummer van het land (anders dan Nederland) waarvan deze persoon ingezetene is;
- naam;
- geboortjaar;
- woonstaat;
- nationaliteit;
- geboortedag;
- geboorteplaats;
- geboorteland;
- woonadres.

Daarnaast dient te worden vermeld:

- de aard van het economisch belang van de uiteindelijk belanghebbende;
- de omvang van het economisch belang aangeduid in bij Algemene Maatregel van Bestuur vast te stellen klassen.

Daarnaast worden ten aanzien van de uiterlijk belanghebbende tevens gedeponereerd:

- afschriften van documenten aan de hand waarvan de voornoemde gegevens zijn geverifieerd; en
- afschriften aan de hand waarvan de aard en de omvang van het economische belang blijken.

Inzage in en toegang tot het UBO-register

Een aantal gegevens van het register wordt openbaar toegankelijk:

- naam;
- geboortemaand en -jaar, woonstaat, nationaliteit en aard en omvang van het door de UBO gehouden economisch belang;
- de omvang van het economisch belang zal niet exact worden

aangegeven maar er zal worden gewerkt met bandbreedtes: 25%-50%, 50%-75% en 75 %-100%. Dit moet nog in een Algemene Maatregel van Bestuur worden uitgewerkt.

De overige gegevens zullen worden afgeschermd omwille van de privacy en zijn uitsluitend toegankelijk voor de bevoegde autoriteiten en de Financiële Inlichtingen Eenheid. Tegen onder andere dit laatste is door de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie bezwaar gemaakt⁴ en naar mijn mening terecht. Notarissen vervullen onder andere bij de oprichting van vennootschappen, wijziging van statuten en de overdracht van aandelen een cruciale functie in het rechtsverkeer en zouden uit dien hoofde ook toegang tot deze gegevens moeten kunnen hebben om hun ambt goed te kunnen vervullen. Naar mijn mening moet dit ook voor advocaten worden toegestaan, omdat zij anders hun cliënten niet goed en volledig kunnen adviseren over de vraag of de cliënt(e) aan zijn/haar wettelijke registratieverlichtingen heeft voldaan. Ook de rechtspersonen zelf zouden in mijn optiek om die laatste reden toegang tot het afgeschermd gedeelte moeten hebben.

Daarnaast werd nog een aantal andere serieuze bezwaren geuit door de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie te weten: (i) toegang tot privacygevoelige informatie van een uiteindelijk belanghebbenden zou voor bepaalde groepen personen een veiligheidsrisico met zich kunnen brengen, (ii) het systeem is fraudegevoelig en daarom voor de handhaving weinig effectief (een standpunt dat ook door de Belastingdienst wordt gedeeld) en (iii) de invoering ervan zal voor het bedrijfsleven en de meldplichtige instellingen grote administratieve lasten en hoge kosten met zich brengen.

Om aan een aantal van deze bezwaren tegemoet te komen, werd voorgesteld om een centraal aandeelhoudersregister in te voeren. In een advies van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie en de NOVA⁵ zijn deze bezwaren helder uiteengezet. Aan deze bezwaren lijkt in het laatste wetsvoorstel dat voor advisering aan de Raad van State is gestuurd niet of nauwelijks te zijn tegemoetgekomen. De Raad van State heeft positief geadviseerd over het wetsvoorstel. Op 23 juni 2020 is het wetsvoorstel in de voorliggende tekst door de Eerste Kamer aangenomen en is de wet van 24 juni 2020 op 7 juli 2020 in het *Staatsblad* gepubliceerd.⁶ Het tijdstip van inwerkingtreding is nog niet bekend, maar verwacht wordt dat het dit najaar zal zijn.

Gevolgen van het niet-naleven van de registratieverplichting

Indien niet aan de registratieverplichting wordt voldaan, is dat een overtreding van artikel 47 van de Handelsregisterwet. Dat is een economisch delict en wordt als een overtreding gekwalificeerd die kan worden gestraft met een hechtenis van ten hoogste zes maanden, een taakstraf of een geldboete van de vierde categorie (maximaal € 21.750). Naast strafrechtelijke handhaving is ook bestuursrechtelijke handhaving mogelijk (het zogenaamde duale sanctiestelsel) waarbij men kan denken aan het opleggen van een last onder dwangsom⁷ (om een rechtspersoon te dwingen de gegevens van de uiteindelijk belanghebbende alsnog te registreren: corrigerend en bestraffend karakter) en een bestuurlijke boete⁸ (zuiver bestraffend karakter).

Wat betekent deze komende wetgeving voor de advocatenpraktijk?

Cliënten zullen in ieder geval tijdig moeten worden gewezen op de praktische gevolgen die deze wetgeving op niet al te lange termijn met zich kan brengen. Om goed te kunnen

adviseren, zal een advocaat ook moeten kunnen nagaan of een cliënt(e) na de registratie aan zijn/haar verplichtingen heeft voldaan en daarom is de mogelijkheid tot inzage in het om privacy afgeschermde gedeelte van het UBO-register voor advocaten van belang. Tegen dit volledige inzagerecht voor advocaten en ook notarissen lijken weinig praktische bezwaren te bestaan. Zij zijn immers gehouden aan de voor hen geldende gedragsregels, zodat bij misbruik van dit inzagerecht daartegen adequaat kan worden opgetreden.

Zolang een advocaat geen volledige inzage in het UBO-register heeft, lijkt het maken van een 'hardcopy' door de cliënt van de volledige UBO-registratie en iedere wijziging daarop de enige mogelijkheid voor een advocaat om een cliënt deugdelijk te adviseren.

CONCLUSIE

Er komt veel op de onderneming en Wwft-instellingen af in de nabije toekomst voor wat betreft hun registratieverplichtingen en de gevolgen van het niet, niet tijdig of niet volledig

voldoen aan deze verplichtingen zijn aanzienlijk.

De invoering van het UBO-register op basis van het huidige wetsvoorstel leidt tot aanzienlijke administratieve lasten en kosten voor het bedrijfsleven en meldplichtige instellingen. Aan de fundamentele bezwaren opgeworpen tegen het wetsontwerp is niet of nauwelijks tegemoetgekomen. Het wetsvoorstel is politiek een gelopen race gebleken en inmiddels door de Eerste Kamer op 23 juni 2020 aangenomen. Het tijdstip van inwerkingtreding is nog niet bekend maar het ligt in de lijn der verwachtingen dat dit medio september van dit jaar gebeurt.

Op de advocaat rust de schone taak om zijn/haar cliënten die mogelijk met deze wet worden geconfronteerd tijdig te informeren en desgewenst bij de registratie te adviseren of in ieder geval na de registratie te onderzoeken of de cliënt aan de verplichtingen van de nieuwe wetgeving heeft voldaan.

Jan van der Valk is partner bij Forward Advocaten in Tilburg.

NOTEN

- 1 Wet tot voorkoming van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme en tot beperking van het gebruik van contanten van 18 september 2017 C – 2017/13368 gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad op 6 oktober 2017 en in werking getreden op 16 oktober 2017 en het Koninklijk besluit betreffende de werkingsmodaliteiten van het UBO-register van 30 juli 2018 (Belgisch Staatsblad 14 augustus 2018).
- 2 Vierde anti-witwasrichtlijn: richtlijn 2015/849 van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 2015 inzake de voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld of terrorismefinanciering, tot wijziging van Verordening (EU) nr. 648/2012.
- 3 Een interessante definitie, omdat ons gesloten stelsel van rechtspersonen het begrip 'juridische entiteit' niet kent.
- 4 Bij brief van 17 mei 2019 aan de Tweede Kamer voorafgaand aan een rondetafelgesprek in de Tweede Kamer op 22 mei 2019.
- 5 Advies inzake de consultatie over het Implementatiebesluit registratie uiteindelijk belanghebbenden van vennootschappen en andere juridische entiteiten van de gecombineerde commissie vennootschapsrecht van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie en de Nederlandse orde van advocaten van 1 juli 2019.
- 6 Implementatiewet registratie uiteindelijk belanghebbenden van vennootschappen en andere juridische entiteiten van 24 juni 2020, *Stb.* 2020, 231.
- 7 De last onder dwangsom is een bestuursrechtelijk herstelsanctie die vooral wordt toegepast in bepaalde specifieke situaties waar direct(er) ingrijpen wenselijk is gelet op de (wettelijk) te beschermen belangen.
- 8 De bestuurlijke boete is een bestuursrechtelijk sanctioneringsmiddel dat zonder tussenkomst van het Openbaar Ministerie of een rechter kan worden opgelegd door een daartoe bevoegde overheidsdienst. De boete is geregeld in titel 5.4 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb).

ALS ADVOCaat SPECIALISEREN IN HET FAMILIE-ERFRECHT OF INTERNATIONAAL PRIVAATRECHT?

MEESTERS IN SCHEIDEN ERVEN EN MEDIATION

Als vFAS-er ...

- ... ben je specialist in het familie- en/of erfrecht
- ... kan je je verder specialiseren in het internationaal privaatrecht
- ... heb je een groot netwerk van collega specialisten
- ... heb je toegang tot een landelijk intervisie netwerk
- ... blijf je up to date door cursussen en landelijke events speciaal voor de vFAS leden
- ... ben je naast advocaat ook mediator
- ... neem je de hoogste standaard in acht omtrent de gedragscode voor advocaten en mediators
- ... mag je het NOvA-Keurmerk lid-specialisatievereniging voeren

Herken je jezelf en zie je de voordelen van bovenstaande zaken? Schrijf je dan nu in als lid en volg een van de specialisatie-opleidingen tot vFAS advocaat mediator.

... en welkom bij de vFAS!

Neem vandaag nog contact met ons op via info@verenigingfas.nl of via 070 - 3626215. Of kijk op verenigingfas.nl voor meer informatie.

www.verenigingfas.nl
www.verder-online.nl
www.erven-online.nl

NEDERLANDSE VERENIGING

Familie- en erfrecht
Advocaten
Scheidingsmediators

VERZEKERAARS NEGEREN 'BELGISCHE' UITSPRAAK EU-HOF

DOOR / LEX VAN ALMELO

Het Verbond van Verzekeraars blijft erbij: de uitspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie (EU-Hof) over vrije advocaatkeuze in voorprocedures geldt niet voor Nederland. Maar volgens de Nederlandse orde van advocaten maakt het arrest duidelijk dat verzekerden hun eigen adviseur kunnen kiezen in elke fase die kan leiden tot een procedure bij een rechterlijke instantie.

In mei dit jaar gaf het EU-Hof in Luxemburg een bevestigend antwoord op de prejudiciële vraag van de Orde van Vlaamse Balies en haar Waalse pendant (zaak nr. C-667/18). Die vraag was of buitengerechtelijke en gerechtelijke bemiddeling ook vallen onder het begrip 'gerechtelijke procedure'. Het 'ja' van het hof betekent dat rechtzoekenden met een rechtsbijstandspolis ook een eigen advocaat mogen kiezen in de aanloop naar een gerechtelijke procedure. De vraag is of Nederlandse verzekeraars zich daarvan iets moeten aantrekken. Het Verbond van Verzekeraars houdt vol van niet.

RUIME BESCHERMING

Na eerdere arresten onderstreept het hof opnieuw dat het begrip gerechtelijke procedure en het recht om een eigen juridisch adviseur te kiezen ruim moet worden uitgelegd om de belangen van de verzekerde adequaat te beschermen. Als de rechter de bemiddeling heeft bevolen, heeft de verzekerde ook behoefte aan rechtsbescherming in de fase die integreerend deel uitmaakt van de procedure bij die rechter. Bij vrijwillige bemiddeling kunnen de partijen het akkoord laten

bekrachten (homologeren) door de rechter. Omdat de rechter niets kan veranderen aan de inhoud lijkt de rol van de advocaat of de gemachtigde zelfs belangrijker te zijn bij een bemiddeling dan in een bestuursrechtelijke bezwaarprocedure. Het hof zei al eerder dat de verzekerde ook bij bezwaar zijn eigen advocaat of adviseur mag kiezen. Het begrip 'gerechtelijke procedure' (artikel 201 lid 1a Richtlijn 2009/138/EG) gaat volgens het hof ook over een procedure voor gerechtelijke of buitengerechtelijke bemiddeling 'waarbij een rechterlijke instantie betrokken is of kan zijn, hetzij bij het inleiden van deze procedure hetzij na afloop ervan'. Mede gezien de eerdere rechtspraak van het hof lijkt het hier te zeggen dat het gaat om alle juridische voorprocedures die ooit bij een rechter kunnen belanden.

VOORPROCEDURES

Nederlandse experts als Bo Holthrichs (advocaat verzekeringsrecht) en emeritus-hoogleraar Mies Westerveld zeiden eind juni op financieel-dienstverlenersplatform AMweb dat het arrest wel degelijk effect heeft op de Nederlandse situatie. Het Verbond van Verzekeraars is een heel andere mening toegegaan.

Volgens het verbond vallen niet alle voorprocedures die uiteindelijk bij de rechter (kunnen) belanden onder de vrije advocaatkeuze. 'Het arrest gaat over de zogeheten bemiddelingsprocedure, die wij in Nederland niet kennen,' zegt een woordvoerder. Het verbond gaat de verzekeraars dan ook niet instrueren om de polisvoorwaarden ruim uit te leggen en verzekerden steeds een eigen advocaat of erkende rechtshelper te laten kiezen.

Volgens de Nederlandse orde van advocaten verduidelijkt het hof wat moet worden verstaan onder gerechtelijke procedure. Dat begrip moet niet anders worden uitgelegd dan het begrip 'administratieve procedure' uit de richtlijn. De orde wijst instemmend op rechtsoverweging 31, waarin staat dat elke fase die kan leiden tot een procedure bij een rechterlijke instantie onder het begrip gerechtelijke procedure valt. De orde zal bij het verbond echter niet aandringen op een ruime uitleg. Daarmee lijkt het onwaarschijnlijk dat deze patstelling op korte termijn wordt doorbroken. Het wachten is nu op het moment dat iemand de Nederlandse rechter vraagt de uitspraak van het Europese hof te toetsen aan de Nederlandse situatie.

Procesondersteuner advocatuur is nu beschikbaar, mogelijkheden toetreding partnerschap en/of kantonzaken (tot €25.000) behandelen/overnemen op basis van gemaakte afspraken.

[Ray Mendelssohn]
06 50 27 53 35

ADVOCATEN VAN ORANJE

Wij zoeken advocaten!

Creatieve club van zelfstandige advocaten, opvallend anders, leuke locatie.

Ruimte voor meer advocaten, diverse rechtsgebieden welkom.

erasmus@advocatenvanoranje.nl
Tel: 06 - 19 94 57 32

Joan Muyskenweg 22
1096 CJ Amsterdam

www.advocatenvanoranje.nl

**SUYDERSEE
ADVOCATEN**

ZOEKT GEDREVEN EN SCHERPZINNIGE ADVOCATEN

Suydersee Advocaten is inmiddels ruim 12 jaar een gerenomeerd en laagdrempelig advocatenkantoor in Lelystad (Flevoland). Het kantoor voert een algemene praktijk en levert juridisch advies en bijstand aan particulieren en ondernemers. Hierbij liggen de accenten met name op het strafrecht, civielrecht, personen- en familierecht, bestuursrecht en het asiel- en vreemdelingenrecht, waarbij cliënten worden bijgestaan op zowel betalende als gesubsidieerde basis.

Het kantoor is volledig geautomatiseerd. Het leveren van kwaliteit staat hoog in het vaandel. Flexibele werktijden, thuiswerken en persoonlijke ontwikkeling behoren tot de mogelijkheden. Wij bieden een prettige, informele en collegiale werksfeer.

Vanwege aanhoudende drukte zijn wij per direct op zoek naar advocaten die zich op basis van kostendeling wil aansluiten bij ons kantoor. Hierbij bestaat ruimte om de eigen praktijk uit te bouwen en specialisaties naar eigen inzicht in te vullen.

Wij verwachten een enthousiaste, gedreven en scherpzinnige advocaat die in staat is verantwoordelijkheid te nemen en deze waar te maken.

INTERESSE? Voor vragen over deze vacature kunt u vertrouwelijk contact opnemen met mr. J.G. (Jan) Wiebes, telefoonnummer 0320 - 222 807 (wiebes@suydersee-advocaten.nl) aan wie u ook uw reactie kunt sturen.

www.suydersee-advocaten.nl

Is uw oude verzekeringskantoor u ontgroeid?

Weet jij wie ik daar moet hebben? Ik was bij het kastje, nu bij de muur...

Ik weet het ook niet meer, vandaag alweer een ander aan de lijn...

Wat een papierwinkel, vroeger hielpen ze mij nog...

Maar hoe weet ik nu nog of ik goed verzekerd ben?

Groeide uw verzekeringskantoor zo groot, dat goede service voor u verleden tijd is? Of wilt u uw polissen toetsen aan de eisen van de moderne tijd? Ron Borgdorff is meer dan 25 jaar het vertrouwde adres voor advocaten, notarissen en vrijgevestigde juristen. **Ouderwetse service, altijd bereikbaar en mét persoonlijke aandacht.**

RON BORGDOORFF

VAN BOETZELAERLAAN 24H • 3828 NS HOOGLAND • TEL. 033-20 35 000 • INFO@RONBORGDOORFF.NL • WWW.RONBORGDOORFF.NL

VERZEKERINGEN ZOWEL ZAKELIJK ALS PARTICULIER OA: • BEROEPS- EN BEDRIJFSAANSPRAKELIJKHEID
• CYBERRISKS- EN DATALEKKEN • ARBEIDSONGESCHIKTHEID • VERZUIM • INVENTARIS

Mond-tot-mond reclame lastig?

Ga digitaal!

advocaatscore
★★★★★

Mond-tot-mond reclame lastig?

Ga voor de digitale variant, reviews!

Advocaatscore.nl

Juridische kwesties
die zijn weggezaakt

Omgekeerd afspiegelen, ook wel terugspiegelen of inspiegelen

DOOR / KAROL HILLEBRANDT & LISA VAN DEN GOORBERGH

Bij ontslag van werknemers gelden complexe spelregels. Bij het invullen van (deels) nieuwe functies wordt het pas echt ingewikkeld.

Bij ontslag om bedrijfs-economische redenen moet een werkgever bij het bepalen van de ontslagvolgorde in beginsel het afspiegelingsbeginsel toepassen.¹ Als een unieke functie vervalt, hoeft deze niet te worden meegenomen in de afspiegeling. Afspiegeling is ook niet aan de orde als een categorie uitwisselbare functies geheel vervalt. Uitwisselbare functies zijn in onderlinge samenhang bezien, naar functie-inhoud, vereiste kennis, vaardigheden en competenties en de tijdelijke of structurele aard vergelijkbaar en naar niveau en beloning gelijkwaardig.² Daarbij geldt voorts dat de functies wederzijds uitwisselbaar moeten zijn.

Na het bepalen van de ontslagvolgorde moet de werkgever nagaan of de boventallige werknemers te herplaatsen zijn in een passende functie.³

Bij herplaatsing in een passende functie mag de werkgever in beginsel die werknemer selecteren die hij voor de functie het meest geschikt acht. Indien een nieuwe functie ontstaat, dient de werkgever te beoordelen of deze functie uitwisselbaar is met de vervallen functie. Indien dat het geval is, moet de werkgever de functie aanbieden aan de werknemers die de vervallen functie vervulden. Als er in de nieuwe functie minder arbeidsplaatsen beschikbaar zijn dan er voorheen in de vervallen functie waren, moet er omgekeerd worden afgespiegeld. Aan de hand van het afspiegelingsbeginsel dient de werkgever te bepalen welke werknemer het laatst voor ontslag in

aanmerking kwam. Die werknemer dient als eerst te worden geplaatst in de nieuwe functie. Vervolgens dient de werkgever de werknemer die als voorlaatst voor ontslag in aanmerking kwam in de nieuwe functie te plaatsen, en zo verder.

Als de nieuwe functie niet uitwisselbaar is en als er ook geen deel van het werk uit de vervallen functie terugkomt in de nieuwe functie, kan de meest geschikte werknemer worden geselecteerd voor de nieuwe functie. De vrijheid om de functie aan te bieden aan de meest geschikte werknemer wordt beperkt als een functie geheel vervalt en een deel⁴ van die functie terugkomt in de nieuwe functie. Indien er in dat geval meerdere geschikte werknemers zijn voor de nieuwe functie, moet op basis van het omgekeerde afspiegelingsbeginsel worden bepaald aan welke werknemer deze functie als eerst moet worden aangeboden.⁵ Bij het selecteren van geschikte werknemers is het van belang dat de selectieprocedure objectief en inzichtelijk

is.⁶ De verplichting tot het aanbieden van de functie op basis van de hoogste afspiegelingsrechten geldt niet ten aanzien van werknemers die niet geschikt zijn, maar wel door om- of bijscholing geschikt te maken zijn.⁷ Resteren er daarna nog arbeidsplaatsen, dan kunnen daarvoor de meest geschikte werknemers worden geselecteerd.

Tevens kan het omgekeerd afspiegelen aan de orde zijn bij de wederdienststredingsvoorwaarde. Indien er namelijk binnen 26 weken na het vervallen van een functie een vacature ontstaat met betrekking tot dezelfde werkzaamheden, dient de werkgever de werknemer die als laatst in aanmerking kwam voor ontslag als eerste in de gelegenheid stellen de vroegere werkzaamheden te hervatten.⁸

Karol Hillebrandt en **Lisa van den Goorbergh** zijn beiden advocaat bij Palthe Oberman Advocaten in Amsterdam.

NOTEN

- 1 Artikel 11 Ontslagregeling. Zie voor een nadere toelichting paragrafen 2.6 en 2.7 Uitvoeringsregels Ontslag om bedrijfseconomische redenen, versie september 2020 ('Uitvoeringsregels').
- 2 Artikel 13 Ontslagregeling; paragrafen 2.11 en 2.12 Uitvoeringsregels.
- 3 Artikel 9 Ontslagregeling; paragraaf 3 Uitvoeringsregels.
- 4 Wat onder 'een deel' van de functie valt, is niet nader uitgewerkt in de Uitvoeringsregels en, voor zover auteurs bekend, ook niet nader geconcretiseerd in de rechtspraak.
- 5 Paragrafen 3.4.3 en 3.4.4 Uitvoeringsregels.
- 6 ECLI:NL:RBSGR:2010:BN6220.
- 7 ECLI:NL:HR:2018:1212.
- 8 Artikel 19 jo. 11 Ontslagregeling.

Aanpassingen coronawet vooral windowdressing

DOOR / WILLEM VAN DER WERFF

De aangepaste 'coronawet' bevat verbeteringen, stelt advocaat Willem van der Werf, maar veel wijzigingen zijn windowdressing. Qua democratische controle schiet het wetsvoorstel nog altijd tekort.

Na de stortvloed van kritiek op het consultatiewetsvoorstel is zowel het wetsvoorstel als de memorie van toelichting aanzienlijk herschreven. De memorie van toelichting is erop vooruitgegaan en bevat een veel degelijker beschrijving van de doelen en de wettelijke systematiek. Ook is nu een veel uitvoeriger grondrechtenparagraaf opgenomen. De corona-app is uit het wetsvoorstel gehaald en de vele pagina's tekst die daaraan in de conceptmemorie waren gewijd, zijn geschrapt. Hiervoor zal een apart wetsvoorstel in procedure worden gebracht.¹

Het wetsvoorstel zelf bevat een aantal verbeteringen. Een eerste verbetering is de wijze van vaststelling van de ministeriële regelingen. De minister van VWS handelt namelijk niet langer alleen. Vaststelling geschiedt tevens door zijn collega's

van BZK, Justitie en Veiligheid en de minister die het aangaat, 'in overeenstemming met het gevoelen van de ministerraad'. Werd een ministeriële regeling in de consultatieversie pas achteraf aan de Staten-Generaal toegestuurd, nu wordt het ontwerp een week vóór vaststelling aan de Kamers voorgelegd (de zogenaamde voorhangprocedure, ofwel gecontroleerde delegatie). Hoewel zo'n voorhangprocedure niet ongebruikelijk is, hebben de beide Kamers daarin echter niet het laatste woord. Zij kunnen het kabinet slechts politiek ter verantwoording roepen. Van een formeel goedkeuringsbesluit van (één van) de beide Kamers is dus geen sprake. Dat geldt evenmin voor de – na overleg met het RIVM – vast te stellen Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB), die bepaalt welke 'veilige afstand' wordt vastgesteld.

Een tweede verbetering is de duur van de wet. Die is ingeperkt van één jaar tot zes maanden. Ongewijzigd is de rol van de Staten-Generaal: de voordracht voor een Koninklijk Besluit tot verlenging of verkorting moet eerst gedurende een week worden voorgelegd aan beide Kamers. Ook hier geldt de korte voorhangprocedure.

Een derde verbetering betreft de introductie van een noodzaak- en evenredigheids criterium.² De bevoegdheden die de coronawet geeft, mogen slechts worden toegepast voor zover dat noodzakelijk is voor de bestrijding van een (dreigende) epidemie en evenredig is aan dat doel. Deze toets bindt niet alleen het bestuursorgaan bij het nemen van een besluit, maar biedt ook de rechter de mogelijkheid om ministeriële regelingen, onthefingen, handhavingsbesluiten en

strafbeschikkingen inhoudelijk aan dit criterium te toetsen. Tot zover de verbeteringen.

WINDOWDRESSING

Bij andere wijzigingen is geen sprake van verbetering. Zo bevatte de consultatieversie diverse verboden: een verbod zich buiten de woning op te houden zonder een bepaalde veilige afstand tot een ander, een verbod zich in groepsverband op te houden met een bepaald aantal personen, een verbod bepaalde publieke plaatsen geopend te hebben en een verbod bepaalde evenementen te houden of te laten plaatsvinden. Die verboden zijn allemaal geherformuleerd, vooral in de vorm van geboden. Een voorbeeld: 'Degene die zich buiten een woning ophoudt, houdt een veilige afstand tot andere personen.' Het klinkt wat vriendelijker, maar overtreding van de voorschriften is net zo strafbaar als voorheen. Kortom, pure windowdressing.

Van windowdressing is ook sprake als het gaat om de versterking van de rol van de burgemeesters en de gemeenteraden. In de consultatieversie werd uitgegaan van het dwingende systeem van artikel 39 Wet veiligheidsregio's. Dat bepaalt dat bij een (dreigende) ramp of crisis van meer dan plaatselijke betekenis de voorzitters van de veiligheidsregio's 'bij uitsluiting' (van de burgemeesters) onder meer de noodverordeningen kunnen vaststellen.

Maar anders dan voorzitters van veiligheidsregio's leggen burgemeesters direct verantwoording af aan de gemeenteraad; de voorzitters hoeven

zich slechts achteraf schriftelijk aan de raden te verantwoorden. Om van dit automatisch opschalen af te zijn en (daarmee) de rol van de lokale democratie te versterken, voorziet het wetsvoorstel niet langer in het automatisch opschalen, maar in de mogelijkheid voor de minister van VWS om op te schalen naar de voorzitters indien zich gevolgen van meer dan plaatselijke betekenis voordoen (art. 58d Wet publieke gezondheid). Maar uit de memorie van toelichting blijkt nu juist dat daarvan altijd sprake is bij een epidemie van het huidige coronavirus, en dat de voorzitter dan ook een regionaal beleidsteam bijeen moet roepen.³

Onder die omstandigheden is het ondenkbaar dat de minister van VWS de burgemeesters hun gang laat gaan. En terwijl de burgemeesters nu nog verantwoordelijk zijn voor de handhaving, komt bij opschaling naar de voorzitter ook hun handhavingsbevoegdheid te vervallen. De in artikel 58t lid 4 van het wetsvoorstel geregelde verantwoordingsplicht van de burgemeester aan de gemeenteraad is dan niets waard.

VOORHANGPROCEDURE

Ten aanzien van de rol van het parlement is geen sprake van daadwerkelijke vooruitgang. De minister van VWS stelde dat de rol van de Tweede Kamer zou worden versterkt. Er zou sprake zijn van instemmingsbevoegdheid van de Kamer.⁴ Niets blijkt minder waar. Met de voorhangprocedure wordt weliswaar betrokkenheid van de Staten-Generaal verzekerd, maar die kunnen niets

afdwingen en niets tegenhouden. Hoogleraar staats- en bestuursrecht Wim Voermans stelde daarom voor om de Tweede Kamer een 'betrachtigingsrecht' te geven.⁵ Dat voorstel is geïnspireerd op artikel 176 lid 3 Gemeentewet, dat bepaalt dat de noodverordening van de burgemeester door de gemeenteraad moet worden bekrachtigd.

Een andere oplossing zou kunnen zijn dat bij besluit van de Tweede Kamer (of de Staten-Generaal in verenigde vergadering) de AMvB of (aan te wijzen delen van) de ministeriële regeling onmiddellijk buiten werking wordt gesteld indien het parlement van oordeel is dat handhaving daarvan niet langer noodzakelijk en evenredig is. Deze oplossing is geïnspireerd op de regeling voor de opheffing van de noodtoestand van artikel 3 Coördinatiewet uitzonderingstoestanden. Het parlement verkrijgt in beide gevallen een dringend noodzakelijk volwaardig controle-middel. Handhaving van de situatie zoals beoogd in het wetsvoorstel is vanuit democratisch perspectief zeer onwenselijk.

In de consultatieversie werd de minister van VWS *carte blanche* gegeven om bij ministeriële regeling ook alle mogelijke 'andere maatregelen' te treffen die 'de kans op verspreiding van COVID-19 redelijkerwijze beperken' (art. 58j lid 2). Deze bepaling is verplaatst naar een nieuwe vangnetregeling (art. 58s lid 1), die grotendeels dezelfde strekking en procedure kent. De in het wetsvoorstel neergelegde verplichting om de ministeriële regeling zo snel moge-

lijk in een formele wet te verankeren, laat immers onverlet dat de ministeriële regeling al van kracht wordt na plaatsing in de *Staatscourant*. Pas wanneer beide Kamers de wet niet aannemen, wordt de ministeriële regeling ingetrokken.

ARBITRAIR

Verder blijft nog steeds het – juridisch onhoudbare – systeem van noodverordeningen in stand.⁶ De genoemde vangnetbepaling biedt namelijk ook de mogelijkheid voor de minister van VWS om de voorzitter van de veiligheidsregio (dus niet: de burgemeester) op te dragen noodverordeningen vast te stellen. Niet langer geldt daarvoor het criterium dat de in het wetsvoorstel toegekende bevoegdheden niet toereikend blijken te zijn (art. 58b oud), maar dat de ministeriële regeling niet op tijd tot stand kan komen. Vervolgens moet die ministeriële regeling binnen twee weken tot stand worden gebracht (art. 58s lid 2). In de tussentijd kan de minister van VWS zijn gang gaan. De strafbaarstelling van overtredingen is helaas gehandhaafd. Wel wordt de keuze beter gemotiveerd op basis van toetsing van criteria uit het geldende beleid inzake de keuze tussen sanctiestelsels.⁷ De toetsing is echter tamelijk arbitrair uitgevoerd en had evengoed in het voordeel van bestuursrechtelijke handhaving kunnen uitvallen. Er lijkt met name sprake van een doelredenering, die voortkomt uit de gedachte dat overtreding van de gemeentelijke noodverordening – overigens reeds sinds 1886 – strafbaar is gesteld in artikel 443 Wetboek van Strafrecht. Daarbij wordt naar mijn mening onvoldoende onderkend dat de noodverordening uitsluitend is bedoeld om in te grijpen in geval (van dreigingen) ‘van oproerige beweging, van andere ernstige wanordelijkheden of van rampen’ (artt. 175 en 176 Gemeentewet).

De situatie van de afgelopen periode laat zich daarmee lastig vergelijken. Ook de Afdeling advisering van Raad van State is op dit punt zeer kritisch. De Afdeling advisering wijst erop dat het gaat om een tijdelijke wet die ingrijpende maatregelen regelt voor zeer bijzondere omstandigheden, waarbij op de burgers een zeer groot beroep wordt gedaan.

Strafbaarstelling tast onder die omstandigheden het draagvlak voor de wet aan en zou juist moeten worden uitgesloten.⁸ In een nieuwsbericht op de website van de Raad van State van 13 juli 2020 wordt er fjntjes op gewezen dat de regering haar advies niet in het wetsvoorstel heeft overgenomen. Een doekje voor het bloeden is dat in het beleid van dienst Justis expliciet zal worden neergelegd dat geldboetes die zijn opgelegd wegens overtreding van de veiligheidsafstandsnorm en het groepsvormingsverbod niet kunnen leiden tot een weigering van een verklaring omtrent het gedrag (vog). Dat is alles.

CONCLUSIE

Het aangepaste wetsvoorstel Tijdelijk wet maatregelen COVID-19 kent een beperkt aantal verbeteringen ten opzichte van de consultatieversie.

De meeste zijn echter louter cosmetisch van aard. Via ministeriële regelingen kunnen open geformuleerde normen worden ingevuld met vergaande voorschriften. De daarbij noodzakelijke betrokkenheid van het parlement en de gemeenteraden is nog steeds onder de maat. Ook kan de minister van VWS het systeem van de vermaledijde noodverordeningen activeren als een ministeriële regeling niet op tijd tot stand komt. Tot slot is strafbaarstelling van overtredingen van de ministeriële verordeningen en de AMvB gehandhaafd en zijn daarvoor geen overtuigende redenen genoemd. De Tweede Kamer zal er dan ook voor moeten zorgen dat dit wetsvoorstel niet zonder de nodige amendementen door beide Kamers heen wordt geloodst.

Willem van der Werf is partner bij Van der Feltz advocaten in Den Haag.

NOTEN

- 1 Zie: <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2020/07/16/landelijke-invoering-coronavirus-app-coronamelder-gepland-op-1-september>.
- 2 Deze wijziging is er gekomen op voorspraak van de Afdeling advisering van de Raad van State: TK 2019-20, 35 526, nr. 4, p. 23.
- 3 TK 2019-20, 35 526, nr. 3, p. 28.
- 4 NOS-journaal 13 juli 2020, 20.00 uur.
- 5 *NRC Handelsblad*, 14 juli 2020, <https://www.nrc.nl/nieuws/2020/07/14/de-jongeslaat-door-met-machtigingswet-a4005919>. Zie tevens: <https://wimvoermans.blog/2020/07/14/nieuwe-wetsvoorstel-tijdelijke-maatregelen-covid-19-nog-steeds-niet-aan-de-maat/>. Aangezien sprake is van een bijzondere en tijdelijke noodwet waarmee de grondrechten vergaand kunnen worden ingeperkt, zou ik het logisch vinden om het bekrachtigingsrecht toe te kennen aan de Staten-Generaal in verenigde vergadering.
- 6 Zie daarover: W.J.E. van der Werf, ‘Het coronavirus COVID-19 en de verwaarlozing van de democratische rechtsstaat’, *TvAR 2020*, p. 285-287 (tevens op 4 juni 2020 verschenen als opinie op de website van het *Advocatenblad*).
- 7 TK 2019-20, 35 526, nr. 3, p. 42.
- 8 TK 2019-20, 35 526, nr. 4, Advies Afdeling advisering van de Raad van State, p. 27.

Hoe Asselbergs & Klinkhamer de stap maakte naar documentautomatisering

In 3 simpele stappen geautomatiseerde documenten

De sectie Letselschade van Asselbergs & Klinkhamer heeft veel ervaring met het behartigen van belangen van personen die letsel hebben opgelopen. Wanneer een letselschadespecialist optreedt voor een slachtoffer, is daar vrijwel altijd een machtiging voor nodig. Voor elke situatie bestaat een machtiging, dus in de praktijk krijg je te maken met veel varianten. Hoe waarborg je de kwaliteit, uniformiteit en consistentie van al deze verschillende documenten?

Loesje Klaasen-Frankfort, manager Business Development & Bedrijfsvoering, deelt haar ervaring met docblDR.

1. Analyse

We hebben allereerst gekeken naar welke stukken tekst in elke machtiging terugkwam en welke teksten variabel waren. Met de kennis uit onze analyse wisten we vervolgens welke tekst in welke situatie getoond moest worden. We formuleerden vragen die gebruikers moesten beantwoorden om de juiste versie te genereren.

2. Koppelingen

Om velden automatisch in te kunnen vullen maakten we waar mogelijk koppelingen met Contactmanager (relatiebeheersysteem) van Epona.

3. Opmaak

De software van docblDR zorgt er uiteindelijk voor dat alle machtigingen in dezelfde opmaak verschijnen, zowel in PDF als Word. Dat laatste zodat er ook na het automatisch genereren van de machtiging nog kleine aanpassingen kunnen worden doorgevoerd.

Een machtiging voor alle situaties

Het team van letselschadespecialisten maakt nu de machtigingen in hun eigen online omgeving via de vraag en antwoord-module. Zij lopen in een paar minuten de vragen door en krijgen vervolgens de machtiging die zij nodig hebben. Dit scheelt veel tijd bij het opstellen van de machtiging. Tijd die weer aan andere zaken

besteed kan worden. Bovendien verzekert deze manier van documenten automatiseren dat alle machtigingen gegarandeerd de kwaliteit hebben waar Asselbergs & Klinkhamer voor staat en waarborgt deze werkwijze dat de producten die op naam van Asselbergs & Klinkhamer uitgaan een uniforme uitstraling hebben.

Ook aan de slag met documentautomatisering? Stuur een mail naar demo@docblDR.com met een document naar keuze. Het docblDR team maakt er een module van die u 3 maanden gratis kunt uitproberen.

www.docblDR.com
+31(0)20 261 13 14

Wetsvoorstel verschoningsrecht brengt juist geen duidelijkheid

DOOR / DEBBIE LIEM

Op 23 juli is een wetsvoorstel in internetconsultatie gegaan waarin het fiscale verschoningsrecht wordt aangepast. Hoewel het de bedoeling is om een verduidelijking te geven van het verschoningsrecht, laten het wetsvoorstel en de toelichting juist aan duidelijkheid te wensen over, oordeelt Debbie Liem.

In het belastingrecht heeft de advocaat in bepaalde situaties het recht om informatie die hem in de hoedanigheid van advocaat is toevertrouwd niet prijs te geven. Het recht om te weigeren informatie te verstrekken, is aan de orde als de fiscus de advocaat verzoekt om informatie te verstrekken in een onderzoek naar een derde. In het wetsvoorstel, dat nog een conceptstatus heeft, is onder andere beoogd misbruik te voorkomen. Onwenselijk is dat belastingplichtigen – in plaats van een belastingadviseur – een advocaat inschakelen, zodat informatie niet aan de fiscus hoeft te worden verstrekt. Voor zover een advocaat optreedt als belastingadviseur, zou hij geen beroep mogen doen op het wettelijke fiscale verschoningsrecht. Doel van het wetsvoorstel zou niet zijn om het fiscale verschoningsrecht in te perken, maar om dit te verduidelijken. Het verschoningsrecht blijft gelden voor de ‘eigenlijke’ werkzaamheden die bij een advocaat horen. Voorgesteld wordt die werkzaamhe-

den te omschrijven als ‘de bepaling van de rechtspositie van een cliënt, diens vertegenwoordiging en verdediging in rechte, het geven van advies voor, tijdens en na een rechtsgeding of het geven van advies over het instellen of vermijden van een rechtsgeding’. Deze tekst is overgenomen uit artikel 1a, lid 5, Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft). Dit artikel bepaalt dat bij deze werkzaamheden een vrijstelling geldt van de verplichtingen uit de Wwft.

DISCUSSIEPUNTEN

Er is inmiddels een aantal jaar ervaring met het vrijstellingsartikel uit de Wwft (en de daaraan voorafgaande Wet MOT en de Wid). Die ervaring leert dat er ruimte is voor discussie over de interpretatie van dit artikel. Het Bureau Financieel Toezicht (BFT) heeft in het verleden bepleit dat het maken van bezwaar tegen een belastingaanslag niet viel onder één van de werkzaamheden genoemd in het vrijstellingsartikel van de Wwft.¹ Bezwaar wordt immers gemaakt bij

het bestuursorgaan en zodoende was volgens het BFT geen sprake van een rechtsgeding en ook niet van de vermindering daarvan. Het Hof van Discipline oordeelde daarentegen anders, namelijk dat bij het maken van bezwaar sprake is van het vermijden van een rechtsgeding. Ook over de inkeerregeling kan verschillend worden gedacht. De inkeerregeling houdt in dat een belastingplichtige die bijvoorbeeld zijn buitenlandse bankrekening nooit heeft opgegeven, die bij de fiscus alsnog vrijwillig meldt. Het BFT en de minister van Justitie hebben het standpunt ingenomen dat begeleiding bij deze regeling niet valt onder één van de in het vrijstellingsartikel van de Wwft omschreven werkzaamheden.² De beroepsorganisaties van belastingadviseurs en accountants zijn een andere mening toegedaan. Zij vinden dat begeleiding bij een inkeertraject onder omstandigheden kan kwalificeren als ‘het bepalen van zijn rechtspositie’ of ‘het geven van advies over het vermijden van een rechtsgeding dan wel zijn vertegen-

woordiging in rechte'.³ Ook de Raad van Discipline is van oordeel dat gebruikmaking van de inkeerregeling kan worden gezien als werkzaamheden ter voorkoming van een rechtsgeding.⁴

Er rijst ook een andere vraag. Als een advocaat aan een belastingplichtige bijstand verleent in een onderzoek van de fiscus, hoe moet deze werkzaamheid dan worden gekwalificeerd?

ROL ADVOCAAT

In een onderzoek kan een feit komen bovendrijven waardoor de belastingplichtige het risico loopt op een boete of strafrechtelijke vervolging. Enerzijds is een belastingplichtige voor de belastingheffing verplicht naar waarheid antwoord te geven op vragen. Anderzijds geldt in het boeten strafrecht dat niemand is gehouden aan zijn eigen veroordeling mee te werken (*nemo tenetur*).

Dit levert een complex spanningsveld op voor alle betrokken partijen. Aan de zijde van de fiscus is voor een dergelijke situatie specialistische kennis georganiseerd om in overleg de stappen af te stemmen en zorgvuldige beslissingen te nemen. Afstemming kan plaatsvinden met een gespecialiseerde functionaris, de zogenaamde boete-fraudecoördinator, of met de FIOD en het Openbaar Ministerie.⁵ Besloten kan worden dat de FIOD onder leiding van het Openbaar Ministerie een strafrechtelijk onderzoek opstart. De advocaat onderscheidt zich van de accountant en belastingadviseur doordat hij beschikt over specialistische kennis op dit snijvlak waar verschillende rechtsgebieden – met ieder een eigen regime – samenkomen.

KWALIFICATIE

Het is niet vanzelfsprekend dat bijstand in een fiscaal onderzoek is te kwalificeren als 'het bepalen van de rechtspositie'. Dit wordt namelijk in de Wwft restrictief uitgelegd, zodat daaronder in beginsel alleen een verkennend gesprek wordt begrepen.⁶

Ook is niet vanzelfsprekend dat begeleiding in een onderzoek kan worden aangemerkt als een werkzaamheid die verband houdt met een 'rechtsgeding'. Op het moment dat de fiscus vragen stelt, is er nog geen rechtsgeding aan de orde. In de literatuur is er op gewezen dat onduidelijk is hoe nauw het verband moet zijn tussen de dienstverlening van de advocaat en het toekomstige rechtsgeding.⁷ In de afgelopen jaren heeft de fiscus op grote schaal vragenbrieven aan belastingplichtigen uitgereikt.

Daarin vroeg de fiscus of de belastingplichtige houder was van een rekening bij een specifiek genoemde buitenlandse bank. Deze rekening was dan niet opgenomen in de aangiften inkomstenbelasting. Bekend is dat de aanleiding voor dit soort vragenbrieven werd gevormd door informatie van derden waarin de betrokken belastingplichtige als houder van de buitenlandse rekening stond geregistreerd.

Op het moment dat de vragenbrief wordt verstuurd, bestaat bij de fiscus al het vermoeden dat de belastingplichtige in het verleden onjuiste belastingaangiften heeft gedaan. In deze situatie kan gesteld worden dat de fiscus – op basis van concrete informatie – voornemens is af te wijken van de belastingaangifte van

de belastingplichtige. De in dat onderzoek verleende bijstand zou daarmee kunnen worden aangemerkt als een werkzaamheid die verband houdt met (het vermijden van) een (toekomstig) rechtsgeding.

OPEN VIZIER

Het vrijstellingsartikel in de Wwft ziet op werkzaamheden van verschillende dienstverleners en heeft daarmee een breed bereik. De voorgestelde wetswijziging spitst zich alleen toe op fiscale werkzaamheden van advocaten (en notarissen), zodat de categorieën werkzaamheden waarover discussie kan ontstaan, overzichtelijk zijn. Het zou verduidelijking geven als in de parlementaire stukken de verschillende categorieën fiscale werkzaamheden worden benoemd in relatie tot de voorgestelde wettekst. Vermeden moet worden dat de hiervoor benoemde onduidelijkheden in het midden blijven. Gelet op het belang van het verschoningsrecht als hoeksteen van de rechtsstaat zou het op zijn plaats zijn de discussie hierover niet uit de weg te gaan, maar in volle omvang en met open vizier te voeren.

Debbie Liem is advocaat-belastingkundige bij VDB Advocaten.

NOTEN

- 1 Hof van Discipline 's-Hertogenbosch 11 september 2009, ECLI:NL:TAHVD:2009:YA0028.
- 2 Zie o.a. het standpunt van het BFT zoals weergegeven in de uitspraak van het Hof van Discipline 's-Hertogenbosch 11 september 2009, ECLI:NL:TAHVD:2009:YA0028 en de beantwoording van Kamervragen door de minister (Tweede Kamer, vergaderjaar 2008-2009, 2064).
- 3 Geraadpleegd is de meest recente versie van de richtsnoeren (van 12 december 2018) van de beroepsorganisatie van belastingadviseurs, te downloaden via www.nob.net. Hetzelfde standpunt wordt ingenomen in de Praktijkhandreiking over dit onderwerp afkomstig van de beroepsorganisatie van accountants.
- 4 Zie Raad van Discipline 's-Hertogenbosch 17 november 2008, nummer H130-2007, kenbaar uit de uitspraak van het Hof van Discipline 's-Hertogenbosch 11 september 2009, ECLI:NL:TAHVD:2009:YA0028.
- 5 Zie bijvoorbeeld het Protocol aanmelding en afdoening van fiscale delicten en delicten op het gebied van douane en toeslagen (*Stcrt.* 2015, 17271).
- 6 Zie de uitleg met verdere verwijzingen van V. Matroos & A. Schoonbeek, 'Wwft en de mythe van de procesvrijstelling', *Adv.bl.* 2019-9, p. 63-65.
- 7 O.a. P.T.C. van Kampen, Hoofdstuk 7 – De Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme, in: F.G.H. Kristen et al. (red.), *Bijzonder strafrecht; Strafrechtelijke handhaving van sociaal-economisch en fiscaal recht in Nederland*, Den Haag: Boom Lemma uitgevers 2011, paragraaf 3.3, p. 153-154.

INHOUD

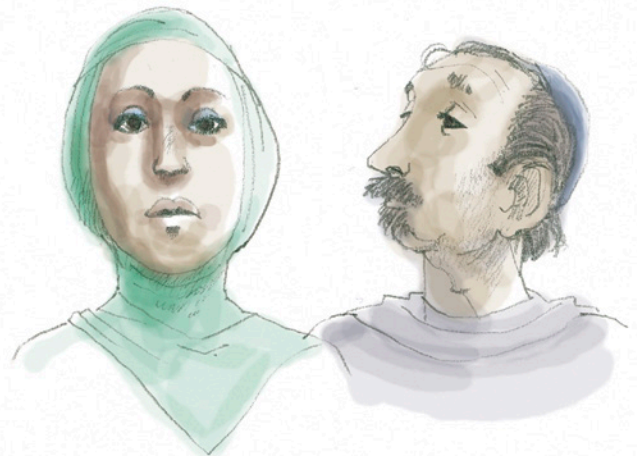
Kroniek Asiel- en Vreemdelingenrecht

- 69** Asiel
- 69** Asielprocedure
 - 70** Dublinverordening
 - 71** Toelatingsgronden asiel
 - 72** Veilige landen van herkomst en veilige derde landen
 - 73** Artikel 3 EVRM/Artikel 15 Definitierichtlijn
 - 73** Nareis
 - 74** Artikel 1F
- 75** Regulier Migratierecht
- 75** Visa
 - 75** Gezinshereniging - Unierecht
 - 76** Chavez-Vilchez
 - 76** Artikel 8 EVRM
 - 76** Evaluatie Wet modern migratiebeleid en erkend referentschap
 - 77** Meldingsplicht dienstverrichters
 - 77** Langdurig ingezetenen en vrij op de arbeidsmarkt
 - 77** RVO-advies erkend referentschap
 - 77** Openbare orde

Kroniek Vreemdelingenbewaring

- 80** Het voortraject
- 80** Motivering van de maatregel
- 81** Voortvarendheid
- 81** Prejudiciële vraag
- 82** Gnandi
- 82** Corona

gehuda en ik,
samenwonen?
Dáár?

Publicatiedatum 29 september 2020

100e jaargang

Het *Advocatenblad*, het blad voor de Nederlandse advocatuur, verschijnt 10 keer per jaar en wordt uitgegeven door Boom juridisch. De van de Nederlandse orde van advocaten onafhankelijke redactie stelt de inhoud samen.

Hoofredacteur

Kees Pijnappels

Coördinatie

Sabine Droogleeuw Fortuyn

Advocaat-redactieleden

Jan Wouter Alt, Aldert van der Bent, Yola Geradts, Karol Hillebrandt, Jack Linssen, Robert Malewicz, Coline Norde, Christiane Verfuurden, Paulien Willemsen, Rogier Wolf

Beeldredactie

Charlotte Helmer

Illustraties

Floris Tilanus

Vormgeving

Textcetera, Den Haag

Eindredactie

Tatiana Scheltema

Correctie

Sandra Braakmann

Druk

Wilco, Amersfoort

Citeerwijze

Adv.bl. 2020-7, Kroniek Asiel- en Vreemdelingenrecht, p.
Adv.bl. 2020-7, Kroniek Vreemdelingenbewaring, p.

Aan dit nummer werken mee

Eva Bezem, Dora Brouwer, Anna Cleuters, Marieke van Eik, Wil Eikelboom, Isa van Krimpen, Sjoerd Thelosen, Rosa Vaalburg, Marq Wijngaarden

Redactionele bijdragen

Bijdragen kunnen naar redactie@advocatenorde.nl. Per 500 woorden leveren deze 1 opleidingspunt op. De redactie heeft het recht bijdragen in te korten. De redactie is telefonisch bereikbaar op nummer 070 - 335 35 70.

Boom juridisch

Selma Soetenhorst-Hoedt (uitgever)

Bureau van de orde

Neuhuyskade 94, 2596 XM Den Haag, postbus 30851, 2500 GW Den Haag, info@advocatenorde.nl, 070-335 35 35, helpdesk: helpdesk@advocatenorde.nl, 070-335 35 54.

Abonnementen

De abonnementsprijs bedraagt € 240 per jaar (excl. btw, incl. verzendkosten). Een abonnement biedt u naast de gedrukte nummers tevens het online-archief vanaf 2001 én een e-mailattending. Kijk op www.advocatenblad.nl voor meer informatie en het afsluiten van een abonnement. Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan en worden stilzwijgend verlengd, tenzij het abonnement schriftelijk wordt opgezegd. Na afloop van het eerste abonnementsjaar dient u rekening te houden met een

opzegtermijn van één maand. Kijk op www.tijdschriften.boomjuridisch.nl voor meer informatie. Wilt u een abonnement afsluiten of heeft u vragen? Neem dan contact op via klantenservice@boomdenhaag.nl of via telefoonnummer 070-330 70 33.

Adreswijzigingen

Boom juridisch via klantenservice@boomdenhaag.nl of via telefoonnummer 070-330 70 33. Adreswijzigingen van advocaten: adres@advocatenorde.nl.

Media-advies

Maarten Schüttel

Advertentiedeelname

Capital Media Services B.V., Staringstraat 11, 6521 AE Nijmegen
Tel. 024 - 360 77 10, mail@capitalmediaservices.nl

Behoudens door de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden vervaelvoudigd of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden. Het al dan niet op verzoek van de redactie aanbieden van artikelen aan het *Advocatenblad* impliceert toestemming voor openbaarmaking en vervaelvoudiging t.b.v. de (elektronische) ontsluiting van (delen van) het *Advocatenblad* in enige vorm.

KRONIEK ASIEL- EN VREEMDELINGENRECHT

In deze kroniek wordt de jurisprudentie op het gebied van asiel- en vreemdelingenrecht tussen februari 2019 en augustus 2020 behandeld. Een belangrijke ontwikkeling voor de praktijk was dat bij het uitblijven van een tijdige beslissing op een asielaanvraag geen dwangsom meer kan worden opgelegd. Daartegenover kwam het voornemen van de IND om de achterstanden nog dit jaar weg te werken. De situatie in Griekse vluchtelingenkampen sijpelt door in het recht, er zijn ontwikkelingen op het gebied van de openbare orde en politieke vluchtelingen komen nu eerder in aanmerking voor bescherming.

DOOR / EVA BEZEM, DORA BROUWER, ANNA CLEUTERS, MARIEKE VAN EIK, WIL EIKELBOOM, ISA VAN KRIMPEN, ROSA VAALBURG & MARQ WIJNGAARDEN

ASIEL

Asielprocedure

In de vorige Kroniek werd aandacht besteed aan de door het kabinet aangekondigde maatregelen om de rechtsbescherming van asielzoekers te beperken. Bij brief van 9 april 2020¹ heeft de staatssecretaris – tot opluchting van velen – laten weten van deze maatregelen af te zien en de onafhankelijke rechtsbijstand vanaf het begin van de asielprocedure niet af te schaffen. In dezelfde brief maakte de staatssecretaris bekend dat werd gewerkt aan een tijdelijke wet die erin voorziet dat geen dwangsommen worden verbeurd bij het niet tijdig beslissen op asielaanvragen. Deze wet is op 11 juli 2020 in werking getreden.² Voortaan wordt na het verstrijken van de beslistermijn geen bestuurlijke dwangsom meer uitgekeerd, en is het evenmin mogelijk beroep in te stellen tegen het niet tijdig nemen van een besluit. De wet is van toepassing op zaken waarin de beslistermijn op 11 juli 2020 nog niet was verstreken en waarin nog geen ingebrekestelling was verstuurd en geldt in principe voor één jaar. Een belangrijk pressiemiddel voor de asielzoeker verdwijnt

dus, waardoor ook deze wet op veel kritiek stuit.

De staatssecretaris heeft echter ook enkele maatregelen genomen om de doorlooptijden van asielaanvragen te verkorten. Zo is de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) gestart met het projectmatig aanpakken van kansrijke asielzaken.³ Asielaanvragen waarbij de kans op inwilliging zeer groot is, worden versneld behandeld. Het gaat om aanvragen van asielzoekers die afkomstig zijn uit Syrië, Jemen en Turkije.

Ook de Afdelingsuitspraak over het kennisgevingsformulier voor opvolgende asielaanvragen (ECLI:NL:RVS:2018:2157) is besproken in de vorige Kroniek. Inmiddels is de procedure voor opvolgende asielaanvragen naar aanleiding van deze uitspraak aangepast en vastgelegd in een werkinstructie.⁴ De procedure waarbij eerst een kennisgevingsformulier moest worden verstuurd, waarna de asielzoeker werd uitgenodigd om zich op een aanmeldcentrum te melden, is niet langer van toepassing. Sinds 1 juli 2019 moet voor een opvolgende asielaanvraag het aanvraagformulier (M35-O) in persoon worden ingediend in Ter Apel.

Als de opvolgende asielaanvraag eenmaal is ingediend, komt het regelmatig voor dat deze wordt afgewezen omdat de authenticiteit van de overgelegde documenten – bijvoorbeeld wegens gebrek aan referentiemateriaal – niet kan worden vastgesteld. Volgens vaste Afdelingsjurisprudentie is namelijk geen sprake van *nova* indien de authenticiteit van stukken die zijn ingediend ter onderbouwing van een novum niet vaststaat.⁵ Rechtbank Den Bosch heeft hier op 16 december 2019 prejudiciële vragen over gesteld aan het Hof van Justitie van de Europese Unie.⁶ Volgens de rechtbank is het maar zeer de vraag of de wijze waarop bij opvolgende asielaanvragen wordt omgegaan met documenten verenigbaar is met de Procedurerichtlijn, de Kwalificatierichtlijn en het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie. Het niet-inhoudelijk beoordelen van documenten louter omdat de authenticiteit niet kan worden vastgesteld kan volgens de rechtbank in strijd zijn met het recht op asiel, het verbod op refolement en het recht op een effectief rechtsmiddel. Naar aanleiding van de arresten *Ahmedbekova* en *Alheto* heeft de

Afdeling in een uitspraak van 3 juli 2019⁷ geoordeeld dat rechtbanken voor het eerst in beroep aangevoerde asielmotieven in beginsel bij de beoordeling moeten betrekken. De nieuwe asielmotieven moeten wel tijdig worden ingediend, en voldoende concreet worden aangevoerd. Wat 'tijdig' is zal afhangen van de omstandigheden, en is uiteindelijk ter beoordeling van de rechter. Natuurlijk heeft ook het coronavirus de nodige veranderingen in de asielprocedure teweeggebracht. Als gevolg van de maatregelen om verspreiding van het virus tegen te gaan, hebben tussen 16 maart en 1 mei 2020 geen (asiel)gehoren plaatsgevonden. Daarnaast is met WBV 2020/12 de beslistermijn in asielzaken verlengd met zes maanden. Deze verlenging ziet alleen op zaken waarin de beslistermijn nog niet was verstreken. Volgens de staatssecretaris is de verlenging blijkens de op 16 april 2020 gepubliceerde Richtsnoeren Asiel en Migratie van de Europese Commissie gerechtvaardigd. De nationale grondslag voor de verlenging is artikel 42, vierde lid, onder b, Vreemdelingenwet (Vw). Dit artikel geeft de bevoegdheid de beslistermijn te verlengen indien een groot aantal vreemdelingen tegelijk een aanvraag indient. Van een groot aantal ingediende aanvragen is echter geen sprake. De coronacrisis heeft juist gezorgd voor een daling in het aantal asielaanvragen. Het is maar de vraag of het geoorloofd is om de beslistermijn te verlengen op andere dan de in artikel 42, vierde lid, Vw, en artikel 31, derde lid, Procedurerichtlijn, genoemde gronden.

Dublinverordening

Op 19 maart 2019 beantwoordde het Hof van Justitie van de EU de prejudiciële vragen van de Afdeling in *H. en R.*⁸ Beiden waren na een asielverzoek in Duitsland doorgereisd naar Nederland waar zij opnieuw asiel hadden aangevraagd. Volgens de vreemdelingen moesten hun verzoeken in Nederland behandeld

worden vanwege de aanwezigheid van hun partners hier. Het Hof wees deze redenering af: bij een nieuw, en in een tweede lidstaat ingediend verzoek tot internationale bescherming kan geen beroep kan worden gedaan op de verantwoordelijkheids-criteria onder hoofdstuk 3 van de Dv – tenzij de vreemdeling zijn eerste verzoek tot internationale bescherming (impliciet) intrekt voordat de procedure tot vaststelling van de verantwoordelijke lidstaat daar is afgerond. Op 31 oktober 2019 nam de Afdeling deze uitleg over in haar einduitspraak in de zaak.⁹

Op 27 mei 2020 verklaarde de Afdeling het hoger beroep van een minderjarige vreemdeling tegen overdracht naar Zweden gegrond.¹⁰ In de uitspraak, die gevolgen zal hebben voor de praktijk van de IND in soortgelijke zaken, oordeelde de Afdeling dat het aan de staatssecretaris is om te onderbouwen dat het in het belang van de minderjarige vreemdeling is dat zij moet worden overgedragen aan het land waar een gezinslid verblijft.

De IND heeft een voorzichtig begin gemaakt met het tegenwerpen van Griekenland in het kader van de Dublinverordening. Op 23 oktober 2019¹¹ oordeelde de Afdeling dat de overdracht naar dat land was uitgesloten zolang de toegang tot rechtsbijstand in beroepsprocedures beperkt was en geen sprake was van individuele garanties dat aan een vreemdeling een rechtsbijstand-verlener zal worden toegewezen. Voor zover bekend zijn er sindsdien geen overdrachten naar Griekenland meer voorgenomen.

Er loopt een aantal zaken bij het EHRM tegen Nederland, waarin overdracht naar Italië onder de Dublinverordening centraal staat. In sommigen van die zaken zijn *interim measures* verleend, hoewel een deel daarvan ook weer is ingetrokken.¹² Op 8 april 2020¹³ werden door de Afdeling de hoger beroepen tegen overdracht naar Italië van een alleenstaande moeder met baby en

van een vreemdeling met PTSS en psychische klachten ongegrond verklaard. Individuele garanties zoals in het EHRM-arrest *Tarakhel* achtte de Afdeling niet vereist: uit informatie verstrekt door de Italiaanse autoriteiten volgde dat de opvang, ook voor deze categorieën kwetsbare personen, voldeed aan de vereisten van de Opvangrichtlijn.

Daarmee is nog niet alles gezegd: de voorzieningenrechter Den Bosch verleende minder dan een maand na die Afdelingsuitspraken voorlopige voorzieningen (vovo's) in twee beroepen¹⁴ tegen overdracht naar Italië: bij een moeder met haar vierjarige dochter, en een stel waarvan de vrouw zwanger was. Naar het oordeel van de voorzieningenrechter bleek uit de Afdelingsuitspraak onvoldoende hoe actueel de beoordeelde informatie was, en had de Afdeling de gevolgen van de coronacrisis voor de opvangomstandigheden in Italië niet kenbaar betrokken bij haar oordeel. De zaken worden aangehouden tot het EHRM uitspraak heeft gedaan. Nederland behoorde tot een groep lidstaten die bij de EU pleitte voor verruiming van de termijnen voor overdracht van Dublinclaimanten vanwege de coronapandemie. De Dublinverordening biedt echter geen ruimte voor het verruimen van de overdrachtstermijn vanwege overmacht, zo concludeerde de Europese Commissie op 19 juni 2020.¹⁵ Is een vreemdeling niet overgedragen aan de ontvangende lidstaat nadat de overdrachtstermijn is verstreken, dan is Nederland de verantwoordelijke lidstaat. Vanaf 1 juli 2020 heeft de IND Dublinoverdrachten weer geleidelijk hervat.

Een verzoek van de staatssecretaris om hangende het beroep een vovo te treffen en zo de verantwoordelijkheid van Nederland te omzeilen, omdat de overdrachtstermijn dan pas met de beslissing op het beroep in zou gaan, werd door de voorzieningenrechtbank Den Bosch op 21 april 2020 afgewezen: een dergelijke maatregel is in strijd met de Dublinverordening

en met de strekking van de mededeling van de Europese Commissie.¹⁶

Toelatingsgronden asiel

Het beoordelingskader voor verwesterde vrouwen dat is uiteengezet in de Afdelingsuitspraken die in de vorige Kroniek reeds aan bod kwamen, is inmiddels vastgelegd in een werkinstructie.¹⁷ Hoewel de Afdelingsuitspraken specifiek zagen op vrouwen die een beroep deden op hun verwestering, sluit de werkinstructie niet uit dat ook mannen hier een beroep op zouden kunnen doen. Daarbij wordt vermeld dat de lat voor hen in de regel hoger zal liggen. Ook rechtbanken erkennen tot nu toe dat de Afdelingsuitspraken kunnen worden ingeroepen door mannen.¹⁸ De Afdeling heeft zich hier nog niet over uitgelaten.

In een uitspraak van 26 juni 2019 oordeelde de Afdeling dat van een vreemdeling met een fundamentele politieke overtuiging niet mag worden verlangd dat hij terughoudendheid betracht om problemen bij terugkeer te voorkomen.¹⁹ Dit oordeel is in lijn met eerdere uitspraken waarin werd bepaald dat in het kader van seksuele gerichtheid en godsdienstige overtuiging geen terughoudendheid mag worden gevergd.²⁰ De IND moet eerst beoordelen of de activiteiten van een vreemdeling voortko-

men uit een fundamentele politieke overtuiging. Pas nadat daarover een standpunt is ingenomen, wordt toegekomen aan een risicobeoordeling.²¹ De Afdeling maakt echter niet inzichtelijk wanneer sprake is van een *fundamentele* politieke overtuiging. De IND had in deze zaak niet bestreden dat de activiteiten van de vreemdeling – waaronder deelname aan een demonstratie in Amsterdam en een bezoek aan de begrafenis van de voorzitter van verzetsbeweging ASMLA – voortkwamen uit een fundamentele politieke overtuiging. De Afdeling lijkt daarom aan te nemen dat die fundamentele overtuiging aanwezig is. Het ontbreken van een inzichtelijk beoordelingskader op dit punt is sinds de Afdelingsuitspraak ook aangekaart in de lagere rechtspraak.²² Wordt – hopelijk – vervolgd. Op 18 december 2019 heeft de Afdeling uitspraak gedaan over de positie van Hazara's in Afghanistan.²³ Volgens de Afdeling is de veiligheidssituatie van de Hazara's duidelijk verslechterd. Het behoren tot de Hazarabevolkingsgroep is dan ook een relevante factor die afzonderlijk en kenbaar moet worden meegewogen bij de beoordeling van individuele asielrelazen. Bovendien sluit de omstandigheid dat de Hazara's in bepaalde gebieden niet in de minderheid zijn niet uit dat zij ook daar een risicogroep of kwetsbare minderheidsgroep vormen.

Ten slotte werd ook in 2019 een nieuwe werkinstructie 'horen en beslissen in zaken waarin lhbt-gerichtheid is aangevoerd' gepubliceerd. WI 2019/17 bevat slechts één wijziging ten opzichte van voorganger 2018/9. Onder punt 5 is nu opgenomen dat op elke locatie lhbt-coördinatoren aanwezig zijn, en dat deze dienen te worden geraadpleegd voordat een besluit wordt genomen in zaken waarin een lhbt-motief speelt. Op WI 2018/9 is in een aantal zaken de nodige kritiek geuit. Verweten werd onder meer dat de staatssecretaris te weinig aandacht had besteed aan de aanbevelingen van COC Neder-

mijn allerfundamenteelste politieke overtuiging? The right to the pursuit of happiness...

land om de stereotype processen van bewustwording en zelfacceptatie geheel uit het beleid te schrappen. Daarnaast zou de beoordeling voortaan wezenlijk anders zijn, omdat het zwaartepunt niet langer ligt bij het bewustwordingsproces en zelfacceptatie, en omdat meer gewicht toekomt aan de verklaringen van derden. Daarom zou sprake zijn van een beleidswijziging. Deze bezwaren heeft de Afdeling van tafel geveegd in een uitspraak van 12 augustus 2020.²⁴ Volgens de Afdeling is WI 2018/9 zorgvuldig tot stand gekomen en is geen sprake van een beleidswijziging op grond waarvan de staatssecretaris gehouden is tot een nieuw onderzoek of een nieuwe beoordeling van een door een vreemdeling gestelde seksuele gerichtheid.

En blijven opletten...
dat veilige landen veilige landen
blijven...

Veilige landen van herkomst en veilige derde landen

Naast alle veranderingen in de wereld, in het recht en in de jurisprudentie zijn er in het migratierecht gelukkig ook nog dingen die redelijk stabiel blijven. Daaronder: de lijst van 'veilige landen' van de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid. De 33 landen op deze lijst, variërend van Albanië en Algerije tot Vaticaanstad en Zwitserland, worden periodiek herbeoordeeld. Bij brief van 20 september 2019 informeerde de staatssecretaris de Tweede Kamer over de tweede herbeoordeling van de eerste tranche.²⁵ Alleen ten aanzien van Servië veranderde iets: voor journalisten en personen van wie aannemelijk is dat ze in strafrechtelijke detentie zullen worden geplaatst, kan Servië niet meer als veilig land van herkomst worden aangemerkt. Ook moet in individuele zaken bijzondere aandacht worden geschonken en aan lhbt'i's – net als eerder al werd geoordeeld voor landen als Algerije, Georgië en Jamaica.

Wat die 'verhoogde aandacht' voor de beslisp praktijk, en dus voor de toetsing door rechters betekent, beoordeelde de Afdeling bestuursrecht spraak van de Raad van State in een uitspraak van 20 mei 2019.²⁶ En dat is niet zoveel. Volgens de Afdeling betekent 'verhoogde aandacht' niet een ander beoordelingskader of zwaardere motiveringseisen, maar heeft zo'n aanwijzing louter tot doel de beslismedewerker erop te wijzen dat het 'veilige land van herkomst'-concept in individuele gevallen mogelijk niet kan worden tegengeworpen. Nu is die kans er per definitie al als het concept 'veilige land van herkomst' wordt tegengeworpen, zodat het na deze uitspraak zeer de vraag is of de aanwijzing 'verhoogde aandacht' überhaupt inhoudelijk nog iets voorstelt.

Echt nieuw aan de lijst van veilige landen is de toevoeging van Armenië daaraan, als 33ste land. Per brief van 27 maart 2020²⁷ informeerde de staatssecretaris de Tweede Kamer over de aanwijzing van Armenië als

veilig land van herkomst. De aanwijzing werd gemotiveerd met het bijzonder laag aantal inwillingen van Armeense asielaanvragen, en ook de sterke daling van die asielaanvragen in het jaar van de Fluwelen Revolutie, 2018, en daarna. Er zijn wel twee categorieën uitgezonderd: lhbt'i's en personen van wie aannemelijk is dat ze in strafrechtelijke detentie zullen worden geplaatst.

Met betrekking tot veilige derde landen, met name binnen de EU, was er in de afgelopen verslagperiode meer aan de hand.

Op 19 maart 2019 deed het Hof van Justitie EU uitspraak in de zaken *Jawo* en *Ibrahim*.²⁸ Jawo klaagde in het kader van de Dublinprocedure over zijn leefomstandigheden na statusverlening in Griekenland, als hij daarheen zou worden uitgezet; Ibrahim had een status gekregen in Griekenland, en vroeg in Duitsland asiel aan – eveneens – vanwege de leefomstandigheden voor toegelaten vluchtelingen in Griekenland. In het arrest *Ibrahim* wordt vooral verwezen naar de conclusies in het arrest *Jawo*. Het komt er kort gezegd op neer dat artikel 4 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie in de weg staat aan overdracht van een vreemdeling aan een lidstaat waar hij subsidiaire bescherming heeft of krijgt, als sprake is van ernstige materiële deprivatie in dat land. Mensen met een asielstatus of subsidiaire bescherming hebben, anders dan asielzoekers, niet de rechten uit de opvangrichtlijn (huisvesting, scholing en gezondheidszorg tijdens de procedure) maar als voorzienbaar is dat de persoon in het statusverlenende land vanwege zijn bijzondere kwetsbaarheid, buiten zijn wil en zijn persoonlijke keuzes om, terecht zal komen in een situatie van zeer vergaande materiële deprivatie is uitzetting naar dat land in strijd met artikel 4 van het Handvest en kan het desbetreffende asielverzoek dus niet niet-ontvankelijk verklaard worden. Dit criterium is bijzonder zwaar, maar blijkt in de praktijk toch wel

degelijk betekenis te hebben. In een uitspraak van 22 april 2020²⁹ oordeelde de Afdeling ten aanzien van een moeder met twee jonge kinderen, statushouders uit Hongarije, dat aan het Ibrahim-criterium werd voldaan. De Afdeling kwam hiertoe op basis van een beoordeling van de feitelijke situatie van statushouders in Hongarije, die veel slechter is dan een juridische status daar. Ten aanzien van Griekenland kwam de Afdeling tot een vergelijkbaar oordeel in een uitspraak van 15 juli 2019³⁰ maar daar was wel sprake van een zeer bijzondere kwetsbaarheid: een alleenstaande moeder met een zeer suïcidaal minderjarig kind dat 24-uurszorg van de moeder nodig had. Voor gezinnen waar beide ouders aanwezig zijn, zonder dat bijzondere soort kwetsbaarheid van de kinderen, vindt de Afdeling dat de situatie in Griekenland voor statushouders niet erg genoeg is.³¹

Artikel 3 EVRM/Artikel 15 Definitierichtlijn

Het EHRM heeft twee richtinggevende uitspraken gedaan die van belang zijn voor de beoordeling van artikel 3 EVRM in Nederland. Ten eerste heeft het EHRM zich in haar uitspraak *A.S.N. tegen Nederland* kritisch uitgelaten over de toepassing van het beleid voor kwetsbare minderheidsgroepen in Nederland.³² Ingevolge dit beleid kan een asielzoeker, die behoort tot een kwetsbare minderheidsgroep, zijn vrees voor ernstige schade bij terugkeer naar zijn land van herkomst met 'beperkte indicaties' aannemelijk maken.³³ Daarvan is alleen sprake als de desbetreffende asielzoeker of zijn naaste omgeving in het verleden is blootgesteld aan vervolging of ernstige schade.³⁴ Volgens het EHRM is dit onderzoek onvolledig, omdat andere individuele omstandigheden ook betrokken moeten worden bij de beoordeling van het reële risico op ernstige schade bij terugkeer.³⁵ Ten tweede heeft het EHRM zich in haar uitspraak *A.A. t. Zwitser-*

land impliciet uitgesproken over het discretievereiste.³⁶ Volgens de Zwitserse autoriteiten liep een tot het christendom bekeerde Hazara bij terugkeer naar Kabul geen risico op behandeling in strijd met artikel 3 EVRM.³⁷ De klager had zijn geloofsovertuiging namelijk alleen gedeeld met zijn meest nabije familieleden. Het EHRM was daarentegen van oordeel dat de nationale rechtbank had moeten onderzoeken op welke manier de klager uiting zou geven aan zijn nieuwe geloof in Afghanistan.³⁸ Anders zou de klager gedwongen worden om alleen uiting te geven aan zijn geloofsovertuiging in de privésfeer en om zijn contacten met geloofsgenoten te verbreken. Ondanks de duidelijke uitleg van het HvJ EU in het arrest-*Elgafaji*,³⁹ wordt de beoordeling van artikel 15c van de Definitierichtlijn nog steeds verschillend toegepast in de lidstaten van de Europese Unie.⁴⁰ Het Verwaltungsgerichtshof Baden-Württemberg heeft het HvJ EU daarom recentelijk verzocht om uit te leggen of alleen sprake kan zijn van een 15c-situatie 'indien is vastgesteld dat er reeds een minimumaantal te betreffen burgerslachtoffers (doden en gewonden) is'.⁴¹ Zo ja, dan wenst het Verwaltungsgerichtshof te vernemen of 'ten volle rekening [moet] worden gehouden met alle omstandigheden van het individuele geval'.⁴² In Nederland speelt juist de vraag of individuele omstandigheden überhaupt een rol spelen bij de beoordeling van ernstige schade in de zin van artikel 15c van de Definitierichtlijn, ook wel 'de glijdende schaal' genoemd. Volgens de Afdeling heeft 'dat wat een vreemdeling persoonlijk is overkomen volgens zijn asielrelaas, dan wel tot welke sociale of religieuze groep hij behoort, bij de 15c-beoordeling geen betekenis'.⁴³ De Commissie Strategisch Procederen roept daarom rechtbanken op tot het stellen van prejudiciële vragen aan het HvJ EU over de toepassing van de 'glijdende schaal' bij de beoordeling van artikel 15c van de Definitierichtlijn.⁴⁴ Daar is

nog geen gehoor aan gegeven. Op dit moment is volgens de staatssecretaris geen sprake van een 15c-situatie in Libië⁴⁵ en Afghanistan.⁴⁶ De Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Rotterdam, is desondanks van oordeel dat de staatssecretaris nader dient te motiveren waarom in Nangarhar, Afghanistan geen sprake is van een 15c-situatie.⁴⁷ De staatssecretaris heeft daarnaast het 15c-beleid voor de conflictgebieden Darfur, Zuid-Kordofan, inclusief Abyei, en Blue Nile in Sudan beëindigd vanwege de verbeterde veiligheidssituatie.⁴⁸ Sindsdien hebben houders van een verblijfsvergunning asiël voor bepaalde tijd op grond van dit afgeschafte 15c-beleid een informatiebrief van de staatssecretaris ontvangen over de mogelijke herbeoordeling van hun verblijfsvergunning.⁴⁹ Volgens de Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Middelburg, dient uiteindelijk een meervoudige kamer te beoordelen of al dan niet sprake is van een 15c-situatie in Darfur, Sudan.⁵⁰

Nareis

De doorwerking van de uitspraken van het HvJ EU over de bepalingen in de Gezinsherenigingsrichtlijn⁵¹ is ook dit jaar goed zichtbaar in het Nederlandse nareisbeleid. Achtereenvolgens zal kort aandacht worden besteed aan de volgende onderwerpen: de redelijke termijn voor het indienen van een gezinsherenigingsaanvraag door een (voormalige) alleenstaande minderjarige vreemdeling ('AMV'); welke gezinsherenigingsaanvragen in de nareis- of reguliere procedure moeten worden behandeld; en de hoge drempel in Nederland om de identiteit en familierechtelijke gezinsband aan te kunnen tonen. In de vorige Kroniek is reeds aandacht besteed aan het arrest-*A en S*.⁵² In dit arrest had het HvJ EU overwogen dat 'een vreemdeling die minderjarig was op het moment dat hij een aanvraag om een verblijfsvergunning asiël voor bepaalde tijd indiende, maar hangende de procedure op die aanvraag meerderjarig wordt,

als minderjarig moet worden aangemerkt tijdens de behandeling van zijn verzoek om gezinshereniging'.⁵³ Dit verzoek moest wel binnen een redelijke termijn van in beginsel drie maanden na verblijfsverlening worden ingediend. Volgens de Afdeling bood het arrest lidstaten dan ook de ruimte 'om buiten die termijn een meerderjarig geworden vreemdeling als minderjarig aan te merken ten behoeve van een verzoek om gezinshereniging in het kader van nareis'.⁵⁴ Zo moest de staatssecretaris in de onderhavige zaak bijvoorbeeld motiveren waarom het opvolgende verzoek van een voormalig AMV'er om gezinshereniging met zijn ouders niet binnen de redelijke termijn was ingediend.⁵⁵

In de vorige Kroniek is ook gewezen op het arrest-*K. en B.*⁵⁶ Het HvJ EU heeft daarin overwogen dat een verzoek om nareis mag worden afgewezen indien het niet is ingediend binnen drie maanden na verlening van de asielvergunning. Bij afwijzing van het verzoek kan de statushouder zich wel beroepen op verschoonbare omstandigheden of kan een reguliere aanvraag worden ingediend.⁵⁷ Sindsdien heeft de Afdeling in verschillende zaken toegelicht hoe het verzoek om gezinshereniging moet worden beoordeeld in de nareis- of reguliere procedure. In het kort dienen de volgende aanvragen binnen het reguliere kader beoordeeld te worden: een aanvraag voor gezinsleden buiten het kerngezin;⁵⁸ een aanvraag voor de echtgenote van een statushouder die in de nareisprocedure is herenigd met zijn ouders;⁵⁹ en een opvolgende aanvraag van een voormalige statushouder, die inmiddels is genaturaliseerd.⁶⁰

Tenslotte heeft het HvJ EU in het arrest-*E* uitleg gegeven over de beoordeling van verzoeken om gezinshereniging van vluchtelingen.⁶¹ In Nederland moeten de gezinsleden hun identiteit en familierechtelijke relatie aantonen met officiële documenten.⁶² Bij het ontbreken van

deze officiële documenten kan de identiteit en familierechtelijke relatie alleen worden aangetoond op het moment dat bewijsnood wordt aan genomen en substantieel indicatieve documenten zijn overhandigd. Dit is de vaste gedragslijn van de staatssecretaris.

Het HvJ benadrukt daarentegen juist dat een individuele beoordeling moet worden verricht van alle overhandigde bewijstukken, waarbij expliciet rekening moet worden gehouden met het hogere belang van het kind en de individuele omstandigheden van de vluchtelingen.⁶³ VluchtelingenWerk Nederland, academici en advocaten zijn dan ook overtuigd dat de vaste gedragslijn in strijd is met de Gezinsherenigingsrichtlijn.⁶⁴ Zij hebben de Afdeling tot nu toe helaas niet weten te overtuigen. Op 16 september 2019 herhaalde de Afdeling haar standpunt dat de vaste gedragslijn in overeenstemming is met de Gezinsherenigingsrichtlijn, zoals uitgelegd door het HvJ EU in het arrest-*E*.⁶⁵

Artikel 1F

In de vorige Kroniek schreven we al dat er na de beantwoording van de prejudiciële vragen door het Hof van Justitie EU in de zaak-*K. e.a.* (ECLI:EU:C:2018:296) divergerende jurisprudentie was ten aanzien van de vraag of toepassing van artikel 1F Vluchtelingenverdrag (Vv) ook inhoudt dat de vreemdeling een actuele, werkelijke en voldoende ernstige bedreiging voor een fundamenteel belang van de samenleving vormt van het land van asiel. Reden daarvoor was de diverse uitleg die rechtbanken gaven aan de factoren aan de hand waarvan volgens het HvJ EU in *K. e.a.* moet worden nagegaan of sprake is van een actuele, werkelijke en voldoende ernstige bedreiging indien artikel 1F Vv van toepassing is. Die factoren zijn: de aard en ernst van de aan de betrokkene verweten gedragingen, mate van persoonlijke betrokkenheid bij de misdrijven of gedragingen, eventuele gronden

voor uitsluiting van strafrechtelijke aansprakelijkheid, wel of geen strafrechtelijke veroordeling, tijdsverloop sinds de misdrijven/handelingen en hoe de vreemdeling zich nadien heeft gedragen, met name om te bepalen of uit dat gedrag blijkt dat de vreemdeling een houding aanneemt die de waarden van de EU aantast. Ook in het afgelopen jaar was er uiteenlopende jurisprudentie van rechtbanken hierover. De Afdeling heeft hierover op 22 november 2019 een uitspraak gedaan (ECLI:NL:RVS:2019:3954). Helaas heeft deze uitspraak niet erg veel duidelijkheid verschaft over de uitleg van de factoren uit *K. e.a.* Wel geeft zij in deze uitspraak expliciet aan dat haar eerdere rechtspraak dat toepassing van artikel 1F Vv vanwege de ernst van de misdrijven waarop artikel 1F Vv betrekking heeft, betekent dat de dreiging van de vreemdeling voor een fundamenteel belang van de samenleving blijvend actueel is, niet langer kan worden gehandhaafd. Aan de vraag welke invulling en uitleg vervolgens aan voornoemde factoren uit *K. e.a.* moeten worden gegeven, kwam de Afdeling niet toe, omdat de staatssecretaris de factoren uit *K. e.a.* überhaupt niet had beoordeeld. De uitspraak van de Afdeling van 18 maart 2020 verschaft hierover iets meer duidelijkheid (ECLI:NL:RVS:2020:820). Daarin overwoog de Afdeling dat de rechtbank ten onrechte het tijdsverloop van 22 jaar sinds de verkrachting in Libië waarvan de vreemdeling werd beschuldigd, relevant had geacht om te kunnen concluderen dat geen sprake is van een actuele bedreiging. De Afdeling neemt daarbij de motivering van de staatssecretaris over dat verkrachting in Nederland een misdrijf is dat niet verjaart en dat hij hierom zwaar gewicht mocht toekennen aan de ernst van het misdrijf 'dat de vreemdeling heeft gepleegd'. Ook overwoog de Afdeling dat de vreemdeling niet strafrechtelijk was veroordeeld en het misdrijf ontkent en daarmee zou bagatelliseren. Bovendien zou het de

staatssecretaris niet bekend zijn hoe de vreemdeling zich sinds de verkrachting in Libië heeft gedragen. Dit alles vond de Afdeling voldoende om te overwegen dat de staatssecretaris afdoende heeft gemotiveerd dat de vreemdeling een actuele bedreiging vormde. Met name het feit dat de Afdeling in de beoordeling betrof dat niet bekend was hoe de vreemdeling zich in Libië nadien heeft gedragen, is opmerkelijk. De bewijslast ligt bij de staatssecretaris om te onderbouwen dat de vreemdeling een actuele bedreiging vormt. Daarom had tenminste nader onderzoek hiernaar kunnen worden verlangd. Nu werd het de staatssecretaris wel erg gemakkelijk gemaakt en lijkt de oude lijn van de Afdeling over ernst van misdrijven en blijvende actualiteit met een iets andere motivering vrijwel ongewijzigd te worden voortgezet. En dat volgt toch echt niet uit het arrest-*K. e.a.*

Tenslotte nog één uitspraak die vermeld moet worden. De Afdeling bepaalde dat bij een Eritrese dienstplichtig leidinggevende – in tegenstelling tot wat de vreemdeling aangaf – geen sprake was van ‘rank-based complicity’ zoals bedoeld in het Canadese arrest-*Ezekola* (19 juli 2013, nr. 2913 SCC 40) omdat artikel 1F Vv niet alleen op basis van de rang, maar ook op basis van de verklaringen van de vreemdeling was tegengeworpen (Afdeling, 1 november 2019, 201808972/1/V3).

REGULIER MIGRATIERECHT

Visa

In visumzaken is hoger beroep niet mogelijk, en ligt de rechtsvormende taak op basis van de visumcode en het overige Unierecht dus geheel bij het Hof van Justitie van de EU. Een groot praktisch probleem voor mensen wier aanvraag van een Schengenvisum wordt geweigerd, is de kwestie van vertegenwoordiging. EU-lidstaten die in een derde land geen ambassade hebben, kunnen hun consulaire taken uitbesteden

aan een ander land dat er wel een ambassade of consulaat heeft. Die vertegenwoordigende lidstaat kan, bilateraal, ook worden opgezadeld met de verplichting om niet alleen de aanvraag in behandeling te nemen, maar daarnaast ook de beroepsprocedure tegen een eventuele weigering af te wikkelen. Zo kan een Tamil uit Sri Lanka, die in Nederland familieleden wil bezoeken, via zijn visumaanvraag bij de Zwitserse ambassade terecht komen in een Zwitserse procedure waarbij de hoogte van het griffierecht (€ 800), de taal en ook het gebrek aan contacten praktische obstakels zijn voor het effectief voeren van een procedure. Is die situatie dan nog wel in overeenstemming met het recht op een eerlijk proces, het recht op een doeltreffende voorziening in het recht in de zin van artikel 47 van het Handvest? In het arrest van 29 juli 2019, in de zaak-*Vethanayagam*, oordeelde het Hof van Justitie dat dat nog wel het geval was, en dat ook de referent (in het voorbeeld: in Nederland) niet op eigen naam kan procederen.⁶⁶ Over de hoogte van het griffierecht en dergelijke liet het Hof zich niet uit.

Een vergelijkbaar praktisch probleem, vanuit het recht op een effectieve voorziening in rechte, is het volgende. Artikel 32 van de Visumcode, eerste lid onder a sub VI, verplicht een lidstaat een visumaanvraag af te wijzen als een andere, derde, lidstaat bezwaar maakt tegen afgifte van het visum. De Visumcode regelt echter niet of de identiteit van dat bezwaar makende land bekend moet worden gemaakt, en of de gronden en redenen voor dat bezwaar bekend moeten worden gemaakt, en zo ja: waar en tegen wie over dat bezwaar kan worden geprocedeerd. Het recht op een effectief rechtsmiddel van artikel 47 van het Handvest garandeert natuurlijk wel dat die procedure er moet zijn. In twee uitspraken van 5 maart 2019 legde de Rechtbank Haarlem deze vragen voor aan het Hof van Justitie.⁶⁷ Naar aanleiding van deze vragen

besloot het ministerie van Buitenlandse Zaken om, bij bezwaren van andere EU-lidstaten, helemaal niet meer bekend te maken welke EU-lidstaat het bezwaar had gemaakt. En dat leidde weer tot een aanvullende prejudiciële vraag van de Rechtbank Haarlem in een uitspraak van 4 maart 2020.⁶⁸ De conclusie van de AG in de eerste twee zaken wordt in september 2020 verwacht.

Gezinshereniging – Unierecht

Het afgelopen jaar heeft zowel het Hof van Justitie van de EU als de Afdeling nadere uitleg gegeven aan bepaalde Unierechtelijke voorwaarden voor gezinshereniging, zoals de middeleneis uit de Gezinsherenigingsrichtlijn⁶⁹ en de Unieburgerrichtlijn.⁷⁰ Voortbordurend op eerdere jurisprudentie waarin al was vastgesteld dat altijd de individuele omstandigheden van het geval moeten worden betrokken,⁷¹ oordeelde het HvJ EU in 2019 dat het inkomen van een derdelander ouder ook meetelt voor de middeleneis als dat inkomen wordt verkregen uit onrechtmatig verrichte arbeid.⁷²

Wanneer een afhankelijkheidsrelatie als bedoeld in het arrest-*Chavez-Vilchez* vaststaat,⁷³ kan dat verblijfsrecht überhaupt niet wordt geweigerd op de enkele grond dat de Unieburger niet over voldoende bestaansmiddelen beschikt, aldus de Europese rechter.⁷⁴

Ook de Afdeling legde de middeleneis nader uit door op 3 juni 2020 te oordelen dat Werkloosheids- en Ziektewetuitkeringen als inkomsten verkregen uit arbeid in loondienst moeten worden beschouwd nu die uitkeringen niet van overheidswege worden verstrekt maar na afdracht van premies.⁷⁵ Studiefinanciering wordt overigens wél gezien als sociale bijstand.⁷⁶

Daarnaast oordeelde de Afdeling in 2017 al dat een harde eis van samenwoning voor ongehuwde partners bij nareis strijdig was met de Gezinsherenigingsrichtlijn.⁷⁷ Op 10 december

2019 voegde de Afdeling daaraan toe dat het verzwijgen van het feit dat de vreemdeling en de referent nooit hebben samengewoond als zelfstandige intrekkingsgrond voor een verblijfsvergunning in strijd was met de Gezinsherenigingsrichtlijn.⁷⁸ Tot slot is de Afdeling op 30 september 2019 teruggekomen op haar eerdere uitspraken over toepassing van de leeftijdsgrens van 21 jaar uit de Gezinsherenigingsrichtlijn.⁷⁹ Anders dan voorheen overweegt de Afdeling nu dat uit het HvJ EU-arrest-Noorzia⁸⁰ niet volgt dat indien aan de afwijzing van een mvv-aanvraag (machtiging tot voorlopig verblijf) ten grondslag is gelegd dat niet is voldaan aan de leeftijdseis van 21 jaar, ieder onderzoek naar de feiten en omstandigheden van het individuele geval achterwege kan blijven.

Chavez-Vilchez

Sinds de vorige Kroniek is door de nationale rechter herhaaldelijk bevestigd dat verblijf op grond van het arrest-Chavez-Vilchez van het HvJ EU⁸¹

een afhankelijk verblijfsrecht is met tijdelijk karakter, en dat naturalisatie noch duurzaam verblijf op grond van de Verblijfsrichtlijn daarna mogelijk is.⁸² In de Langdurig Ingezetene Richtlijn zijn vreemdelingen met een verblijf om redenen van tijdelijke aard uitgesloten als begunstigde.⁸³ Het is daarom (nog steeds) niet duidelijk, of de derdelander ouder die een Nederlands kind verzorgt en daarom een afhankelijke vergunning heeft, op termijn een zelfstandige vergunning kan krijgen.

Artikel 8 EVRM

Op 8 april 2020 deed de Afdeling uitspraak over de meer dan gebruikelijke afhankelijkheidsrelatie die vereist is voor gezinshereniging met meerderjarige kinderen onder artikel 8 EVRM.⁸⁴ De Afdeling oordeelde dat de staatssecretaris bij de beoordeling of er sprake is van een jongvolwassen (waardoor de toets voor gezinsleven anders is), niet van een rigide leeftijdsgrens mag uitgaan maar op basis van de specifieke omstandig-

heden van het geval moet beoordelen of daarvan sprake is. Daarnaast borduurde de Afdeling voort op de uitspraak van 4 april 2019⁸⁵ waaruit bleek dat bij die beoordeling geen doorslaggevend gewicht mag toekomen aan het al dan niet bestaan van *exclusieve* afhankelijkheid. In de uitspraak van 8 april 2020 herhaalde de Afdeling dit standpunt omdat de staatssecretaris de meer dan gebruikelijke afhankelijkheidsrelatie nog steeds te streng uitlegde. Niettemin verklaarde de Afdeling ook hoger beroepen in vergelijkbare zaken ongegrond omdat de hoge drempel van 'meer dan gebruikelijke afhankelijkheid' door de vreemdelingen niet werd gehaald.⁸⁶

Evaluatie Wet modern migratiebeleid en erkend referentschap

Uit een evaluatie van de Wet MoMi van juni 2019 blijkt dat – in tegenstelling tot de huidige achterstand bij de asielprocedures – de TEV-verblijfsaanvragen grotendeels binnen de wettelijke termijn behandeld worden en dat de referentensystematiek met name positief gewaardeerd wordt door de grotere bedrijven.⁸⁷ Voor de kleinere bedrijven blijkt toch dat de administratieve rompslomp niet opweegt tegen het mogen aannemen van een kennismigrant.

De evaluatie heeft onder andere geleid tot een herziening van het boetebeleid voor (erkend) referenten en vreemdelingen, met het doel een meer gedifferentieerde invulling te geven ten aanzien van de beoordeling van de ernst en verwijtbaarheid bij het opleggen van een bestuurlijke boete, en de hoogte van deze boete bij overtreding van wettelijke normen.⁸⁸ Een belangrijke wijziging is bijvoorbeeld dat het erkend referentschap ingetrokken kan worden door middel van het afwegen van de ernst van de overtreding tegen het verdere gedrag van de erkend referent.

Meldingsplicht dienstverrichters

Voor werkgevers (dienstverrichters) en meldingsplichtige zelfstandigen uit landen binnen de EER en Zwitserland geldt per 1 maart 2020 dat zij zich dienen te melden bij het online meldloket van het ministerie van SZW indien zij in Nederland een tijdelijke opdracht uitvoeren in de zin van de Wet arbeidsvoorwaarden gedetacheerde werknemers in de Europese Unie (WagwEU).⁸⁹

Langdurig ingezetenen en vrij op de arbeidsmarkt

De Afdeling heeft zich uitgelaten over de toepassing van Richtlijn 3002/109/EG, ofwel de Langdurig Ingezetene Richtlijn, en de geldigheidsduur van de verblijfsvergunning in de tweede lidstaat (ECLI:NL:RVS:2019:3802). De verblijfsvergunning op grond van arbeid in loondienst is immers geen gecombineerde vergunning voor verblijf en arbeid (gvva), nu de vreemdeling bescherming geniet onder de Richtlijn in de tweede lidstaat, en vrij is op de arbeidsmarkt na één jaar arbeid in loondienst in Nederland. Artikel 14 lid 5 Vw is dan ook niet van toepassing. Verlenging van telkens één jaar strookt in dit geval niet met artikel 3.58, lid 1, aanhef en onder h, kolom III, derde streepje Vreemdelingenbesluit (Vb), waarin het uitgangspunt van vijf jaar is vastgesteld. Naar aanleiding van deze uitspraak is paragraaf B5/2.2 Vc gewijzigd.⁹⁰

RVO-advies erkend referentschap

Vermeldenswaardig is een uitspraak van de Rechtbank Middelburg van 8 april 2020 over de intrekking van het erkend referentschap (ECLI:NL:RBDHA:2020:3215). Met name is interessant dat de rechtbank vaststelde dat uit advies van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) geenszins bleek aan de hand van welke maatstaven de solvabiliteit en continuïteit van eiseres zouden zijn beoordeeld. Het ontbreken aan objec-

tieve criteria die inzichtelijk maakten waarom de kritiek van de RVO ook tot de conclusie zou moeten leiden dat de solvabiliteit en continuïteit van de onderneming niet aan de daarvoor geldende eisen zou voldoen. De rechtbank oordeelde dat sprake was van een schending van de vergewisplicht in de zin van artikel 3:9 Awb.

Openbare orde

De belangrijkste ontwikkeling op het gebied van openbare orde in het migratierecht vormden ongetwijfeld de drie arresten van het Hof van Justitie van de EU van 12 december 2019,⁹¹ in antwoord op vragen van de Afdeling over het begrip 'redenen van/gevaar voor de openbare orde' in de Schengengrenscore (SGC) en de Gezinsherenigingsrichtlijn (Gri). In een reeks uitspraken vanaf juni 2015 had het hof het begrip 'gevaar voor de openbare orde' in verschillende richtlijnen en ook het primaire Unierecht uitgelegd als het unierechtelijke actualiteitscriterium van artikel 27 Verbljfsrichtlijn: uit het persoonlijk gedrag moest blijken dat iemand een actuele, daadwerkelijke en voldoende ernstige bedreiging voor een fundamenteel belang van de samenleving was. Alleen bij eerste toelating gold een lichter criterium. Op basis van die discrepantie stelde de Afdeling de vragen, en het resultaat was opvallend. Het Europees Hof oordeelde dat bij de Gri het actualiteitscriterium niet van toepassing was, en dat de ernst van de feiten waarvoor iemand is veroordeeld (lees: de zwaarte van de straf), gerelateerd aan de lengte van het verblijf, voldoende kan zijn voor verblijfsweigering en ook verblijfsbeëindiging. Met andere woorden: de Nederlandse glijdende schaal van artikel 3.86 Vreemdelingenbesluit is in overeenstemming met het Unierecht. Voor verblijfsbeëindiging onder de SGC is een voldoende substantiële verdenking voldoende; bij beide moet wel het evenredigheids-

beginsel worden geëerbiedigd.

Ten aanzien van die glijdende schaal is van belang dat de Afdeling die sinds een uitspraak van 1 juli 2020 op een andere manier toepast.⁹² Het, door de Afdeling zelf geaccordeerde, beleid was altijd dat als iemand na de laatste aanscherping van het beleid, na 1 juli 2012, een nieuw misdrijf pleegde dat nieuwe beleid op het hele strafrechtelijke verleden werd toegepast. Zo kon een winkeldiefstal in 2013 ertoe leiden dat de verblijfsvergunning met ingang van 1998 werd ingetrokken.

Op 1 juli 2020 veranderde de Afdeling echter haar visie en jurisprudentie. Met ingang van die datum dient het hele verblijfsverleden van een vreemdeling, tot aan het eerste misdrijf na de beleidswijziging van 1 juli 2012, als rechtmatig verblijf bij de beoordeling en de toepassing van de glijdende schaal te worden betrokken. Dat zal in de praktijk een aanzienlijk langere rechtmatige verblijfsduur opleveren, die het intrekken van het verblijfsrecht moeilijker maakt. Tot slot: voor toegelaten verdragsvluchtelingen – statushouders – die hun verblijfsvergunning kwijtraken omdat ze werden veroordeeld voor een ernstig strafbaar feit, zijn drie uitspraken van het Hof van Justitie van 14 mei van 2019 van belang (M, X en X).⁹³

Het hof oordeelde dat intrekking van de verblijfsvergunning asiël van deze mensen op grond van de openbare orde mogelijk is, maar dat hun vluchtelingenstatus declaratoir is en dus blijft bestaan. Dat betekent dat ze, na intrekking van hun verblijfsvergunning, niet alleen de rechten van het vluchtelingenverdrag maar ook de rechten van het Handvest behouden. Met name, en expliciet genoemd, zijn dat het recht op huisvesting, werk en sociale zekerheid. Dat betekent dat voor deze groep het koppelingsbeginsel van artikel 10 Vreemdelingenwet niet langer van toepassing is.

NOTEN

- 1 Kamerbrief over voortgang Taskforce achterstanden IND, kenmerk 2877629.
- 2 Tijdelijke wet opschorting dwangsommen IND.
- 3 Kamerbrief 18 november 2019, Terugbrengen doorlooptijden asielaanvragen en stand van zaken dwangsommen, kenmerk 2658165.
- 4 WI 2019/9.
- 5 Bijvoorbeeld ABRvS 8 oktober 2007, ECLI:NL:RVS:2007:BB5763.
- 6 Rechtbank Den Bosch 16 december 2019, ECLI:NL:RBDHA:2019:13451.
- 7 ABRvS 3 juli 2019, ECLI:NL:RVS:2019:2073.
- 8 HvJ EU 2 april 2019, C-582/17 en C-583/17, *JV* 2019/91 m.nt. H. Battjes.
- 9 ECLI:NL:RVS:2019:3672.
- 10 ECLI:NL:RVS:2020:1281.
- 11 20190435/1/V3 en 201904044/1/V3.
- 12 M.T. v. The Netherlands, 46595/19, A.S. v. The Netherlands 48397/19, S.O. v. Netherlands 4969/19, V.A. and others v. Italy and the Netherlands, 48062/19; en F.O. and others v. Italy and the Netherlands 48125/19 (eerder getroffen *interim measures* opgeheven na antwoorden van Italië).
- 13 ECLI:NL:RVS:2020:987 en ECLI:NL:RVS:2020:986.
- 14 Uitspraak van 29 april 2020, NL20.8404 (gepubliceerd op vluchtweb) en uitspraak van 4 mei 2020, NL20.8146 en NL20.8149 (gepubliceerd op vluchtweb).
- 15 *Kamerstukken II* 2019/20, 32317, nr. 625.
- 16 ECLI:NL:RBDHA:2020:3658.
- 17 WI 2019/1.
- 18 Rechtbank Groningen 12 april 2019, NL18.20738; Rechtbank Groningen 25 maart 2020, NL20.1037.
- 19 ABRvS 26 juni 2019, ECLI:NL:RVS:2019:1970.
- 20 ABRvS 18 december 2013, ECLI:NL:RVS:2013:2424; ABRvS 21 november 2018, ECLI:NL:RVS:2018:3735.
- 21 ABRvS 15 november 2019, ECLI:NL:RVS:2019:3880.
- 22 Rechtbank Zwolle 20 mei 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:4634.
- 23 ABRvS 18 december 2019, ECLI:NL:RVS:2019:4202.
- 24 ABRvS 12 augustus 2020, ECLI:NL:RVS:2020:1885.
- 25 Kenmerk 2458707.
- 26 ECLI:NL:RVS:2019:1613.
- 27 TK19 637, vergaderjaar 2019-2020, nr. 2594.
- 28 ECLI:EU:C:2019:218, respectievelijk kenmerk C-163/17, respectievelijk zaak C-297/17, C-318/17, C-319/17 en C-438/17, ECLI:EU:C:2019:219.
- 29 Kenmerk 201904529/1/V3, ECLI:NL:RVS:2020:1087.
- 30 ECLI:NL:RVS:2019:2385.
- 31 ABRvS 1 juli 2020, kenmerk 202001117/1/V3, ECLI:NL:RVS:2020:1510.
- 32 EHRM 25 februari 2020, nrs. 68377/17 en 530/18 (*A.S.N./Nederland*), *JV* 2020/77 m.nt. A.N. Reneman, paras. 123-124.
- 33 Paragraaf C2/3.3. Vc. In het landgebonden beleid is opgenomen welke bevolkingsgroepen zijn aangemerkt als een kwetsbare minderheidsgroep (zie paragraaf C7 Vc).
- 34 Werkinstructie 2013/14.
- 35 idem, paras. 122-124.
- 36 EHRM 5 november 2019, nr. 32218/17 (*A.A./Zwitserland*), paras. 46-59.
- 37 idem, para. 55.
- 38 idem.
- 39 HvJ EU 17 februari 2009, C-465/07 (*Elgafaji*), *JV* 2009/111 m.nt. T.P. Spijkerboer.
- 40 Richtlijn 2011/95/EU van het Europees Parlement en de Raad van 13 december 2011 inzake normen voor de erkenning van onderdanen van derde landen of staatlozen als personen die internationale bescherming genieten, voor een uniforme status voor vluchtelingen of voor personen die in aanmerking komen voor subsidiaire bescherming, en voor de inhoud van de verleende bescherming (PbEU 2011, L 337/9) ('Definitierichtlijn').
- 41 Verzoek om een prejudiciële beslissing ingediend door het Verwaltungsgerichtshof Baden-Württemberg (Duitsland) op 10 december 2019 – CF, DN/Bondsrepubliek Duitsland (Zaak C-901/19): '*Staan artikel 15, onder c), en artikel 2, onder f), van richtlijn 2011/95/EU1 in de weg aan de uitlegging en toepassing van een bepaling van nationaal recht op grond waarvan van een ernstige en individuele bedreiging van het leven of de persoon van een burger als gevolg van willekeurig geweld in het kader van een gewapend conflict (in die zin dat een burger louter door zijn aanwezigheid in het betrokken gebied een reëel risico op die bedreiging zou lopen), in gevallen waarin deze persoon niet specifiek wordt geraakt om redenen die te maken hebben met zijn persoonlijke omstandigheden, alleen sprake kan zijn indien is vastgesteld dat er reeds een minimumaantal te betreuren burgerslachtoffers (doden en gewonden) is? Indien de eerste vraag bevestigend wordt beantwoord: moet bij de beoordeling of zich een bedreiging in deze zin zal voordoen, ten volle rekening worden gehouden met alle omstandigheden van het individuele geval? Indien niet: aan welke andere Unierechtelijke vereisten moet deze beoordeling voldoen?*'
- 42 Idem.
- 43 ABRvS 18 december 2019, nr. 201904651/1/V2, ECLI:NL:RVS:2019:4200, r.o. 5 en 6.2.
- 44 Commissie Strategisch Procederen, *De toepassing van de glijdende schaal bij de beoordeling van 15c van de Definitierichtlijn*, 14 oktober 2019 (beschikbaar op vluchtweb); zie ook Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Amsterdam, 15 mei 2020, AWB 19/7024, r.o. 2.2. (beschikbaar op vluchtweb).
- 45 WBV 2020/15; Kamerbrief van 30 juni 2020 met kenmerk 2915885; Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen ambtsbericht Libië*, juni 2020; zie ook ABRvS 23 oktober 2019, nr. ECLI:NL:RVS:2019:3600, r.o. 7-7.1.

- 46 ABRvS 18 december 2019, nr. 201904651/1/V2, ECLI:NL:RVS:2019:4200; ABRvS 18 december 2019, nr. 201905739/1/V2, ECLI:NL:RVS:2019:4202.
- 47 Rb. Den Haag, zittingsplaats Rotterdam, 5 juni 2020, NL20.9565, ECLI:NL:RBROT:2020:494; zie ook European Asylum Support System (EASO), *Country Guidance Afghanistan*, juni 2019, p. 28, 108-110.
- 48 *Kamerstukken II* 2019/20, 19637, nr. 2564; WBV 2020/1; Ministerie van Buitenlandse Zaken, *Algemeen Ambtsbericht Sudan*, oktober 2019.
- 49 Vluchtelingenwerk Nederland, *Update 2020 nr. 19*, 14 mei 2020
- 50 Rb. Den Haag, zittingsplaats Middelburg, 15 juni 2020, NL20.7732, ECLI:NL:RBDHA:2020:5272, r.o. 13; zie ook Rb. Den Haag, zittingsplaats Arnhem, 8 juli 2020, NL20.2910, ECLI:NL:RBDHA:2020:6231; EHRM 20 november 2018, nr. 20102/13 (*A.S./Nederland*); EHRM 20 november 2018, nr. 12708/16 inzake (*W.M./Nederland*); EHRM 20 november 2018, nr. 36196/16 inzake (*A.I./Nederland*).
- 51 Richtlijn 2003/86/EG van de Raad van 22 september 2003 inzake het recht op gezinshereniging (*PbEU* 2003 L 251/12) ('Gezinsherenigingsrichtlijn').
- 52 HvJ EU 12 april 2018, C-550/16 (*A en S*), *JV* 2018/91 m.nt. C.A. Groenendijk, ECLI:EU:C:2018:248.
- 53 ABRvS 20 december 2019, 201904351/1/V2, *JV* 2020/37 m.nt. A.M. Reneman ECLI:NL:RVS:2019:4382, r.o. 2.
- 54 *Idem*, r.o. 2.2.
- 55 *Idem*.
- 56 HvJ EU 7 november 2018, C-380/17 (*K. en B.*), *JV* 2019/3 m.nt. Strik.
- 57 Zie ook ABRvS 27 december 2018, nr. 201605532, *JV* 2019/28, ECLI:NL:RVS:2018:4275.
- 58 Vergelijk ABRvS 29 maart 2019, nr. 201606477/1/V1, *JV* 2019/98 m.nt. Boeles, ECLI:NL:RVS:2019:980; ABRvS 31 januari 2020, 201805432/1/V1, *JV* 2020/56 m.nt. M.L. van Riel, ECLI:NL:RVS:2020:329.
- 59 ABRvS 31 oktober 2019, nr. 201902631/1/V1, *JV* 2020/6 m.nt. Strik, ECLI:NL:RVS:2019:3682.
- 60 ABRvS 5 november 2019, nr. 201903068/1/V1, *JV* 2020/36, m.nt. Rodriques, ECLI:NL:RVS:2019:3697.
- 61 HvJ EU 13 maart 2019, C-635/17 (*E.*), *JV* 2019/88 m.nt. M.H.A. Strik, ECLI:EU:C:2019:192.
- 62 Werkinstructie 2018/20; ABRvS 16 mei 2018, nr. 201707504/1/V1, ECLI:NL:RVS:2018:1508.
- 63 HvJ EU 13 maart 2019, C-635/17 (*E.*), *JV* 2019/88 m.nt. M.H.A. Strik, ECLI:EU:C:2019:192.
- 64 Zie bijv. de noot van M.H.A. Strik bij HvJ EU 13 maart 2019, C-635/17 (*E.*), *JV* 2019/88, ECLI:EU:C:2019:192; de noot van C.J. Ullersma bij ABRvS 16 september 2019, 201902332/1/V1, *JV* 2020/4 en 201902483/1/V1, *JV* 2020/5, ECLI:NL:RVS:2019:3146 en ECLI:NL:RVS:2019:3147; Mark Klaassen & Gerrie Lodder, 'Kroniek gezinshereniging 2018-2019', *A&MR 2020-1*, p. 16-18; VluchtelingenWerk Nederland, *Update 2019 nr. 11*, 21 maart 2019; VluchtelingenWerk Nederland, *Update 2019 nr. 39*, 3 oktober 2019.
- 65 ABRvS 16 september 2019, 201902332/1/V1, *JV* 2020/4 en 201902483/1/V1, *JV* 2020/5, ECLI:NL:RVS:2019:3146 m.nt. C.J. Ullersma en ECLI:NL:RVS:2019:3147.
- 66 HvJ EU 29 juli 2019, zaak C-86/17, ECLI:EU:C:2019:627.
- 67 ECLI:NL:RBDHA:2019:2095 en 2097.
- 68 ECLI:NL:RBDHA:2020:1838.
- 69 Richtlijn 2003/86/EG van de Raad van 22 september 2004 inzake het recht op gezinshereniging.
- 70 Richtlijn 2004/38/EG van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2004 betreffende het recht van vrij verkeer en verblijf op het grondgebied van de lidstaten voor de burgers van de Unie en hun familieleden.
- 71 HvJ EU, 4 maart 2010, *Chakroun*, ECLI:EU:C:2010:117.
- 72 HvJ EU, 2 oktober 2019, ECLI:EU:C:2019:809.
- 73 Zie de vorige Kroniek voor een introductie.
- 74 HvJ EU 27 februari 2020, *RH*, ECLI:EU:C:2020:119, r.o. 49.
- 75 ECLI:NL:RVS:2020:1306.
- 76 ABRvS 12 december 2019, ECLI:NL:RVS:2019:4199.
- 77 Zie ECLI:NL:RVS:2017:455.
- 78 ECLI:NL:RVS:2019:4132.
- 79 ECLI:NL:RVS:2019:3289.
- 80 HvJ EU, 12 april 2018, *Noorzia*, ECLI:EU:C:2018:248.
- 81 HvJ EU 10-05-2017, *Chavez-Vilchez e.a.*, ECLI:EU:C:2017:354.
- 82 Zie bijvoorbeeld Rechtbank Den Haag zittingsplaats Arnhem, 25 oktober 2019, ECLI:NL:RBGEL:2019:4777.
- 83 Artikel 3 lid 2 sub e van Richtlijn 2003/109/G van de Raad van 25 november 2003 betreffende de status van langdurig ingezetenen onderdanen van derde landen.
- 84 ABRvS, 8 april 2020, ECLI:NL:RVS:2020:996.
- 85 ECLI:NL:RVS:2019:1003.
- 86 Zie bijvoorbeeld ECLI:NL:RVS:2020:758; ECLI:NL:RVS:2020:695; ECLI:NL:RVS:2019:362.
- 87 TK 30573, 178 – Brief SvJ&V m.b.t. de evaluatie van de Wet MoMi van 4 december 2019; WODC Rapport: Selectief naast restrictief. Evaluatie van de Wet modern migratiebeleid, van 1 juni 2019.
- 88 WBV 2020/5, wijziging B1/2.2 en B1/9.
- 89 *Stcrt.* 2020, 8612: Regeling arbeidsvoorwaarden gedetacheerde werknemers EU en Regeling melding Wav – Wijziging i.v.m. aanwijzing SVB als uitvoerder taken meldplicht en nadere regels bescheiden werkplek.
- 90 *Stcrt.* 2020, 7382: Besluit van de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid van 30 januari 2020, nummer WBV 2020/3, houdende wijziging van de Vreemdelingencirculaire 2000; inwerkingtreding per 6 februari 2020.
- 91 Zaken C-381/18, C-382/18 (G.S. en V.G., *Menace pour l'ordre public*) ECLI:EU:C:2019:1071; ECLI:EU:C:2019:1072 en C-380/18 (E.P.).
- 92 ABRvS 1 juli 2020, ECLI:NL:RVS:2020:1547.
- 93 Zaken C-391/16, C-77/17 en C-78/17, ECLI:EU:C:2019:403.

KRONIEK VREEMDELINGEN-BEWARING

In dit deel van de Kroniek wordt de bewaringsjurisprudentie van de Afdeling besproken in de periode van 1 juli 2019 tot en met 1 juli 2020. De Afdeling heeft in deze periode een groot aantal gemotiveerde uitspraken gedaan (ik tel er minimaal 56), verspreid over het gehele, steeds bredere rechtsgebied vreemdelingenbewaring. Ik heb dus een selectie moeten maken waarbij niet alle onderwerpen aan bod komen. Geselecteerd is op basis van de uitspraken die voor de advocatuur interessant of nuttig zijn.

DOOR / SJOERD THELOSEN

HET VOORTRAJECT

Ten eerste het voortraject. Zoals in de vorige Kroniek al werd gesignaleerd, is het vaste rechtspraak dat (vorm)fouten in het voortraject niet automatisch leiden tot een onrechtmatige bewaringsmaatregel. De belangenafweging die volgt, valt niet zelden in het nadeel van de vreemdeling uit. Die schiet daar onder de streep dan niets mee op. Sinds kort biedt de Afdeling toch enige, zij het symbolische, compensatie, door de staatssecretaris in zo'n geval in de proceskosten te veroordelen. De vreemdeling heeft daar nog steeds niet veel aan, maar haar gemachtigde kan dan wel een hogere vergoeding krijgen.

Zo oordeelde de Afdeling in de uitspraak van 12 augustus 2019 (ECLI:NL:RVS:2019:2738) dat onrechtmatig gebruik van handboeien in het voortraject de overbrenging en ophouding onrechtmatig maakt, en dat de staatssecretaris daarom veroordeeld moest worden in de proceskosten. Dezelfde sanctie staat op een onrechtmatige binnentreding (ABRvS, 16 juli 2019, ECLI:NL:RVS:2019:2411) en op een overschrijding van de termijn van ophouding met achttien minuten (ABRvS, 29 oktober 2019, ECLI:NL:RVS:2019:3663). In de laatstgenoemde uitspraak had de staatssecretaris ook de inspanningsverplichting¹ geschonden: de staatssecretaris had een kopie van het paspoort van de vreemdeling in zijn bezit en daarmee had hij voorafgaand aan de bewaring alvast een *laissez-passer* kunnen aanvragen, maar dat had hij niet gedaan. Een (vruchteloze) belangenafweging volgde.

Een schending van de inspanningsplicht alleen is overigens onvoldoende voor een proceskostenveroordeling. In de uitspraak van 17 maart 2020 (ECLI:NL:RVS:2020:764) kwam de Afdeling namelijk uitdrukkelijk tot het oordeel dat de inspanningsverplichting was geschonden, maar het hoger beroep werd ongegrond verklaard na een belangenafweging. Een proceskostenveroordeling voor de beroepsprocedure bleef uit – alleen voor het hoger beroep moest de staatssecretaris de rekening betalen. In de uitspraak van 20 januari 2020 (ECLI:NL:RVS:2020:157) leidde een fout in het voortraject wel tot een opheffing. In die zaak had de vreemdeling pas vier weken na de inbewaringsmaatregel een advocaat toegewezen gekregen. De staatssecretaris had wel eerder bij de Raad voor Rechtsbijstand (RvR) verzocht om een advocaat te koppelen, maar niemand was beschikbaar. Toen werden de stukken maar naar de vorige gemachtigde van de vreemdeling gestuurd, maar die reageerde met het

bericht niet meer gemachtigd te zijn. De staatssecretaris zocht niet verder naar een oplossing, wat de Afdeling later afstrafte. Deze schending was zwaar genoeg om de bewaringsmaatregel onrechtmatig te verklaren. Een milder gebrek was volgens de uitspraak van 3 juni 2020 (ECLI:NL:RVS:2020:1304) niet fataal. Hier had de piketcentrale de melding pas na een uur en tien minuten naar de dienstdoende advocaat gestuurd. Zij stelde daardoor te weinig tijd te hebben gehad om de vreemdeling binnen twee uur na de melding te bezoeken en het verhoor bij te wonen. De Afdeling volgde dit niet, omdat er nog vijftig minuten over waren en omdat zij in die tijd in ieder geval contact had kunnen opnemen met de vreemdelingenpolitie voor overleg, wat zij niet had gedaan.

MOTIVERING VAN DE MAATREGEL

Op 25 maart 2020 (ECLI:NL:RVS:2020:829) deed de Afdeling een zeer uitgebreide uitspraak – waarvoor zij ruim tweeënhalf jaar de tijd nam – over de motivering van de bewaringsgronden. Ik benoem een paar punten. De Afdeling herhaalde eerst de oude rechtspraak, waaruit volgde dat de staatssecretaris voor de zware bewaringsgronden alleen maar

hoefde te motiveren dat deze feitelijk van toepassing waren ('de feitelijke toelichting'), en dus niet waarom die situatie zou bijdragen aan een risico op onderduiken ('de nadere toelichting'). Nieuw is dat dit nu ook geldt voor de zware grond 'Nederland niet op de voorgeschreven wijze zijn binnengekomen'. Zware gronden die nu wel een nadere toelichting behoeven, zijn de grond dat de vreemdeling ongewenst verklaard is, dat een overdrachtsbesluit snel ten uitvoer gelegd moet worden, en de grond dat een asielaanvraag van de vreemdeling in de grensprocedure is afgewezen. Een ander belangrijk onderdeel van de uitspraak is dat de staatssecretaris moet blijven motiveren waarom de verdenking of veroordeling voor een misdrijf bijdraagt aan een risico op onderduiken. Dat kan alleen als het specifieke strafbare feit daar op enige wijze mee te maken heeft. Dit was al lang vaste rechtspraak, maar de afgelopen jaren hebben IND-procesvertegenwoordigers stevast geprobeerd om dit onderuit te krijgen, onder verwijzing naar het Terugkeerhandboek van de Europese Commissie. De Afdeling was daar niet van onder de indruk. Het Terugkeerhandboek biedt slechts richtsnoeren en die zijn niet bindend. Volgens de Afdeling strookt het IND-standpunt bovendien niet met de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJ EU, Kadzoev, 30 november 2009, ECLI:EU:C:2009:741). In de uitspraak maakte de Afdeling verder nog duidelijk dat het geen probleem is als standaardmotiveringen worden gebruikt, en dat het ook geen probleem is als dezelfde feiten worden herhaald bij verschillende bewaringsgronden.

Over de 'verzwaarde belangenafweging' die moet worden gemaakt na zes maanden feitelijke vrijheidsontneming heeft de Afdeling op 1 augustus 2019 (ECLI:NL:RVS:2019:2664) bepaald dat deze moet blijken uit de motivering van de maatregel zelf. In dit geval was de vreemdeling, door een tussenliggend strafrechtelijk tra-

ject, op het moment van de inbewaringstelling al langer dan zes maanden van zijn vrijheid beroofd. De verzwaarde belangenafweging bleek echter niet uit de maatregel, maar enkel uit het dossier. Dat volstond niet, zeker niet nu de motivering in het dossier van een latere datum was. De maatregel was daarom onrechtmatig. In aanvulling op deze uitspraak heeft de Afdeling op 24 december 2019 (ECLI:NL:RVS:2019:4460) duidelijk gemaakt dat een afzonderlijke verzwaarde belangenafweging niet nodig is als een verlengingsbesluit wordt opgelegd na zes maanden, omdat dezelfde toets daar al in besloten ligt.

VOORTVARENDHEID

De Afdeling heeft in de verslagperiode enkele relevante uitspraken gedaan over de vraag of de staatssecretaris voldoende voortvarend handelt. De staatssecretaris handelde niet onvoldoende voortvarend in de uitspraak van 8 oktober 2019 (ECLI:NL:RVS:2019:3356), ondanks dat hij niets had gedaan voor de negende dag. Dat was namelijk niet zijn schuld. Hij had een vertrekgesprek gepland op de vierde dag, maar dat ging niet door vanwege een ziekenhuisbezoek van de vreemdeling. Een vertrekgesprek en vluchtaanvraag op de zesde dag waren verder ook voldoende voortvarend,

zelfs waar 'meer dan gebruikelijke voortvarendheid' werd vereist, omdat de vreemdeling een paspoort had (ABRvS, 7 november 2019, ECLI:NL:RVS:2019:3778). Na zeven dagen beginnen zou trouwens wel te laat zijn geweest (ABRvS, 6 juni 2019, ECLI:NL:RVS:2019:1855). Verder blijkt uit de uitspraak van 5 juni 2020 (ECLI:NL:RVS:2020:1351) dat ook als 'gewone' voortvarendheid vereist is, beginnen na 21 dagen toch echt te laat is. Ten slotte is hier de uitspraak van 22 april 2020 (ECLI:NL:RVS:2020:1101) van belang. Daaruit volgt dat als de staatssecretaris aan het begin wel voortvarend handelt door tijdig een vertrekgesprek te voeren, maar daarna te laat een *laissez-passer* aanvraagt, namelijk achttien dagen daarna, dat de bewaringsmaatregel dan niet van meet af aan onrechtmatig is, maar pas vanaf de datum van het vertrekgesprek.

PREJUDICIËLE VRAAG

In de verslagperiode heeft de Afdeling één keer een prejudiciële vraag aan het Europese Hof van Justitie gesteld in een bewaringsprocedure (ABRvS, 4 september 2019, ECLI:NL:RVS:2019:3053). De vraag was of een vreemdeling die een asielvergunning heeft in een andere EU-lidstaat, in bewaring kon worden genomen met het doel om hem uit te zetten naar die lidstaat. De Afdeling twijfelde hierover omdat de Terugkeerrichtlijn hier niet rechtstreeks in voorziet. Uit de Terugkeerrichtlijn volgt namelijk dat een vreemdeling die illegaal in een EU-lidstaat verblijft, maar een verblijfsvergunning heeft in een andere lidstaat, de aanzegging moet krijgen om zich direct naar dat andere land te begeven. Als die wordt genegeerd, dan kan de vreemdeling worden uitgezet naar het land van herkomst. Dit zou afschrikkend moeten werken. Bij asielstatushouders is dit echter niet effectief, ziet de Afdeling, want een uitzetting uit de EU zou in strijd komen met het refoulementverbod. Statushouders mogen in geen geval worden uitgezet

naar het land van herkomst, ook niet als zij illegaal in Nederland verblijven. Naar mening van de Afdeling is het ook niet wenselijk dat zij de dans zouden kunnen ontspringen. Zij zag twee mogelijke oplossingen en verzocht het HvJEU om er één te kiezen: ofwel bewaring wordt in deze situatie toegestaan omdat het volledig buiten het bereik van de Terugkeerrichtlijn valt en dus een nationale aangelegenheid is, ofwel uitzetting naar de andere EU-lidstaat moet worden gezien als een 'gunstigere maatregel', zoals bedoeld in artikel 4, lid 3, van de Terugkeerrichtlijn. Het antwoord van het hof volgt wellicht in de volgende Kroniek.

GNANDI

Het stof rond het arrest van het HvJEU inzake Gnandi t. België, van 19 juni 2018 (ECLI:EU:C:2018:544), is sinds de vorige verslagperiode een beetje gedaald. In een notendop: in het arrest-Gnandi werd bepaald dat het terugkeerbesluit in de beroepsfase van een asielprocedure wordt geschorst en dat bewaring op grond van de Terugkeerrichtlijn dan niet mogelijk is. Bewaring op grond van artikel 59 Vreemdelingenwet (Vw) is daarom uitgesloten. Artikel 59b Vw kan wel worden gebruikt. In de uitspraak van 15 oktober 2019 (ECLI:NL:RVS:2019:3442) heeft de Afdeling namelijk overwogen dat ook het mogen afwachten van een voorlopige voorziening, anders dan voorheen, rechtmatig verblijf oplevert; rechtmatig verblijf is een voorwaarde voor de toepassing van artikel 59b Vw. In de uitspraak van 19 december 2019 (ECLI:NL:RVS:2019:4358) heeft de Afdeling verder duidelijk gemaakt dat hetzelfde geldt bij herhaalde asielaanvragen. Daarbij wordt echter een onderscheid gemaakt tussen de 'hoofdregeel', waarbij het beroep tegen een afwijzing wel mag worden afgewacht, en 'de uitzondering', waarbij dat niet zo is. In dat laatste geval is artikel 59 Vw wel de juiste grondslag. Als de hoofdregeel wordt toegepast door de staatssecretaris

dan kan de bewaringsrechter toetsen of de juiste grondslag voor de bewaringsmaatregel is gebruikt, maar als de uitzondering wordt toegepast en de vreemdeling bestrijdt dat, dan moet dat eerst worden getoetst door de asielrechter. Als de vreemdeling nagenoeg gelijktijdig beroep heeft ingediend in de asiel- en de bewaringsprocedures dan moet de bewaringsrechter op de asielrechter wachten. In de uitspraak van 22 juni 2020 (ECLI:NL:RVS:2020:1445) heeft de Afdeling bepaald dat eenzelfde benadering geldt in reguliere zaken. Indien niet rechtstreeks uit de wet volgt of een verzoek om een voorlopige voorziening in Nederland mag worden afgewacht, en dus of er wel of geen rechtmatig verblijf is, dan moet het oordeel van de bodemrechter worden afgewacht. In dit geval volgde het niet rechtstreeks uit de wet omdat de staatssecretaris meende dat de voorlopige voorziening (vovo) niet mocht worden afgewacht door een gevaar voor de openbare orde, en dat vergt een individuele beoordeling.

CORONA

Tot slot, ook bij vreemdelingenbewaring heeft het COVID-19-virus een grote impact gehad. De wet schrijft het recht voor om binnen twee weken op zitting te worden gehoord, maar dit was na de sluiting van de rechtbanken niet meer mogelijk. De Afdeling oordeelde op 7 april 2020 (ECLI:NL:RVS:2020:991) daarom dat het recht om persoonlijk te worden gehoord tijdelijk mocht worden geschorst. Schriftelijke afdoening werd een optie, maar de rechtbanken moesten ook onderzoeken of telehoren mogelijk was. De toegang tot een advocaat moet verder gewaarborgd blijven. Vanwege corona hoeven uitspraken daarnaast tijdelijk ook niet

in het openbaar te worden gedaan (uitspraak van 7 april 2020, ECLI:NL:RVS:2020:992).

Enige coulance na aanvang van de 'intelligente lockdown' stond de Afdeling gelukkig wel voor, blijkt uit de uitspraak van 6 mei 2020 (ECLI:NL:RVS:2020:1175), waarbij een bijzonder niet-coulante uitspraak van Rechtbank Utrecht werd vernietigd. Door corona had de rechtbank besloten om de geplande zitting te annuleren en de zaak in plaats daarvan schriftelijk af te doen. Vervolgens liet de rechtbank de gemachtigde op woensdag weten dat hij uiterlijk 'komende woensdag 17.00 uur' de beroepsgronden moet indienen. Kennelijk bedoelde zij daarmee nog dezelfde dag. Het bericht was zowel verwarrend als erg laat, want het kwam om 13.35 uur. De gemachtigde diende de gronden van beroep uiteindelijk twee dagen later in. Te laat, volgens de rechtbank, maar dat stond de Afdeling niet toe. Zij wees erop dat de uitspraak in principe pas drie weken na het indienen van het beroep hoefde te worden gedaan. Daar waren nog dertien dagen van over op die bewuste woensdag. Nog ruim voldoende tijd dus. Verder vond de Afdeling niet dat zicht op uitzetting binnen een redelijke termijn vervalt als de vreemdeling niet kan terugkeren door algemene reisbelemmeringen vanwege corona. Die belemmeringen zijn immers tijdelijk, naar de Afdeling aanneemt (ABRvS, 29 april 2020, ECLI:NL:RVS:2020:1141). En hoewel het coronavirus ook vervelend is voor vreemdelingen, is het volgens de Afdeling niet zo vervelend dat vreemdelingenbewaring tijdens de pandemie onevenredig en dus onrechtmatig werd (ABRvS, 20 mei 2020, ECLI:NL:RVS:2020:1238).

NOOT

- 1 De inspanningsverplichting is de plicht die op de staatssecretaris rust om na een strafrechtelijke vrijheidsontneming van een onrechtmatig verblijvende vreemdeling vast voorbereidingen te treffen voor diens uitzetting om, waar mogelijk, ervoor te zorgen dat de vreemdeling direct na het strafrechtelijk traject kan vertrekken, zodat vreemdelingenbewaring kan worden voorkomen.

Niet afwachten maar ingrijpen

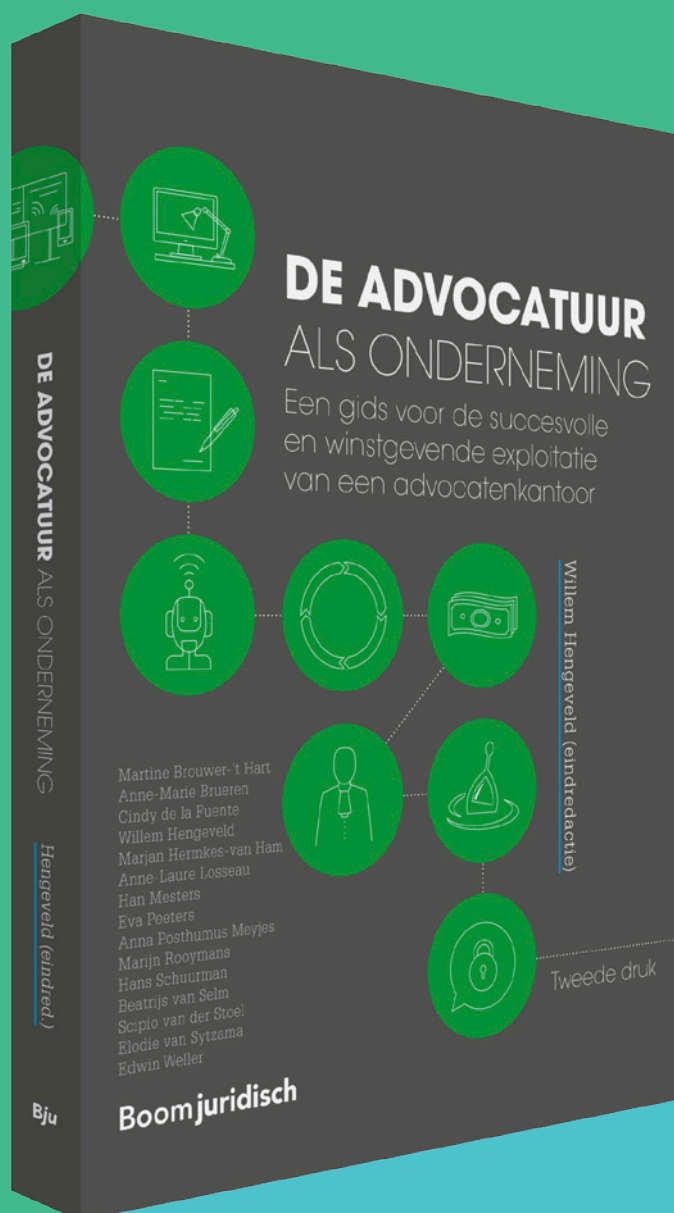
Pak de regie.
Word Officier van Justitie

Solliciteer nu naar één van de OIO-opleidingsplekken

Boomjuridisch

Leestip

De advocatuur als onderneming

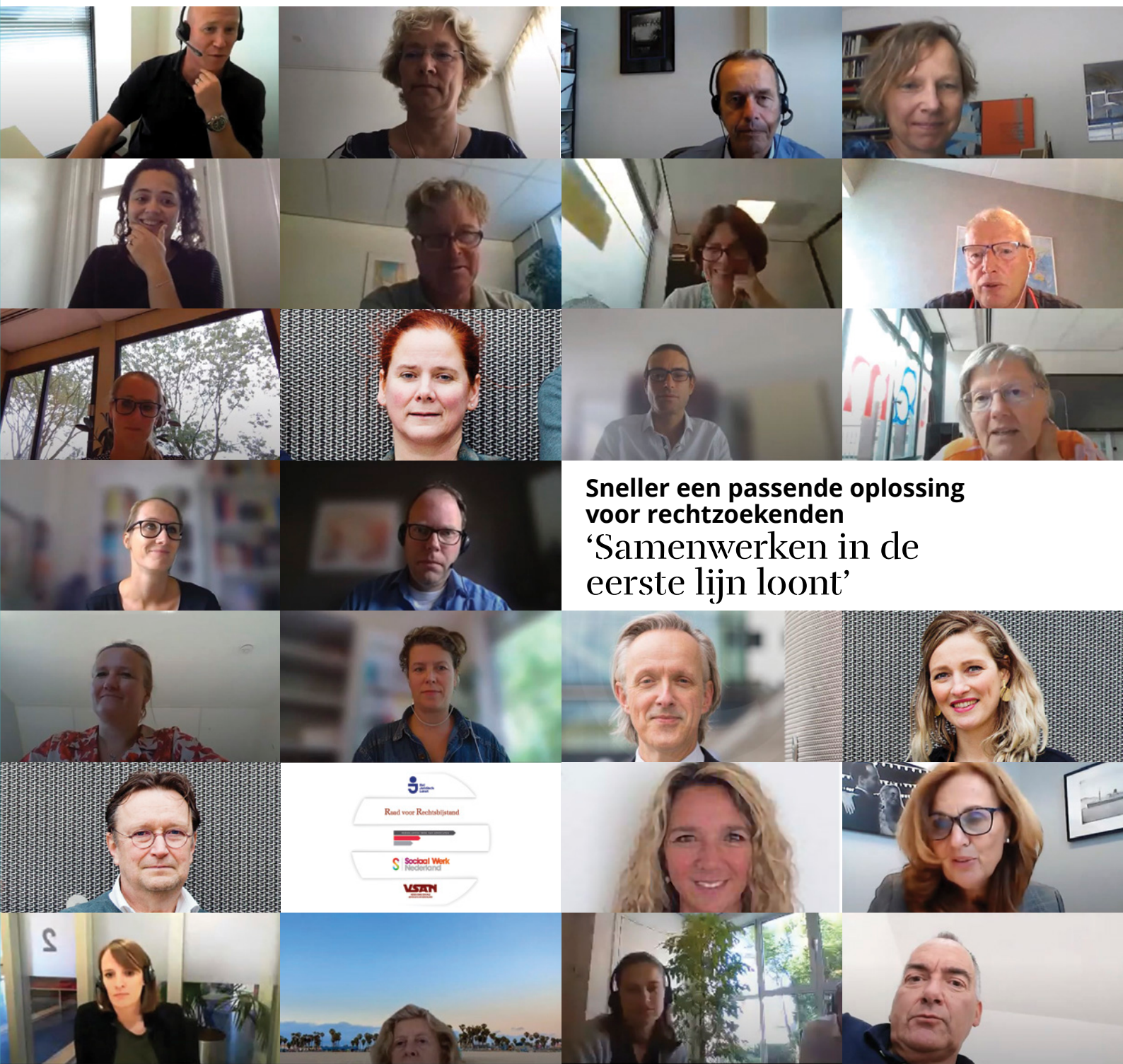
Een gids voor de succesvolle en winstgevende exploitatie van een advocatenkantoor

Willem Hengeveld (red.)
ISBN: 9789462907287
eISBN: 9789460945175
2e druk, 2020, 410 p.
€ 59,00

**Bestel uw exemplaar vandaag
via www.boomjuridisch.nl**

Boomjuridisch

VAN DE NOVA

**Sneller een passende oplossing
voor rechtzoekenden
'Samenwerken in de
eerste lijn loont'**

**Rechtsbijstand
Interview
met AR-lid
Bernard de Leest**

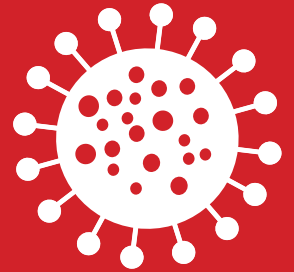
**Veiligheid
Aanpak voor
veiligheid en
weerbaarheid
advocatuur**

**Coronacrisis
Bureau-
medewerkers
NOvA in
coronatijd**

Geheimhoudernummer

Met uw cliënt
een vertrouwelijk
telefoongesprek?
Doe de
geheimhouder-
nummer-
check!

[advocatenorde.nl/
geheimhoudernummer](http://advocatenorde.nl/geheimhoudernummer)

Coronavirus: updates voor de advocatuur

De ontwikkelingen rondom het coronavirus hebben ingrijpende gevolgen voor de rechtspleging en de advocatuur. Het crisisteam van de NOvA staat voortdurend in contact met het ministerie van Justitie en Veiligheid, de Rechtspraak, het Openbaar Ministerie en de Raad voor Rechtsbijstand over maatregelen met betrekking tot de rechtspleging en de consequenties hiervan voor advocaten.

Op advocatenorde.nl/coronavirus houdt de NOvA de advocatuur voortdurend op de hoogte van de laatste ontwikkelingen. Hier vindt u ook de veelgestelde vragen over het coronavirus in relatie tot de advocatuur, onderverdeeld in algemeen, financieel en strafrecht. Staat uw vraag hier niet bij, neem dan contact op met het Informatiepunt voor advocaten via informatiepunt@advocatenorde.nl.

Nederlandse orde van advocaten

Het *Advocatenblad* is het officiële orgaan van de Nederlandse orde van advocaten. Het katern 'Van de NOvA' wordt verzorgd door de afdeling communicatie van de NOvA.

Samenstelling algemene raad

Nederlandse orde van advocaten

- Frans Knüppe (algemeen deken)
- Bernard de Leest (waarnemend deken)
- Theda Boersema
- Petra van Kampen
- Susan Kaak

Bureau van de NOvA

Raffi van den Berg
(algemeen secretaris)

Redactie

Afdeling communicatie NOvA

Eindredacteur

Paul van Wijngaarden

Bezoekadres

Neuhuyskade 94
2596 XM Den Haag
Tel. 070 – 335 35 35
Fax 070 – 335 35 31
E-mail communicatie@advocatenorde.nl
Kvk-nummer: 27339260
BTW-nummer: NL002872833B01

Postadres

Postbus 30851
2500 GW Den Haag

Informatiepunt voor advocaten

informatiepunt@advocatenorde.nl
Tel. 070–335 35 54

Twitter

@Advocatenorde

LinkedIn

Nederlandse orde van advocaten

Facebook

Nederlandse orde van advocaten

Instagram

@Advocatenorde

► Veiligheid

Aanpak voor veiligheid en weerbaarheid van advocaten

De moord op advocaat Derk Wiersum en de aanslag op advocaat Philippe Schol maken duidelijk dat advocaten bij de uitoefening van hun beroep concrete risico's kunnen lopen. Ter bescherming van onder anderen togadragers zoals advocaten heeft de minister van Justitie en Veiligheid een pakket maatregelen aangekondigd. Naast (persoons)beveiliging is het vergroten van de weerbaarheid een belangrijke factor. De NOvA gaat hier de komende tijd concrete invulling aan geven.

Weerbaarheid advocatuur

De minister zet de komende jaren structureel in op bewaken, beveiligen en getuigenbescherming. Bij de beroepsgroepen zelf, zoals als de advocatuur, ligt de nadruk op het vergroten van de bewustwording ten aanzien van mogelijke risico's en van de weerbaarheid. Onder coördinatie van de NCTV ontwikkelen de betreffende beroepsgroepen elk een eigen aanpak, waarbij *best practices* worden gedeeld (zoals de website persveilig.nl voor journalisten). Bij de NOvA is daarvoor een kwartiermaker aangesteld.

Onderzoek NOvA

In de komende periode brengt de NOvA eerst de behoeften van de advocatuur in kaart, mede vanuit het specifieke perspectief van de advocaat: onafhankelijkheid, partijdigheid en vertrouwelijkheid. Daarbij kan het gaan over onderwerpen als: van wie of uit welke hoek ervaren advocaten dreiging? Moet ook weerbaarheid ten opzichte van de eigen cliënt betrokken worden? Bestaat ook behoefte aan het vergroten van digitale weerbaarheid? Ervaren advocaten met een specifieke rol – zoals curator, toezichthouder of bewindvoerder – of in bepaalde rechtsgebieden

specifieke risico's? Hiertoe houdt de NOvA later dit jaar een enquête onder de hele balie. Dit onderzoek draagt bij aan een aanpak voor het versterken van de weerbaarheid van advocaten.

Ondernomen acties

Inmiddels is het onderwerp weerbaarheid opgenomen in het curriculum van de vernieuwde beroepsopleiding, die start in maart 2021. Ook is eind vorig jaar het team vertrouwenspersonen getraind om te gaan met gevoelens van onveiligheid bij advocaten. Voor advocaten die een dreiging ondervinden, blijft het ingestelde noodnummer (via Mijn Orde) beschikbaar.

► Asiel

Vergoedingen voor schriftelijk horen asielzaken

Per 27 juli jl. worden asielaanvragen van vóór 1 april 2020 schriftelijk gehoord door de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND). De huidige vergoedingensystematiek van de Raad voor Rechtsbijstand (RvR) voor de asielprocedure voorziet niet geheel in de werkzaamheden voor de advocaat bij het schriftelijk horen. Daarom heeft de RvR in overleg met de NOvA de vergoedingensystematiek aangevuld.

In de nieuwe aangevulde systematiek krijgt de advocaat 2 tot 4 punten naast de vergoeding die wordt afgegeven voor de A.A.-procedure. Het aantal punten hangt af van deelname aan het schriftelijk verhoor en het verdere verloop van de procedure. Voor enkel deelname aan het schriftelijk gehoor zonder

opvolgende A.A.-procedure volgt een vergoeding van 8 punten.

Meer informatie

Kijk voor een uitleg over welke zaken in aanmerking komen, het verloop van de procedure en de vergoedingensystematiek op rvr.org. Vragen over de vergoeding stelt u aan de RvR. Heeft u vragen over de procedure van schriftelijk horen, dan kunt u contact opnemen met de IND.

Rechtsbijstand

‘Samenwerken in de eerste lijn loont’

Samenwerking loont. Dat is de gedachte achter de NOvA-pilot ‘Samenwerken in de eerste lijn’ die op 1 september, na een halfjaar uitstel als gevolg van corona, van start is gegaan. In Amsterdam, Nijmegen, Zwolle, Utrecht en Middelburg werken sociaal advocaten, sociaal raadslieden en medewerkers van het Juridisch Loket nauwer samen dan ooit tevoren. Het gezamenlijke doel: sneller een passende oplossing voor rechtzoekenden vinden. AR-lid Bernard de Leest acht de kans van slagen levensgroot. ‘Eendracht maakt macht.’

De pilot is een initiatief van de NOvA, in samenwerking met de Raad voor Rechtsbijstand, het Juridisch Loket, Sociaal Werk Nederland en de Vereniging Sociale Advocatuur Nederland. Deze vijf partijen hebben elkaar gevonden om hulpvragers in het sociaal-juridische domein beter en sneller te helpen. Dat gebeurt op de rechtsgebieden vreemdelingenrecht, verbintenissenrecht (inclusief huurrecht en consumentenrecht), arbeidsrecht, sociale voorzieningen en sociale verzekeringen.

Advocatenpiket

Op alle vijf de pilotlocaties draaien deelnemende sociaal advocaten telefonisch piketdienst. Komt er een hulpvraag binnen, dan kunnen de eerste en tweede lijn elkaar meteen bereiken. ‘We weten elkaar nu al beter te vinden,’

‘Uniek is dat deze partijen in de eerste en tweede lijn voor het eerst in decennia nauw samenwerken’

ziet Bernard de Leest. ‘Medewerkers van het Juridisch Loket en sociaal raadslieden kunnen bij complexere juridische vragen direct met een sociaal advocaat overleggen, of zo nodig meteen doorverwijzen. Tegelijkertijd kunnen sociaal advocaten cliënten met een multi- of schuldenproblematiek juist terugverwijzen naar de eerste lijn.’

Het voordeel is volgens De Leest dat je hiermee dubbel werk voorkomt. ‘Het komt nu vaak voor dat advocaten mensen met sociale problemen helpen omdat ze hen niet in de kou willen laten staan, terwijl daar geen vergoeding tegenover staat. Of dat advocaten juist niet of te laat bij de juridische kant ervan worden betrokken. Door beter samen te werken, komen mensen met hun probleem direct bij de juiste hulpverlener terecht en worden zij beter geholpen. Daar wordt de rechtzoekende alleen maar beter van.’

Samenwerking formaliseren

Hoe voor de hand liggend het ook klinkt: uniek aan de pilot is dat deze vijf partijen in de eerste en tweede lijn voor het eerst in decennia nauw samenwerken. De Leest: ‘Afhankelijk van de regio was die samenwerking er soms weinig tot niet en wisten partijen niet altijd van elkaar wat zij precies deden. En als er al werd samengewerkt, was dat informeel. Daar gaan we met de pilot weer meer structuur in brengen.’

Hij refereert daarmee aan de bureaus voor rechtshulp, die vroeger als spin in het web van sociaal advocaten en eerstelijnsinstellingen zaten en zelf ook rechtsbijstand verleenden. Met de komst van het Juridisch Loket is dat uit elkaar getrokken: dat is er alleen voor informatie, advies en doorverwijzing. De Leest: ‘Het kwaliteitsargument verviel en werd vervangen door verwijzing op basis van geografische nabijheid. Daarmee is een verwijzingssysteem opgeheven dat goed werkte. Dat proberen we nu weer op te tuigen. Dat werkt gewoon efficiënter en effectiever. Dat blijkt ook uit onderzoeken die door onder andere de Raad voor Rechtsbijstand zijn uitgevoerd: rechtzoekenden willen vooral kwalitatief goede, gespecialiseerde advocaten. Nabijheid van de tweede lijn vinden zij minder belangrijk. Eigenlijk geldt hetzelfde als bij medisch-specialistische hulp: men wil de beste arts en als men daarvoor moet reizen dan wordt dat voor lief genomen.’

Best practices

Naast het advocatenpiket is er ook een signaleringsoverleg opgezet. Hierin bespreken sociaal advocaten, medewerkers van het Juridische Loket en sociaal raadslieden voortdurend hoe de onderlinge samenwerking verloopt en welke zaken extra aandacht behoeven. Een derde belangrijk speerpunt is het bundelen en toegankelijk maken van *best practices* in de samenwerking tussen de eerste en tweede lijn. De Leest: 'Nu zie je nog weleens dat iemand niet is verwezen terwijl dat wel had gemoeten, terwijl ook mensen worden verwezen die helemaal niet in de tweede lijn thuishoren. Dat lossen we op met *best practices*, die de eerste en tweede lijn scherper afbakenen. Als een bepaalde situatie zich voordoet, dan moet je contact opnemen met de tweede lijn, of bijvoorbeeld juist met een andere hulpinstelling in de eerste lijn. Dat leidt ertoe dat de rechtzoekende terecht komt waar die het best geholpen wordt. Voor sociaal advocaten betekent dit bovendien dat zij hun tijd beter kunnen besteden, omdat zij zich puur met de juridische kant van de zaak kunnen bezighouden. En niet onbelangrijk: waar ze ook een redelijke vergoeding voor krijgen.'

Landelijke uitrol

De pilot loopt tot februari 2021. Dan worden alle opgedane ervaringen samengebundeld en rolt daar een advies uit richting het ministerie. De Leest benadrukt dat dat geen nattevingswerk is. 'We hebben eerst een nulmeting gedaan. Vanaf dat moment houden we heel concreet bij hoe vaak er met wie contact is geweest, hoeveel doorverwijzingen er zijn en naar wie enzovoort. Aan het eind van de rit kunnen we gewoon meten of er inderdaad verbeteringen zijn opgetreden. Zo ja, dan hebben we een blauwdruk om het landelijk te kunnen uitrollen.' De Leest is er van overtuigd dat de pilot zijn vruchten af gaat werpen. 'Deze samenwerking heeft in het verleden bewezen te werken, dus de kans van slagen acht ik levensgroot. Dan is het gewoon een kwestie van doorpakken.'

Om die landelijke uitrol handen en voeten te geven, zal uiteindelijk ook het ministerie dat moeten omarmen. 'De *best practices* die worden ontwikkeld, kosten in principe niets maar de piketdienst door de sociale advocatuur moet natuurlijk wel gewoon betaald worden,' blikt De Leest vooruit. De resultaten van de pilot zullen

Stuurgroep 'Samenwerken in de eerste lijn'

De leden van de stuurgroep 'Samenwerken in de eerste lijn': Bernard de Leest (algemene raad Nederlandse orde van advocaten), Marjon Stegeman (directeur Dienstverlening, Faciliteiten & Financiën Raad voor Rechtsbijstand), Ernst Radius (senior-adviseur Sociaal Werk Nederland), Liesbeth Siers (bestuurslid Vereniging Sociale Advocatuur Nederland) en Mechteld Fletcher (kwartiermaker Dienstverlening Juridisch Loket, niet op de foto). Projectleider is Jasper Pruis, beleidsadviseur gefinancierde rechtsbijstand bij de NOVA.

Uitstel door corona, bijeenkomsten op afstand

Oorspronkelijk was het de bedoeling dat de pilot 'Samenwerken in de eerste lijn' op 1 maart van dit jaar zou starten. De uitbraak van het coronavirus maakte dit echter onmogelijk; niet alleen sloten de rechtbanken, maar ook was het houden van bijeenkomsten met deelnemende medewerkers van hJL, SWN en advocaten niet verantwoord. De stuurgroep heeft daarom besloten de pilot 'on hold' te zetten en ontwikkelingen af te wachten. Inmiddels zijn rechtbanken weer geopend, maar het risico van corona blijft bestaan. Daarom is er gekozen voor een doorstart, maar wel met een groot verschil: alle bijeenkomsten in het kader van de pilot worden nu digitaal gehouden. Dat geldt voor startbijeenkomsten en overleg tussen deelnemers, maar ook voor de stuurgroep. Er is een uitzondering gemaakt: voor de startbijeenkomsten met deelnemende medewerkers van hJL, SWN en advocaten hebben de leden van de stuurgroep gezamenlijk een videoboodschap opgenomen, uiteraard met inachtneming van alle coronaregels.

hiervoor de overtuigende argumenten moeten opleveren. 'Maar als we een dijk van een pilot neerzetten, zal de minister dat niet zomaar naast zich neer kunnen leggen.'

Voor goede rechtshulp

Als met de pilot wordt aangetoond dat de rechtshulp in de eerste lijn een stuk beter kan, zal dat zonder meer efficiëntievoordelen opleveren. Parallel hieraan voorziet De Leest ook een mogelijke toename van het beroep op rechtsbijstand. 'Op het moment dat we de eerste lijn – dus de toegang tot het recht – verbeteren, kan dat er ook toe leiden er meer gebruik van wordt gemaakt. Zeker in combinatie met een andere pilot die momenteel loopt om de informatievoorziening aan rechtzoekenden te verbeteren. Dit idee van een "online paddenstoel" – een soort thuisarts.nl voor juridische vragen – heeft de NOVA vorig jaar gelanceerd, als onderdeel van ons brede plan "Voor goede rechtshulp" met vijf heel concrete voorstellen om het huidige stelsel aantoonbaar te verbeteren. Want dat blijft ons uiteindelijke doel: een duurzaam stelsel van rechtsbijstand, zowel in de eerste als tweede lijn, gekoppeld aan een redelijke beloning voor de sociale advocatuur.'

Vernieuwde Beroepsopleiding Advocaten

(per 1 maart 2021)

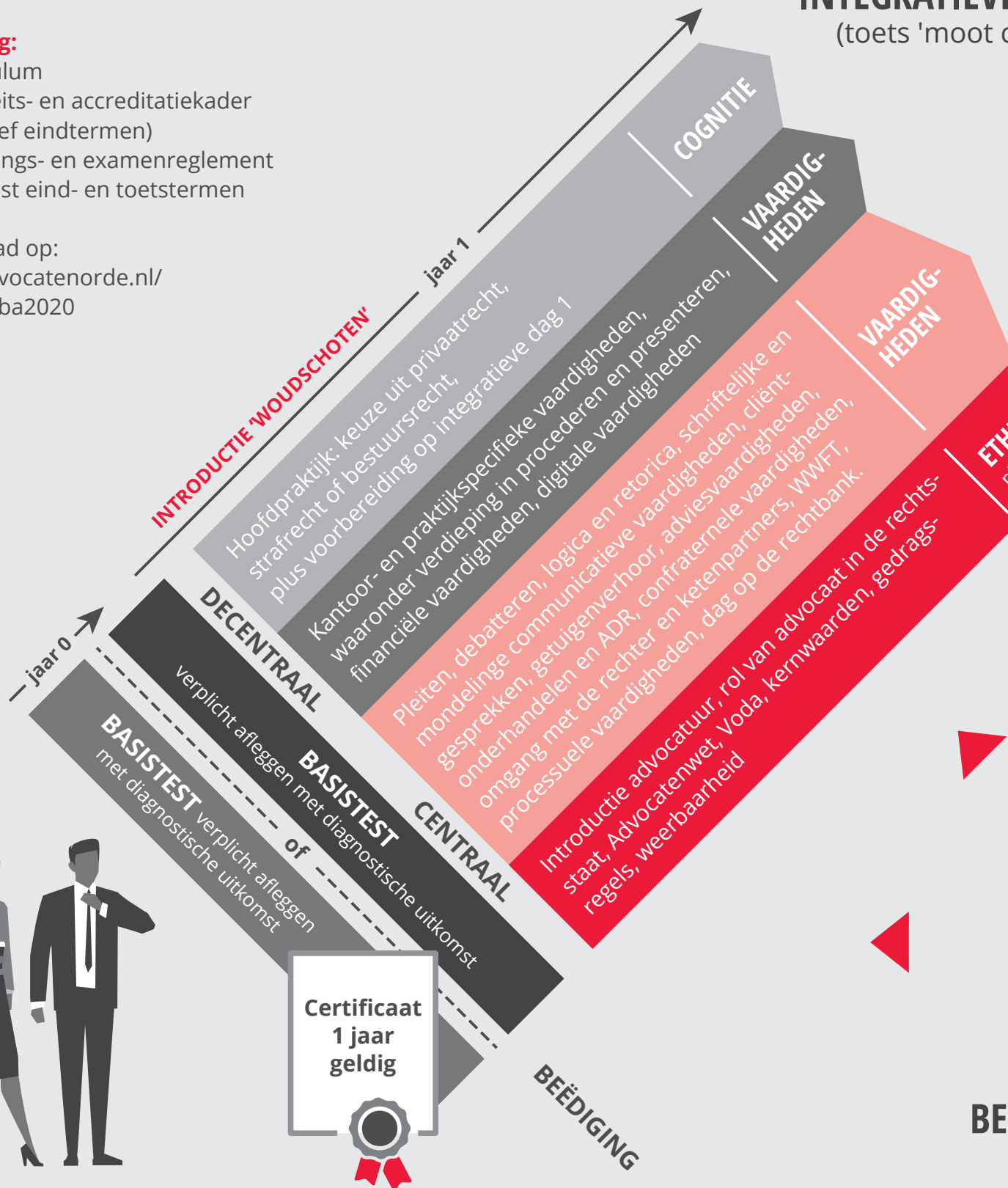
Invulling:

- Curriculum
- Kwaliteits- en accreditiekader (inclusief eindtermen)
- Opleidings- en examenreglement
- Basistest eind- en toetstermen

Download op:
www.advocatenorde.nl/dossier/ba2020

INTEGRATIEVE
(toets 'moot c

BE

E DAG 1
(toets 'court')

ETHIEK
plus toets

GELEIDING PATRONAAT

INTEGRATIEVE DAG 2
(toets 'complexe praktijksimulatie')

Wetgevingsadvies

De NOVA telt zestien adviescommissies wetgeving, verdeeld over bijna alle disciplines van het recht, die aan de algemene raad advies uitbrengen over wetsvoorstellen. Recent verschenen adviezen over:

Wetsvoorstel vereenvoudiging en modernisering bewijsrecht

Adviescommissie burgerlijk procesrecht,
3 september 2020

Wetsvoorstel rechtspositie gesloten jeugdinstituten

Adviescommissie familie- en jeugdrecht, 31 augustus 2020

Wetsvoorstel hatecrimes

Adviescommissie strafrecht, 24 augustus 2020

Uitvoeringsbesluit Wet straffen en beschermen

Adviescommissie strafrecht, 24 augustus 2020

Wet terugkeer en vreemdelingenbewaring

Adviescommissie vreemdelingenrecht, 20 augustus 2020

Wijziging Rijkswet op het Nederlanderschap

Adviescommissie vreemdelingenrecht, 20 augustus 2020

Tijdelijke wet maatregelen COVID-19

Adviescommissies strafrecht/rechtsstatelijkheid/
bestuursrecht, 19 augustus 2020

Strafbaarstelling evidente vormen van kinderkoop

Adviescommissie strafrecht, 12 augustus 2020

Wijziging BuWav: tijdelijke vrijstelling voor startende innovatieve ondernemingen

Adviescommissie vreemdelingenrecht, 11 augustus 2020

Wetsvoorstel Wet kind, draagmoederschap en afstamming

Adviescommissie familie- en jeugdrecht, 4 augustus 2020

Wetsvoorstel Wet seksuele misdrijven

Adviescommissie strafrecht, 3 augustus 2020

Publicatie faillissementsinformatie in centraal insolventieregister

Adviescommissie insolventierecht, 29 juli 2020

Wijziging van de Opiumwet in verband met lachgas

Adviescommissie strafrecht, 29 juli 2020

Uitvoeringsbesluit Wet toetreding zorgaanbieders

Gecombineerde commissie vennootschapsrecht,
21 juli 2020

Besluit huurprijzen woonruimte

Adviescommissie huurrecht, 20 juli 2020

Wetsvoorstel Verzamelwet gegevensbescherming

Adviescommissie Insolventierecht, 13 juli 2020

Procesreglement Wet homologatie onderhands akkoord

Adviescommissie insolventierecht, 2 juli 2020

Midterm review en derde voortgangsrapportage stelselherziening rechtsbijstand

Algemene raad, 26 juni 2020

Voorontwerp Wet deelgezag

Adviescommissie familie- en jeugdrecht, 19 juni 2020

Juridische databank

Download alle wetgevingsadviezen in de juridische databank via advocatenorde.nl/juridische-databank.

Vacature

In het kader van de vernieuwde Beroepsopleiding Advocaten stelt de Nederlandse orde van advocaten een nieuwe adviescommissie in: de adviescommissie Beroepsopleiding Advocaten. De adviescommissie is samengesteld uit advocaten, vertegenwoordigers van de onderwijsaanbieders, de rechterlijke macht en universiteiten.

De NOvA zoekt advocaten voor de adviescommissie Beroepsopleiding Advocaten

Lijkt het u leuk om naast uw advocatuurlijke werkzaamheden een bijdrage te leveren aan de opzet en invulling van de vernieuwde Beroepsopleiding Advocaten? De adviescommissie adviseert de algemene raad over de kwaliteit en uitvoering van de beroepsopleiding voor advocaat-stagiairs, naar aanleiding van relevante ontwikkelingen binnen en buiten de advocatuur. Over welke vaardigheden, ethische inzichten en juridisch-inhoudelijke kennis moeten startende advocaten beschikken, op welke wijze wordt dit aangeleerd, hoe wordt de koppeling met de opleiding binnen kantoren, via de patroon, optimaal geborgd enzovoort.

Indien u op deze wijze wilt bijdragen aan een verdere versterking van de kwaliteit van de Nederlandse advocatuur, dan wordt u van harte uitgenodigd uw interesse kenbaar te maken. De werkwijze van de commissie wordt vastgesteld

in overleg met de algemene raad. Als lid van deze commissie kunt u geen lid van of werkzaam zijn bij een orgaan van de NOvA of de lokale orden. Ondersteuning vindt plaats door het landelijk bureau van de NOvA. Gemiddeld wordt viermaal per jaar vergaderd. Verder contact vindt zo veel mogelijk via e-mail plaats. Er staat geen vergoeding tegenover behalve vergoeding van de reiskosten. Eén keer per jaar wordt de vergadering afgesloten met een informeel diner.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Lucas Korsten via l.korsten@advocatenorde.nl of +31 (0)6 233 67 318. Uw interesse kunt u uiterlijk 25 oktober 2020 kenbaar maken bij het secretariaat van de NOvA via secretariaat@advocatenorde.nl, onder vermelding van 'sollicitatie adviescommissie BA', voorzien van een beknopte motivatie en curriculum vitae.

Corona

Aangepaste coronawet biedt nog steeds te weinig parlementaire controle

Het aangepaste wetsvoorstel Tijdelijke wet maatregelen COVID-19 geeft nog steeds te veel macht aan de overheid om fundamentele rechten en vrijheden van burgers in te perken of helemaal teniet te doen. Een macht die bij aanneming van het wetsvoorstel pas achteraf en met te beperkte middelen door parlement en rechter wordt gecontroleerd en getoetst. Dat heeft de NOvA in een brief aan de Tweede Kamer geschreven.

De wet blijft in belangrijke mate een 'raamwet' waarin de maatregelen slechts in algemene zin worden omschreven en dus slechts in algemene zin wordt voorzien in een wettelijke basis voor de inbreuk die een maatregel met zich brengt. De concrete invulling van een maatregel vindt plaats bij Algemene Maatregel van Bestuur, ministeriële regeling of door besluitvorming van het lokale bevoegde gezag (burgemeester

of voorzitter van de veiligheidsregio). De legitimatie van de beperking van grondrechten die met een concrete maatregel gepaard gaat, blijft daardoor onvoldoende. Het parlement dient te beslissen over de vaststelling van maatregelen die grondrechten tijdelijk kunnen beperken of opheffen.

In een eerder advies van juni 2020 waarschuwde de NOvA al voor de verstekende gevolgen van het wetsvoorstel.

Meer informatie

Download beide adviezen (4 juni en 19 augustus 2020) in de juridische databank: advocatenorde.nl/juridische-databank.

Kwaliteitstoetsen

Online intervisie verlengd tot eind 2020

Sinds april mogen advocaten onder voorwaarden via videobellen deelnemen aan intervisie en gestructureerd intercollegiaal overleg. Ondanks versoepeling van de coronamaatregelen kan fysiek bij elkaar komen door de anderhalvemeterregel lastig zijn. De algemene raad heeft daarom de mogelijkheid van online intervisie verlengd tot 1 januari 2021.

Daarbij blijven de huidige voorwaarden gelden:

1. alle deelnemers gaan akkoord met deelname aan de kwaliteitstoetsen via videoconferentie;
2. de gespreksleider of begeleider controleert de identiteit en de aanwezigheid van de deelnemers;
3. alle deelnemers waarborgen de vertrouwelijkheid, onder meer door de digitale bijeenkomst te volgen in een afgesloten ruimte zonder aanwezigheid van derden.

Tijdelijk online intervisie

In principe is het voor intervisie van belang dat men fysiek bij elkaar komt. De mogelijkheid voor online intervisie is vooralsnog dan ook tijdelijk tot eind dit jaar. Tegelijk zijn er ook positieve ervaringen van advocaten met online intervisie. De algemene raad besluit eind 2020

of de mogelijkheid voor online intervisie al dan niet een structureel karakter zal krijgen.

Bewijsrecht

Twijfels over invoering 'preprocessuele bewijsgaringsplicht'

De NOvA heeft twijfels over de invoering van de preprocessuele bewijsgaringsplicht, een belangrijk onderdeel van het wetsvoorstel Wet vereenvoudiging en modernisering bewijsrecht. Dat schrijft de NOvA, gestoeld op een advies van de adviescommissie burgerlijk procesrecht, aan de Tweede Kamer.

Het wetsvoorstel regelt dat partijen al voorafgaand aan een procedure alle

informatie moeten verzamelen die voor de rechtszaak van belang is. De vraag is echter of dit wel iets toevoegt aan de al bestaande verplichtingen van partijen.

Onwenselijke gevolgen

Ook bij de verwachte efficiencyvoordelen zijn vraagtekens te plaatsen. Zo lijkt de aanname dat partijen door meer en vroegere bewijsgaring eerder zelf tot een oplossing van hun geschil komen niet gerechtvaardigd. De stimulans die van het wetsvoorstel uitgaat om in de voorfase van een geschil de rechter om voorlopige bewijsverrichtingen

te verzoeken, leidt volgens de NOvA juist eerder tot juridisering en escalatie van het geschil. Een toename van het beroep op de rechter in de voorfase is het onwenselijke gevolg.

De NOvA staat in beginsel positief tegenover de beoogde vereenvoudiging en modernisering van het bewijsrecht. Ten opzichte van het conceptwetsvoorstel dat in 2018 ter consultatie is voorgelegd, bevat het huidige wetsvoorstel weliswaar een aantal verbeteringen maar zijn de eerder geuite bezwaren niet geheel weggenomen.

Meer informatie

Download het advies (3 september 2020) in de juridische databank: advocatenorde.nl/juridische-databank.

Vacature

Oproep vervulling twee vacatures in algemene raad

In 2021 ontstaan twee vacatures in de algemene raad. De algemene raad roept gezaghebbende advocaten op hun interesse voor een van beide functies kenbaar te maken.

Profiel

- Een vooraanstaand en vakbekwaam advocaat met uitstekende reputatie.
- Aantoonbare bestuurlijke kwaliteiten en ervaring.
- In staat de kernwaarden van de advocatuur goed uit te dragen.
- Teamplayer.

Portefeuilles

1. Algemeen bestuursrecht en Wvft.
2. Praktijkstructuren en innovatie.

Informatie over de functie

Het tijdsbeslag voor een lid van de algemene raad is gemiddeld 500 uur per jaar. De NOvA verstrekt een tegemoetkoming voor gedeerd inkomen, naast vergoeding van reiskosten.

De maandelijkse vergaderingen van de algemene raad vinden plaats in Den Haag. Daarnaast is er door het jaar heen een aantal vaste bijeenkomsten, onder meer de vergaderingen van het college van afgevaardigden.

Sollicitaties en voordrachten

Uw belangstelling voor een van beide functies kunt u kenbaar maken bij algemeen deken Frans Knüppe (tel. 070 335 35 35, e-mail: secretariaat@advocatenorde.nl) of algemeen secretaris Raffi van den Berg (tel. 070 335 35 35, e-mail: r.vandenbergh@advocatenorde.nl). Zij beantwoorden ook graag uw vragen. U kunt uw sollicitatie ook per post richten aan de Nederlandse orde van advocaten, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag.

Sollicitaties ontvangen wij graag binnen vier weken; deze worden vanzelfsprekend vertrouwelijk behandeld. De algemene raad streeft ernaar eind 2020/begin 2021 in de vergadering van het college van afgevaardigden met voordrachten te komen.

Vernieuwde beroepsopleiding

BAGazine: nieuw magazine over de vernieuwde BA

Op 1 maart 2021 start de vernieuwde Beroepsopleiding Advocaten. Tot die tijd verschijnt elke twee maanden het *BAGazine* voor stagiairs, patroons, docenten en andere betrokkenen.

In de eerste editie van dit online magazine leest u alles over de invulling van de beroepsopleiding, staan interviews met betrokkenen, treft u een handige infographic over de opbouw van de studie aan en belangrijke data om in de gaten te houden.

De volgende editie verschijnt in oktober en bevat onder meer uitgebreide informatie over de patroons cursus en de basistest voor de vernieuwde BA.

Meer informatie

Download de eerste editie van het *BAGazine* op advocatenorde.nl/nieuws (11 augustus). Kijk voor meer informatie over de vernieuwde Beroepsopleiding Advocaten op advocatenorde.nl/dossier/ba2020.

Opleidingspunten

Halvering van PO-punten en kwaliteitstoetsen in 2020

Het college van afgevaardigden heeft op 1 juli jl. de Verordening COVID-19 vastgesteld. Hiermee is het voorstel van de algemene raad voor halvering van alle verplichtingen voor opleidingspunten in 2020 overgenomen. Dit betekent voor dit jaar dat de verplichte 20 PO-punten worden teruggebracht naar 10, en de verplichte 10 opleidingspunten voor civiele cassatie naar 5. Verder wordt de verplichting om 10 PO-punten per geregistreerd rechtsgebied te halen gehalveerd naar 5.

Ook het aantal verplichte uren dat moet worden deelgenomen aan de kwaliteitstoetsen wordt met 50 procent verminderd. De opleidingsdruk is hiermee voor dit coronajaar van de ketel.

Praktijkvoorbeelden

Concreet betekent dit dat een advocaat die in 2020 met twee rechtsgebieden staat geregistreerd ten minste 10 PO-punten moet behalen: 5 voor het ene rechtsgebied en 5 voor het andere rechtsgebied. Een advocaat die met drie rechtsgebieden staat geregistreerd, moet in 2020 ten minste 15 PO-punten behalen.

Compensatie

Advocaten kunnen een tekort aan opleidingspunten in 2020 compenseren met een overschot van maximaal 5 opleidingspunten uit 2019. Advocaten die in 2020 meer dan de benodigde opleidingspunten hebben behaald, kunnen in 2021 onverkort gebruikmaken van de bestaande compensatieregeling. Dit betekent zij in 2021 maximaal 10 PO-punten mogen compenseren met een overschot aan behaalde punten in 2020.

Digitaal onderwijsaanbod

De verplichting om jaarlijks opleidingspunten te behalen, vormt een belangrijke kwaliteitsborging voor de advocatuur. Door de coronacrisis zijn advocaten evenwel beperkt in hun mogelijkheden om PO-punten te behalen. Door de recente versoepeling van de coronamaatregelen

kunnen cursussen mogelijk weer fysiek plaats gaan vinden, maar gelet op de anderhalvemeterregel is het niet zeker of dat voor alle cursussen en cursusaanbieders op korte termijn mogelijk is. Weliswaar schakelen steeds meer opleidingsinstellingen over op digitaal onderwijs, maar niet alle opleidingen voldoen nog aan de eisen die de Verordening en de Regeling op de advocatuur daaraan stellen, zoals toetsbaar zijn. Ook is er niet op alle rechtsgebieden voldoende digitaal aanbod beschikbaar. Daarom is besloten verplichtingen uit hoofde van de kwaliteitstoetsen en de opleidingspunten te versoepelen voor 2020.

Kwaliteitstoetsen voor advocaat-stagiairs en herintreders

Met de vaststelling van de Wijzigingsverordening kwaliteitstoetsen 2020 door het college van afgevaardigden is daarnaast de Voda aangepast voor wat betreft het moment waarop herintreders en stagiairs aan de kwaliteitstoetsen moeten voldoen. In artikel 4.3a was geen regeling opgenomen voor advocaten na hun stage of als herintreder gedurende het jaar onvoorwaardelijk op het tableau worden ingeschreven. Hierdoor hebben zij geen vol kalenderjaar meer om te kunnen voldoen aan de kwaliteitstoetsen. Er is voor gekozen de verplichting voor die advocaten pas te laten ingaan het jaar volgend op de onvoorwaardelijke inschrijving. Dat neemt niet weg dat advocaat-stagiairs en herintreders al eerder vrijwillig kunnen starten met kwaliteitstoetsen.

Benoemingen

Adviescommissie familie- en jeugdrecht

Benoemd als lid per 10 juli 2020:

- Dhr. mr. T.J. (Tim) Backx
(specialisatie huwelijksvermogensrecht)
- Mw. mr. J.H. (Jo-an) van der Tol
(specialisatie afstamming)

Hof van Discipline

Verkozen tot plv. lid per 1 april 2020:

- Mw. mr. E.C. (Ellen) Gelok
- Dhr. prof. mr. dr. J.E. (Jonathan) Soeharno

Raad van Discipline Arnhem-Leeuwarden

Verkozen tot plv. lid per 2 juli 2020:

- Mw. mr. drs. Y.M. (Yvonne) Nijhuis

Raad van Discipline 's-Hertogenbosch

Verkozen tot plv. lid per 2 juli 2020:

- Dhr. mr. E.J.M. (Eugène) Rosier

► Paralegals

Paralegals ook inzetbaar bij toevoegingszaken

Vanaf 1 januari 2021 mogen sociaal advocaten paralegals inzetten voor rechtsbijstand aan rechtzoekenden. In de betalende praktijk was het inzetten van paralegals al toegestaan conform Gedragsregel 13. In de toevoegingspraktijk was dit nog niet mogelijk in verband met de inschrijvingsvoorwaarden van de Raad voor Rechtsbijstand. Daar komt nu verandering in.

De NOvA is positief over de uitbreiding van de mogelijkheid voor sociaal advocaten om hun bedrijfsvoering naar eigen inzicht efficiënt in te richten. De NOvA verwacht echter dat inzet van paralegals in het stelsel pas kan werken als er weer perspectief ontstaat voor kantoren in het stelsel. Zonder herijking van de vergoedingen per zaak is de inzet van een paralegal voor veel kantoren niet haalbaar. De NOvA blijft daarom aandringen op de uitvoering van scenario één van het rapport-Van der Meer.

Altijd onder verantwoordelijkheid advocaat

Het inschakelen van paralegals vindt altijd plaats onder verantwoordelijkheid van de advocaat binnen de kaders van Gedragsregel 13. Die gedragsregel bepaalt dat het de advocaat toegestaan is voor de uitvoering van de op-

dracht in overleg met de cliënt zo nodig hulppersonen in te schakelen indien de advocaat is overtuigd dat zij daartoe bekwaam zijn en hij het terrein waarop zij dit mogen doen heeft afgebakend. De advocaat blijft tegenover zijn cliënt voor de uitvoering van de opdracht verantwoordelijk. Paralegals kunnen zich niet onder eigen naam inschrijven bij de Raad voor Rechtsbijstand. Het is sinds dit jaar al mogelijk om advocaat-stagiairs aan toevoegingen te laten werken onder verantwoordelijkheid van de advocaat die de toevoeging heeft aangevraagd.

Meer informatie

Kijk voor de inschrijvingsvoorwaarden advocatuur per 1 juli 2020 op rvr.org.

► Beroepsopleiding

Goed eindoordeel Beroepsopleiding Advocaten na visitatie door SBA

De stichting beroepsopleiding advocaten (SBA) heeft de kwaliteit van de huidige Beroepsopleiding Advocaten als 'goed' beoordeeld. Volgens de SBA betekent dit dat 'de opleiding systematisch en over de volle breedte boven de gangbare basiskwaliteit uitsteekt'. Dit was de laatste visitatie van de SBA bij de huidige Beroepsopleiding Advocaten. In maart 2021 gaat de vernieuwde opleiding van start.

Als onderdeel van de overeenkomst tussen de NOvA en de uitvoeringsorganisatie van de Beroepsopleiding Advocaten voert de SBA elke twee jaar een visitatie uit. Het bestuur van de SBA bestaat uit advocaten (afgevaardigd door de NOvA) en uit hoogleraren en universitair hoofddocenten (afgevaardigd door de rechtenfaculteiten van alle Nederlandse universiteiten).

Eindoordeel visitatie

In haar rapport schrijft de SBA dat de uitvoeringsorganisatie van de Beroepsopleiding Advocaten weer vooruitgang heeft geboekt. Zo is het vaardigheden- en ethiek-

onderwijs verder ontwikkeld, is de integratie van cognitie en ethiek binnen het vaardighedenonderwijs verbeterd en zijn de meeste vakken van een duidelijk postacademisch niveau. De opbouw van het docentencorps sluit goed aan op de beroepspraktijk. De toetsen sluiten aan bij de actualiteit en recente jurisprudentie.

Grotere rol patroons bij de opleiding

Wel constateert de SBA dat het nog steeds lastig blijkt patroons actief en blijvend bij de opleiding te betrekken. De SBA moedigt de uitvoeringsorganisatie van de Beroepsopleiding Advocaten en de NOvA aan om te blijven onderzoeken hoe de betrokkenheid van de patroons verder vorm kan krijgen. In de vernieuwde beroepsopleiding stelt de NOvA het volgen van een patroonscursus van zes uur verplicht.

 Corona

Bureaumedewerkers in coronatijd: thuiswerken, hectiek en voldoening

Sinds het begin van de coronacrisis is (deels) thuiswerken het 'nieuwe normaal' voor de meeste medewerkers van het bureau van de NOvA in Den Haag. Tegelijkertijd was het werk, zeker de eerste tijd, inhoudelijk een achtbaan. Twee bureaumedewerkers, beiden actief op beleidsterreinen die vanaf het eerste moment werden getroffen door de coronamaatregelen, delen hun ervaringen.

Esther van den Bosch, beleidsadviseur strafrecht

'Het begon met een telefoontje van de directeur van DJI: de gevangnissen zouden hun poorten gaan sluiten. Zittingen gingen op dat moment nog wel gewoon door, dus mijn eerste vraag was: hoe moeten die zaken worden voorbereid? Niet veel later sloten ook de gerechtsgebouwen. Wat volgde, was een lange periode van crisISOVERLEG en pogingen tot het maken van afspraken met onder meer de Rechtspraak, het OM en het ministerie van Justitie en Veiligheid om het verlenen van rechtsbijstand in coronatijd zo goed mogelijk te laten verlopen. Daar hadden we onze handen vol aan. Het was een intensieve tijd, met lange dagen en veel overleg op afstand. Toen de gerechtsgebouwen weer langzaamaan opengingen, ging het gesprek over welke zaken het eerst door-

gang zouden moeten vinden, en hoe. Advocaten werden geweigerd terwijl rechter en officier wel in de zittingszaal waren. Videoverbindingen haperden en konden bovendien maar gedurende een beperkte tijd worden gebruikt. Natuurlijk hadden wij begrip voor het feit dat dingen tijdelijk anders gingen, maar een verdachte zijn laatste woord ontnemen omdat de videoverbinding "op" is, dat kan natuurlijk niet. De vrees voor het verder oplopen van achterstanden in het strafrecht begreep ik, maar dat er daarbij zulke concessies werden gedaan aan de rechtsbescherming, dat begrijp ik nog steeds niet.

In mijn werk als beleidsadviseur op het terrein van het strafrecht zie ik de rechten van de verdachte vaker in de knel komen, ook buiten crisistijd. De nadruk ligt al jaren op vergelding en repressie, op meer bevoegdheden voor de opsporing en minder op rechtsbescherming voor de burger. Ik ben trots op de advocaten die, ondanks de lastige omstandigheden en de belabberde vergoedingen in het stelsel, blijven opkomen voor hun cliënten. Vanuit het belang van een goede rechtsbedeling draag ik daar graag een steentje aan bij, ook in coronatijd.'

'Juist in crisistijd opkomen voor het belang van een goede rechtsbedeling'

Jasper Pruis, beleidsadviseur gefinancierde rechtsbijstand

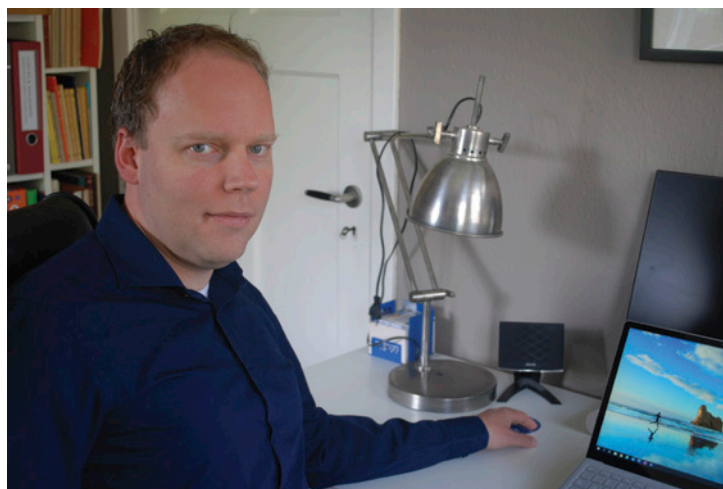
'Het was de afgelopen maanden erg druk op mijn beleids-terrein, de gefinancierde rechtsbijstand. De NOvA spant zich al jarenlang in om verdere uitkleding van het stelsel te voorkomen en voorstellen te doen voor verbetering van de financiële positie van de sociale advocatuur. Toen de coronacrisis uitbrak, de rechtbanken grotendeels dichtgingen en omzetten baliebreed fors daalden, was de vrees gegrond dat dit voor veel sociale kantoren de genadeklap zou zijn. Namens de NOvA was ik betrokken bij de totstandkoming van de tegemoetkomingsregeling voor de sociale advocatuur die door het ministerie van JenV en de Raad voor Rechtsbijstand in zeer korte termijn is gerealiseerd. Ik vond het geweldig dat het lukte. Als je je realiseert hoeveel bedrijven keihard zijn getroffen door de coronacrisis, dan is het zeer bijzonder dat de sociale advocatuur een aparte regeling kreeg om omzetverlies op te vangen. Ik zie dat als een erkenning van het belang van de advocatuur voor het functioneren van de rechtsstaat. Het is natuurlijk niet zo dat deze kantoren nu allemaal

gered zijn, maar de kans op voortbestaan is toch een stuk groter geworden.

Het coronavirus en de “intelligente lockdown” zorgden op een ander front ook voor veel extra werk. Ik was sinds enkele maanden betrokken bij de pilot Samenwerken in de eerste lijn, een initiatief van de NOvA om – samen met de Raad voor Rechtsbijstand, het Juridisch Loket, Sociaal Werk Nederland en de Vereniging Sociale Advocatuur Nederland – te komen tot betere rechtshulp voor rechtzoekenden. Deze pilot zou in het voorjaar van start gaan op vijf locaties in Nederland, maar moest door corona worden uitgesteld. Een deel van het projectteam viel uit en ik werd gevraagd om de rol van projectcoördinator over te nemen. We hebben met een deels nieuw team de hele zomer hard gewerkt aan het coronaproof maken van het project, om een herstart in september mogelijk te maken. Ik ben er trots op dat dit is gelukt. De pilot is van

start gegaan met ruim honderd advocaten en tientallen eerstelijnsmedewerkers. Wat opvalt, is hoe goed de onderlinge samenwerking tussen de vijf organisaties is. Hopelijk slaat dit enthousiasme de komende maanden over op de deelnemers op alle vijf de locaties.’

‘Geweldig dat de tegemoetkoming voor de sociale advocatuur is gelukt’

► Informatiepunt

Veelgestelde vragen

Bij het Informatiepunt kunnen advocaten terecht met al hun vragen over de regelgeving en de dienstverlening van de NOvA. Recente voorbeelden zijn:

Ik ben positief getest op corona. Hoe verhoudt het contactonderzoek zich tot mijn geheimhoudingsplicht?

Elke advocaat dient een eigen afweging te maken tussen het belang van zijn plicht tot geheimhouding en het belang van de volksgezondheid. Medewerking aan het bron- en contactonderzoek door de GGD is niet verplicht. Advocaten kunnen in dat geval vragen om overleg met een arts infectieziektebestrijding in dienst van de GGD. Deze arts kan meedenken over mogelijke oplossingen met begrip voor de beperkingen die een wettelijke geheimhoudingsplicht met zich mee kan brengen.

Ik heb financiële kengetallen van mijn advocatenkantoor aangeleverd. Ontvang ik hiervan een terugkoppeling?

Kantoren ontvangen in beginsel geen terugkoppeling. Als de deken meent dat de uitkomst van de analyse daartoe aanleiding geeft kan hij/zij besluiten dat vervolgacties nodig zijn en informeert in dat geval het betrokken

kantoor. Voorbeelden hiervan zijn het opvragen en analyseren van aanvullende informatie of het uitvoeren van een aanvullend onderzoek. De deken kan deze vervolgacties uitbesteden aan de unit FTA, maar blijft als formeel toezichthouder altijd eindverantwoordelijk.

Als ik als begeleider van gestructureerd intercollegiaal overleg optreed, voldoe ik dan aan mijn verplichting voor de kwaliteitstoetsen?

Ja, als begeleider bent u tevens deelnemer. Dit geldt evenwel niet voor gespreksleiders bij intervisie en voor reviewers bij peerreview.

Meer vragen?

Bekijk alle veelgestelde vragen op advocatenorde.nl/faqs. Staat uw vraag hier niet bij? Het Informatiepunt voor advocaten is op werkdagen bereikbaar van 9.00 tot 17.30 uur op (070) 335 35 54 en via informatiepunt@advocatenorde.nl.

Vacature

De Nederlandse orde van advocaten kent de commissie cassatie die advocaten mondeling het examen en de proeve van bekwaamheid afneemt ter verkrijging van de (on)voorwaardelijke aantekening 'advocaat bij de Hoge Raad' in burgerlijke zaken.

De NOvA zoekt een kandidaat voor de commissie cassatie

Als u belangstelling heeft om bij te dragen aan de kwaliteit van de civiele cassatieadvocatuur wordt u van harte uitgenodigd om te reageren op de vacature binnen de commissie cassatie.

Namens de algemene raad neemt telkens een tweetal leden van de commissie cassatie het examen dan wel de proeve van bekwaamheid af om ingevolge artikel 9j van de Advocatenwet de aantekening 'advocaat bij de Hoge Raad' in burgerlijke zaken op het tableau te verkrijgen.

Met het vertrek van een van de leden van de commissie cassatie naar de Hoge Raad is een vacature ontstaan. De algemene raad ziet de vacature bij voorkeur vervuld door een kandidaat werkzaam als raadsheer in een van de gerechtshoven en met een achtergrond in de advocatuur.

De benoeming vindt plaats voor een periode van vier jaar met de mogelijkheid tot herbenoeming

voor eenzelfde periode. De werkwijze van de commissies wordt vastgesteld in overleg met de algemene raad. Ondersteuning vindt plaats vanuit het landelijk bureau van de NOvA.

Examens en proeven van bekwaamheid worden afgenomen op het bureau van de NOvA te Den Haag, gemiddeld eenmaal per maand in een wisselende samenstelling. Verder contact vindt zo veel mogelijk telefonisch en via e-mail plaats. Leden van de commissie cassatie ontvangen vacatiegeld en een reiskostenvergoeding.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Marian Veenboer via m.veenboer@advocatenorde.nl of 070-335 35 17. Uw interesse kunt u uiterlijk 16 oktober 2020 kenbaar maken bij het secretariaat van de NOvA via secretariaat@advocatenorde.nl, onder vermelding van 'sollicitatie commissie cassatie'.

Corona

Nadere uitwerking tegemoetkoming voor sociaal advocaten met omzetverlies door corona

Vlak voor de zomer heeft de Raad voor Rechtsbijstand de nadere uitwerking van de tegemoetkoming voor sociaal advocaten met omzetverlies door corona bekendgemaakt. De tegemoetkoming is tot stand gekomen in overleg tussen de NOvA, de RvR en het ministerie van Justitie en Veiligheid.

Kort gezegd houdt de regeling een tegemoetkoming in bij omzetverlies boven de twintig procent. De maximale omzetsdaling die wordt gecompenseerd, wordt aan het einde van 2020 bepaald aan de hand van de gemiddelde omzetsdaling in de zwaarst getroffen sector binnen het stelsel. De omzetsdaling tussen de twintig procent en het nader te bepalen maximum wordt voor tachtig procent gecompenseerd tot een bedrag van maximaal 40.000 euro.

Aanvraag in december

Sociaal advocaten, die ingeschreven staan bij de RvR en die eind dit jaar hun omzet in vergelijking met vorig jaar

met meer dan twintig procent hebben zien dalen, kunnen in december een aanvraag doen voor een tegemoetkoming. Het invullen van een eenvoudig aanvraagformulier volstaat daartoe. U hoeft uw inkomensverlies niet zelf aan te tonen. Dat berekent de RvR voor u. De RvR zal in januari 2021 beslissingen gaan nemen op de aanvragen.

Meer informatie

Kijk voor meer informatie op rvr.org en bij de veelgestelde vragen 4 t/m 4n op advocatenorde.nl/faq/coronavirus-financieel.

PAO CURSUSSEN

AANBESTEDINGSRECHT

Masterclass aanbestedingsrecht**

17 sept., 13 okt., 26 nov., 16 dec. 2020 **ONLINE**

o.l.v. prof. mr. Chris Jansen
NOvA 2 PO/2 PWO | € 245,- per masterclass

Actualiteiten aanbestedingsrecht

voor juristen en inkopers** **ONLINE**

woensdag 9 december 2020

o.l.v. prof. mr. Chris Jansen
NOvA 4 PO/4 PWO | € 445,-

ARBEIDSRECHT

Actualiteiten arbeidsrecht in het onderwijs **ONLINE**

donderdag 19 november 2020

o.l.v. mr. Willem Lindeboom
NOvA 4 PO/MfN | € 445,-

Ontwikkelingen in het ontslagrecht**

dinsdag 15 december 2020

o.l.v. prof. mr. Willem Bouwens e.a.
NOvA 6 PO/MfN | € 550,-

BESTUURS(PROCES)RECHT

Actualiteiten omgevingsrecht** **ONLINE**

donderdag 26 november 2020

o.l.v. mr. Jan van Oosten
NOvA 3 PO | € 335,-

Actualiteiten bestuurs(proces)recht**

ONLINE

maandag 14 december 2020
o.l.v. prof. dr. Richard Neerhof,
mr. dr. Pim Huisman
NOvA 4 PO | € 395,-

Actualiteiten WGR

ONLINE

maandag 16 november 2020
o.l.v. Rob de Greef
NOvA 3 PO | € 335,-

BURGERLIJK(PROCES)RECHT

Actualiteiten burgerlijk(proces)recht en rechtspleging**

ONLINE

donderdag 10 december 2020
o.l.v. prof. mr. Constant van Nispen,
mr. Bas van Overeem
NOvA 4 PO/KBvG 4 | € 395,-

Actualiteiten contractenrecht**

ONLINE

datum n.n.b.
o.l.v. prof. mr. Lodewijk Smeehuijzen
NOvA 4 PO | € 395,-

CONFLICTHANTERING, ONDERHANDELEN EN MEDIATION

Conflicthantering voor juristen

ONLINE

vrijdag 4 december 2020
o.l.v. dr. Dick Allevijn
NOvA 4 PO/ MfN | € 395,-

CONTRACTENRECHT

Opstellen en beoordelen van contracten

ONLINE

donderdag 12 november 2020
o.l.v. mr. Cyril Christiaans,
mr. dr. Edwin van Wechem
NOvA 4 PO/ KBvG 4/ KNB 4 | € 395,-

Actualiteiten contractenrecht **ONLINE**

donderdag 3 december 2020

o.l.v. prof. dr. mr. Lodewijk Smeehuijzen
NOvA 4 PO | € 395,-

IT & RECHT

Data en AI Law** **ONLINE**

dinsdag 3 november 2020

o.l.v. dr. Albert Bomer, prof. mr. Arno Lodder
NOvA 4 PO | € 395,-

Actualiteiten privacy, auteursrecht en internetrecht**

ONLINE

7 december 2020

o.l.v. prof. mr. Arno Lodder
NOvA 4 PO | € 395,-

MIGRATIERECHT

Actualiteiten vluchtelingenrecht**

ONLINE

dinsdag 8 december 2020

o.l.v. mr. dr. Marcelle Reneman e.a.
NOvA 6 PO/RvR | € 520,-

ONDERNEMINGSRECHT

Actualiteiten ondernemingsrecht**

ONLINE

woensdag 2 december 2020
o.l.v. prof. mr. Jan Bernd Huizink,
prof. mr. Wino van Veen
NOvA 4 PO/KNB 4 | € 395,-

Bedrijfsovername en bedrijfsopvolging**

donderdag 10 en 17 december 2020

o.l.v. prof. mr. Wino van Veen e.a.
NOvA 10 PO | € 885,-

ONDERWIJSRECHT

Masterclass rechtspersonenrecht in het onderwijs**

donderdag 1 oktober 2020

o.l.v. mr. Helen Overes, mr. Thérèse Penders
NOvA 4 PO | € 395,-

Actualiteiten arbeidsrecht in het onderwijs

ONLINE

donderdag 19 november 2020

o.l.v. mr. Willem Lindeboom
NOvA 4 PO/MfN 4 | € 445,-

PENSIOENRECHT

Lezing Actualiteiten Pensioenrecht**

ONLINE

woensdag 30 september 2020, lezing I en II

woensdag 2 december 2020, lezing III en IV

o.l.v. prof. dr. Erik Lutjens e.a.
NOvA 2 PO/ VvPJ 2 | € 240,- per lezing

STRAF(PROCES)RECHT

Actuele ontwikkelingen in het straf(proces)recht**

ONLINE

donderdag 17 december 2020

o.l.v. mr. dr. Klaas Rozemond e.a.
NOvA 4 PO | € 395,-

PROFESSIONELE VAARDIGHEDEN

Helder en overtuigend beschikkingen schrijven voor juristen**

ONLINE

donderdag 19 november 2020

o.l.v. drs. Mascha Furth
NOvA 5 PO/KBvG 2/KNB 5 | € 475,-

Juridisch schrijven en argumenteren**

ONLINE

donderdag 3 en 10 december 2020

o.l.v. dr. Janne Maaik Gerlofs
NOvA 10 PO/KBvG 5/KNB 10 | € 950,-

LEERGANGEN

Leergang Specialisatie strafrecht

START 14 september 2020

PUNTEN NOvA 48 PO ; PRIJS € 4.700,-

Leergang Verbintenissenrecht

ONLINE

START 22 september 2020

PUNTEN NOvA 18 PO; PRIJS € 2.175,-

Leergang Grondslagen vennootschaps- en ondernemingsrecht **ONLINE**

START 29 september 2020

PUNTEN NOvA 18 PO; PRIJS € 2.175,-

Leergang MBO: wetgeving en beleid

START 10 september 2020

PUNTEN NOvA 12 PO; PRIJS € 2.700,-

Leergang Verdieping contractenrecht

ONLINE

START 26 oktober 2020

PUNTEN NOvA 21 PO; PRIJS € 2.475,-

Leergang Financieel-economisch strafrecht **ONLINE**

START 27 oktober 2020

PUNTEN NOvA 34 PO; PRIJS € 3.700,-

Leergang Effectieve conflicthantering, onderhandelen en mediation **ONLINE**

START 10 november 2020

PUNTEN NOvA 24 PO; PRIJS € 2.800,-

Leergang Sociaal zekerheidsrecht

START 5 november 2020

PUNTEN NOvA PO; PRIJS € 1.675,-

Leergang Sport en recht

START 17 november 2020

PUNTEN NOvA 24 PO; PRIJS € 2.500,-

**RvR erkend
ONLINE**

Van de tuchtrechter

Deze uitspraken zijn geselecteerd en bewerkt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit Tjitske Cieremans, Han Jahae, Maurice Mooibroek en Robert Sanders.

Beschuldigen van criminele gedragingen onnodig grievend?

- Hof van Discipline 10 januari 2020, zaak nr. 190148, ECLI:NL:TAHVD:2020:35 en Hof van Discipline 7 februari 2020, zaak nr. 190197, ECLI:NL:TAHVD:2020:77.
- Artikel 10a, lid 1 sub d en artikel 46 Advocatenwet.
- De wederpartij beschuldigen van criminele gedragingen/betrokkenheid is onder omstandigheden niet tuchtrechtelijk laakbaar.

Het hof heeft zich in twee kwesties uitgelaten over de vrijheid van meningsuiting die een advocaat heeft bij het uiten van beschuldigingen van criminele gedragingen of betrokkenheid jegens een wederpartij.

In beslissing 190148 had mr. X in een processtuk de beschuldiging van zijn cliënte overgenomen dat haar (ex-)man haar verkracht zou hebben en dat de man valse aangiftes zou hebben gedaan. De klacht van de man hierover achtte de raad gegrond: mr. X had met zijn stellingname jegens de man onbetamelijk en niet professioneel gehandeld door onvoldoende afstand te houden van de standpunten van zijn cliënte en de man zonder concrete onderbouwing te beschuldigen van verkrachting, waardoor de man onevenredig in zijn belang bij een goede naam en faam was geschaad. Het hof sluit zich bij dit oordeel aan. Met name de stelligheid waarmee de beschuldiging door mr. X als vaststaand feit is gepresenteerd en zijn eigen gewicht als advocaat dat mr. X aan de bewoordingen van het verweerschrift heeft toegevoegd, maken dat hij naar het oordeel van het hof de grens van wat tuchtrechtelijk nog toelaatbaar is, heeft overschreden. Mr. X heeft onnodig de door de vrouw geuite beschuldiging zonder enige terughoudendheid tot de zijne gemaakt. Niet is gebleken dat dit haar tot enig noemenswaardig voordeel kon strekken noch dat de geuite beschuldiging noodzakelijkerwijs in reactie op een door klager geponeerde stelling is geuit, terwijl mr. X zich had moeten realiseren dat dit wel onevenredig nadeel aan klager kon toebrengen, aldus het hof. De aan mr. X opgelegde waarschuwing blijft staan.

In beslissing 190197 had mr. X zich meermaals in procedures uitgelaten dat de wederpartij een crimineel verleden zou hebben. De raad achtte een hiertegen gerichte klacht gegrond, omdat mr. X dit ondanks stelselmatige ontkenning van de wederpartij telkens

blijven herhalen. Het hof achtte de klacht echter ongegrond en vernietigt de uitspraak van de raad. Van 'telkens herhalen van de uitlating' was geen sprake omdat mr. X in totaal driemaal namens de cliënte had aangevoerd dat de wederpartij een crimineel verleden zou hebben. Daarbij komt dat de uitlating door mr. X is gedaan in een bepaalde context (onder meer zesmaal verhuizen in drie jaar en betrokkenheid bij een hennepkwekerij), slechts een zeer klein onderdeel uitmaakte van het totaal van de argumentatie van (de cliënte van) mr. X en dat gebleken is dat mr. X daarbij een gepaste distantie in acht heeft genomen door aan te geven dat zij het standpunt van haar cliënte verwoordde. Mr. X heeft deze uitlatingen gebruikt om de zorg van haar cliënte te verwoorden over uitbreiding van de omgangsregeling en de vaststelling van het gezamenlijk gezag van hun kinderen. Het hof is van oordeel dat mr. X kon en mocht beslissen om in het belang van haar cliënte (en de kinderen) het vermeende crimineel verleden van klager aan de orde te stellen en dat de wijze waarop zij dat heeft gedaan niet tuchtrechtelijk verwijtbaar is.

Noot MM: het verschil in uitkomst tussen beide kwesties lijkt zich te verklaren door twee aspecten: enerzijds de stelligheid waarmee de advocaat de verstrekkende beschuldiging verwoordt in verhouding met de daarvoor beschikbare feitelijke onderbouwing en anderzijds de functionaliteit van een dergelijke beschuldiging in de tussen partijen gevoerde discussie. Uit beide aspecten dient te blijken dat de advocaat voldoende distantie ten opzichte van (de wensen daaromtrent van) zijn cliënt in acht heeft genomen.

Onvoldoende rekening gehouden met de gerechtvaardigde belangen van een ander

- Raad van Discipline Den Haag 6 april 2020, zaak nummer 19-872/DH/DH, ECLI:NL:TADRSGR:2020:79.
- Artikel 46 Advocatenwet; Gedragsregels 7 en 8.
- Advocaat beschuldigt gerechtsdeurwaarder in weblog van fraude.

In deze zaak had mr. X geklaagd tegen de deurwaarder die belast was met de executie van een vonnis tegen de cliënt van mr. X. De tuchtrechter voor deurwaarders, de Kamer voor Gerechtsdeurwaarders, had de klacht gegrond verklaard. Na hoger beroep door de deurwaar-

der heeft het Gerechtshof Amsterdam de uitspraak van de Kamer vernietigd en van de drie klachtonderdelen er een gegrond, een niet-ontvankelijk en een ongegrond verklaard.

Intussen had mr. X naar aanleiding van de uitspraak van de Kamer een weblog gepubliceerd over de kwestie. Daarin was een beschrijving van verwijten tegen de deurwaarder opgenomen en een beschuldiging van fraude. Voorts viel uit de weblog te herleiden om welke deurwaarder het ging. Een link naar de uitspraak van de Kamer, of later van het Gerechtshof, was niet opgenomen.

Nu klaagt de deurwaarder tegen mr. X. De weblog is ongeënuanceerd, onjuist, inmiddels achterhaald en bovendien tot de persoon van de deurwaarder te herleiden. De lezer is niet in staat om een eigen oordeel te vormen omdat een link naar de uitspraak van de Kamer ontbreekt.

Daar is de Raad het met klager over eens. Uit de weblog is gemakkelijk te herleiden om wie het gaat. De beschuldiging van fraude was niet door de Kamer overgenomen. Een verwijzing of link naar de uitspraak van de Kamer ontbreekt. Dat is onzorgvuldig. De deken had daar tijdens de klachtbehandeling ook al op gewezen, maar daar had mr. X niets mee gedaan. Mr. X had ook niets gedaan met de uitspraak in hoger beroep van het Gerechtshof. Mr. X heeft de deurwaarder onnodig beschadigd.

De Raad legt een voorwaardelijke schorsing op. Als bijzondere voorwaarde wordt aan mr. X opgelegd dat een rectificatie gepubliceerd moet worden, waarvoor de Raad een tekst heeft ontworpen. Het is dus nu kiezen of kabe-len voor mr. X.

Vereiste zorgvuldigheid bij overnameverzoek

- Hof van Discipline 6 april 2020, zaak nr. 190284, ECLI:NL:TAHVD:2020:87.
- Gedragsregel 28.
- Overnameverzoek was afkomstig van een derde en gaf daarom een verkeerde voorstelling van zaken; advocaat heeft niet getracht het overnameverzoek te verifiëren.

Klager heeft een echtpaar bijgestaan in een asielprocedure. Op de dag dat klager op zijn kantoor een uitgebreide bespreking met het echtpaar voert, ontvangt hij een fax van mr. X. Die schrijft dat het echtpaar zich tot hem heeft gewend met het verzoek hun belangen te behartigen en verzoekt klager hem het dossier zo spoedig mogelijk te doen toekomen. Omdat het echtpaar het overname-

verzoek ontkent, neemt klager direct telefonisch contact op met mr. X, die meedeelt dat een derde, een lid van de kerk, hem had verzocht de zaak over te nemen. Klager heeft daarop geweigerd het dossier over te dragen. Nadat het echtpaar machtigingen over de overname van de zaak door mr. X heeft getekend en klager deze heeft ontvangen, draagt hij alsnog het dossier over. Klager laat het er niet bij zitten en maakt mr. X het verwijt dat hij het overnameverzoek heeft gezonden zonder zich ervan te vergewissen dat de cliënten zelf overname wensten of zonder ook maar enig overleg met klager te voeren.

Nadat de raad die klacht gegrond heeft verklaard, voert mr. X in hoger beroep aan dat in het vreemdelingenrecht en in het bijzonder het asielrecht sprake is van een bijzondere advocaat-cliëntrelatie, waarbij regelmatig sprake is van een taalbarrière. Indien een vreemdeling zich wil laten bijstaan door een voorkeursadvocaat kan hij volgens mr. X deze wens eigenlijk alleen kenbaar kan maken via derden zoals een tolk. Vanwege die taalbarrière kan van een vreemdelingenrechtadvocaat niet worden verwacht dat hijzelf bij de cliënten de juistheid van het verzoek tot overname verifieert. In asielprocedures is sprake van korte termijnen waardoor ook de tijd ontbreekt het verzoek tot overname bij de cliënt te verifiëren, aldus mr. X. Hij meent dat hij niet anders heeft gehandeld dan in de vreemdelingenrechtpraktijk en in het bijzonder de asielrechtpraktijk gebruikelijk is.

Volgens het hof heeft de raad terecht tot uitgangspunt genomen dat een overnameverzoek op zorgvuldige en niet-onbetamelijke wijze dient te gebeuren. Het hof wijst erop dat in het door mr. X verzonden overnameverzoek staat vermeld dat twee personen zich tot hem hebben gewend met het verzoek hun belangen te behartigen. Aangezien dit verzoek echter afkomstig was van een derde geeft mr. X in dit overnameverzoek een onjuiste voorstelling van zaken. Met deze formulering wordt immers de indruk gewekt dat het overnameverzoek van het echtpaar zelf afkomstig was. Mr. X heeft niet aangegeven dat hij het overnameverzoek op enigerlei wijze heeft trachten te verifiëren. Hij heeft dan ook bij het overnameverzoek niet de zorgvuldigheid betracht die van hem mocht worden verwacht. Het betoog over de communicatieproblematiek en de praktijk rond overnameverzoeken in vreemdelingenzaken doet aan dat oordeel niet af. Het hof merkt voor de volledigheid nog op dat volgens klager beide personen redelijk Engels spraken.

Waarschuwing.

Transfers

Wie, wat, waar?

Wie stapte deze zomer over, wie stopte en wie begon voor zichzelf?

Naar ander kantoor

Aart, mw. mr. S.J. van der: FTW Advocaten te Koog aan de Zaan
Bartels, mw. mr. P.E.J.M.: Ausma De Jong Advocaten te Utrecht
Berg, mr. R.C.: Spie Nederland B.V. te Breda
Berg, mw. mr. M.M.W. van den: Adelmeijer Hoyng Advocaten te Maastricht
Bissessur, mw. mr. D.A.B.: Houthoff te Rotterdam
Boer, mw. mr. M.H.R. de: Oorsprong Advocaten te Utrecht
Bogaard, mw. mr. E.A.H. van den: Warnink & Both Advocaten te Kampen
Bonaparte, mr. P.A.: Sieben Advocaten te Berlicum NB
Bondt, mr. R. de: SWDV Advocaten te

Absolute Advocaten te Huissen
Bosch, mr. J.J.A.: Delfshaven Advocaten te Rotterdam
Braat, mw. mr. J.: Bierman Advocaten te Tiel
Brand, mw. mr. S.R.: Ernst & Young Nederland LLP te Rotterdam
Brekhoff, mr. R.: Ned. Ver. van Journalisten te Amsterdam
Breukelen, mr. J.J.A.P. van: MHA Advocaten te Arnhem
Brouwer, mr. I.W.B.M.: Houthoff Coöperatief U.A. te Amsterdam
Cools, mw. mr. I.A.: Buren N.V. te Amsterdam
Coxon, mr. E.J.: Meesters & Meer advocaten & mediators te Utrecht
Craita, mr. A.M.: Houthoff Coöperatief U.A. te Amsterdam

Dezentjé, mw. mr. M.J.: Van Diepen Van der Kroef Advocaten te Amsterdam
Dirkzwager, mw. mr. C.W.: Van Keulen & Dirkzwager Advocaten te Amsterdam
Drenth, mr. J.F. van: Stam Familierecht Advocaten & Mediators te Vught
Fahner, mr. J.H.: Allen & Overy LLP te Amsterdam
Fehres, mr. F.I.: Baker & McKenzie Amsterdam N.V. te Amsterdam
Gaalen, mr. A.S. van: SWDV Advocaten te Hoofddorp
Garcia Nelen, mr. S.B.: Allen & Overy LLP te Amsterdam
Geus, mw. mr. S.E. de: Holstege advocatuur en mediation B.V. te 's-Gravenhage
Gomes, mw. mr. G.M.S.: Delissen Martens advocaten

Leeuwen Advocaten N.V. te Rotterdam
Hanssen, mr. I.J.A.J.: Hanssen Frenken Advocaten te Boxmeer
Haterd, mw. mr. V.A.L. van de: Houthoff te Londen
Heussen, mr. G.J.: Bilt Advocaten te Utrecht
Hoekman, mw. mr. R.A.R.: Hertoghs advocaten-belastingkundigen B.V. te Breda
Hulsewé, mw. mr. D.H.S.: Oomen & Sweep Advocaten te Haarlem
Janssen, mw. mr. I.S.H.: L & A Advocaten te Amsterdam
Kappelle, mr. G.J.: Allen & Overy LLP te Amsterdam
Kayabasi, mw. mr. Y.: Lina Advocaten te Venlo
Kiers, mw. mr. M.F.: IJssel Advocaten te Schalkhaar
Kremer, mw. mr.

Lobert, mw. mr. L.R.H.: DAS Nederlandse Rechtsbijstand Verzekering-maatschappij N.V. te Zoetermeer
Luiten, mw. mr. C.J.: Delissen Martens advocaten belastingadviseurs mediation te 's-Gravenhage
Lunsingh Scheurleer, mr. D.F.: Clifford Chance LLP te Amsterdam
Meijer, mr. M.: Yur Advocaten B.V. te Rotterdam
Olthoff-Worst, mw. mr. M.M.: Advocaten Familie- & Erfrecht te Eindhoven
Pals-Rubbens, mw. mr. A.J.C.L.: Van Gelder Advocaten te Tilburg
Pentenga, mw. mr. L.O.: Rein Advocaten & Adviseurs te Assen
Rafik, mr. M.: Weski Advocaten te

Meer maatschappelijk betrokken

Bouwrechtsspecialist **Sara Toffoletto** (40) is sinds 1 juli in dienst bij de Vereniging Eigen Huis. Vanaf 2009 werkte ze in de commerciële vastgoedadvocatuur bij onder andere De Haan Advocaten en Notarissen en het kleinere niche-kantoor Ubink Rijs Advocaten te Zwolle. Haar juridische dienstverlening was daar voornamelijk gericht op grote vastgoedpartijen. 'Ik ben overgestapt naar VEH omdat ik daar als advocaat bouwrecht meer maatschappelijk betrokken kan zijn. Door onder meer het voeren van proefprocedures kan ik bijdragen aan het verbeteren van de rechtspositie van eigenwoningbezitters en aan het aan de orde stellen van misstanden in de bouw.'

Hoofddorp
Bongers, mr. E.: Liem en Partners N.V. te Amsterdam
Boogaard, mw. mr. M.D. van den: Ploum te Rotterdam
Bos, mr. H.J.: Oomen & Sweep Advocaten te Haarlem
Bos, mw. mr. C.J.:

Daamen, mr. D.T.M.: VDT Advocaten Tilburg B.V. te Tilburg
Deckwitz, mr. T.: Kurvers Frencken Oerlemans Advocaten in Strafrecht B.V. te 's-Hertogenbosch
Derksen, mw. mr. J.: Oomen & Sweep Advocaten te Haarlem

belastingadviseurs mediation te 's-Gravenhage
Gonzalez Bos, mr. N.: Wladimiroff Advocaten N.V. te 's-Gravenhage
Groot, mr. M.N.M.: DLA Piper Nederland N.V. te Amsterdam
Gruijthuisen, mr. E. van: Boonk Van

K.L.M.: Ariëns Advocaten te Amersfoort
Krijger, mr. M.: VICI Advocaten te Goes
Kroes, mr. R.H.: Oomen & Sweep Advocaten te Haarlem
Liempd, mr. T. van: Snijders Advocaten BV te 's-Hertogenbosch

Rotterdam
Riel, mr. B.P.J. van: Vallei Advocaten & Mediators te Ede GLD
Schendel, mr. F.B. van: Stichting Waarborgfonds Eigen Woningen te Utrecht
Smit, mr. J.: Arslan & Ter Wee Advocaten te Zwolle

Smithuijsen, mw.
mr. L.M.: Hertoghs
advocaten te
Amsterdam
Smits, mr. O.: De Vries
& Kasem advocaten te
Amsterdam
Theunen, mr. A.A.P.M.:
Bernhaege Advocaten
te Veghel
Toffoletto, mw. mr.
S.E.: Vereniging Eigen
Huis te Amersfoort
Vaart, mw. mr. L.
van der: Van Odijk
Advocaten B.V. te
Utrecht
Veldheer, mr. J.J.:
Franken Zuur Van
Kampen Advocaten te
Amsterdam
Verboon, mr. J.:
Houthoff te Rotterdam

Advocaten te
Rotterdam

Naar nieuw(e) kantoor of associatie

Addvo Advocaten (mr.
J.A.J. Hooymayers te
Breda)
**Advocatenkantoor
El Haddouchi** (mr.
J. El Haddouchi te
Amsterdam)
Artsen zonder Grenzen
(mw. mr. R. Sijben te
Amsterdam)
Botman Advocatuur
(mr. P.R. Botman te
Tilburg)
**Breeveld & Weijzenfeld
Advocatuur** (mw. mr.
J. Breeveld en mw. mr.
E.C. Weijzenfeld te

I.J.A.J. Hanssen te
Boxmeer)
**Heemskerk & Kurvers
Advocaten** (mr. J.W.
Heemskerk en mw.
mr. S.M. Kurvers te
Roermond)
**Hermens Advocatuur
handelend onder
de naam Zuketto
Advocaten** (mr. P.W.
Hermens te Maastricht)
**Het Reorganisatie
Bureau/Het
Arbeidsrecht Bureau**
(mw. mr. J.A. de Groot
te Amsterdam)
Hill International N.V.
(mr. D. Athanasakis te
Amsterdam)
**KAZA Advocatuur
& Letselschade B.V.**
(mr. E. Akdeniz te

advocaat (mr. M.W.J.
Rosendaal te Arnhem)
Nijkamp advocatuur
(mw. mr. N.W.L.
Nijkamp te Nijmegen)
NINI Legal (mw. mr. N.
Bernard te Amsterdam)
Obvia Advocatuur (mw.
mr. D.M. Coskun te
Heemskerk)
**Özveren Lodder
Advocaten** (mw. mr. H.
Alabas, mr. S. Lodder
en mr. G. Özveren te
Rotterdam)
**Rauwerda
Familierecht** (mw.
mr. M.R. Rauwerda te
Leeuwarden)
Resolución (mr.
O.J.D.M.L. Jansen te
's-Gravenhage)
Ripken (mr. K. Ripken

Leeuwarden)
**Van de Ven Advocatuur
en Mediation** (mr.
M.M.C. van de Ven te
Boxmeer)
Van Essen Advocaat
(mw. mr. M.J. van Essen
te Amsterdam)
**Van Gijssel
Strafrechtadvocatuur**
(mr. K.H.T. van Gijssel
te Amsterdam)
Van Niftrik Advocatuur
(mr. R.C.A. van Niftrik
te Nijmegen)
**Voorland advocatuur
mediation** (mr. M. van
der Schoor te Vught)

Uit de praktijk

Bellen, mr. N.C. van,
Rotterdam (31-07-2020)
Berkers, mr. A.J.W.,

Ruimte voor alternatieve geschilbeslechting

Familierechtadvocaat en mediator **Hanke van Drenth** (40) stapte deze zomer over naar Stam Familierecht Advocaten & Mediators in Vught. Van Drenth hoopt bij het nieuwe kantoor onder meer de ruimte te vinden om zich verder te ontwikkelen in alternatieve manieren van geschilbeslechting en ook op die manier zijn eigen praktijk op te bouwen. Bij Stam treft hij gelijkgestemde specialisten aan, meent Van Drenth. 'Een dergelijke omgeving stimuleert en inspireert om de ideeën goed gestalte te geven.'

Vinne, mw. mr. J. van
der: Benthem Gratama
Advocaten te Zwolle
Voet, mw. mr.
A.C.M. van der:
DAS Nederlandse
Rechtsbijstand
Verzekering-
maatschappij N.V. te
Zoetermeer
Weerd, mr. G.M. de:
Advocaten Familie- &
Erfrecht te Eindhoven
Weijzenfeld, mw.
mr. E.C.: Breeveld &
Weijzenfeld Advocatuur
te Haarlem
Yapici, mw. mr. B.:
NautaDutilh N.V. te
Rotterdam
Zaim, mr. J.: Van
Seumeren en Haddouzi
Advocaten te Utrecht
Zoete, mr. M. de:
Straatman Koster

Haarlem)
Brinkman Advocatuur
(mw. mr. H.J. Brinkman
te Voorburg)
Bruin Raad&Daad
(mr. P.H. de Bruin te
Bleiswijk)
**Corbeek Oudshoorn
Advocaten** (mr. D.R.
Corbeek en mr. G.
Oudshoorn te Arnhem)
Des Arbres Advocatuur
(mr. M.M. van den
Boomen te Herten)
**EENS Mediators en
advocaten** (mw. mr. M.
Gunter te Amsterdam)
Falcon Legal (mr.
Y.J.M.L. Dijk te Herten)
**Hans Dommerholt
advocaat** (mr. G.J.
Dommerholt te Zwolle)
**Hanssen Frenken
Advocaten** (mw. mr.
E.E. Frenken en mr.

Eindhoven)
KnowBe4 NL B.V. (mw.
mr. M.D. Siegfried te
Utrecht)
Kruseman Advocaat
(mw. mr. J.H.
Kruseman te
Amsterdam)
Legal Station (mw. mr.
A. Schmidt te Herten)
Legion BV (mr. A.S.
Oegema te Amsterdam)
Leijzer Advocatuur
(mw. mr. R.J.T. Leijzer
te Zutphen)
M. Hatite (mr. M.
Hatite te Berlicum NB)
Mareille Tol (mw. mr.
M. van Tol te Breukelen
UT)
Metrological (mr. B.
Rietjens te Rotterdam)
Møller Legal (mr.
L.H.E. Møller te Leiden)
Mr. M.W.J. Rosendaal,

te 's-Gravenhage)
Sent Advocatuur
(mw. mr. C.M. Sent te
Amsterdam)
Sneep Advocaten (mr.
S. de Goede en mr. J.C.
Sneep te Breda)
Spark Advocaten (mr.
R.A.C. Frijns en mw.
mr. L.S. Wachters te
Arnhem)
Staan Advocaten (mr.
P.G.J.M. Boonen te
Sittard)
**Stephenson Law
Limited** (mw. mr.
A.E.S. Stephenson te
Amsterdam)
**Tax at Work
International B.V.**
(mr. H.H. Drijer te
Amsterdam)
**Van Beilen advocatuur
en insolventies** (mr.
H.A. van Beilen te

Eindhoven (05-06-2020)
Beuze, mr. C.,
Amsterdam (31-07-
2020)
Bodewes, mr. T.J.J.,
Groningen (31-07-2020)
Bögemann, mw. mr.
L.F., Amsterdam (01-
07-2020)
Boitelle, mw. mr. E.A.,
Bosch en duin (29-07-
2020)
Bonsen-Lemmers, mw.
mr. M.M., Haarlem (31-
07-2020)
Boschma, mw. mr. F.,
Utrecht (02-06-2020)
Bourquin, mw. mr. M.,
Utrecht (05-07-2020)
Brink, mr. M.D. van
den, Kralendijk -
Bonaire (01-07-2020)
Buddingh, mw. mr. S.,
Utrecht (01-07-2020)
Butselaar-Pesch, mw.

mr. A.A., Naarden (22-07-2020)	Haas , mw. mr. D.C.E. de, Amsterdam (31-07-2020)	(01-07-2020)	07-2020)	2020)
Calten Houwing , mw. mr. S.B.E., Amsterdam (01-08-2020)	Harting , mw. mr. E.C., Amsterdam (01-08-2020)	Korteweg , mw. mr. G.C., Amsterdam (30-06-2020)	Ritzema , mw. mr. L., 's-Hertogenbosch (01-07-2020)	Wibier , mr. R.M., Amsterdam (01-08-2020)
Deinum , mr. H.J., Naaldwijk (05-06-2020)	Heppe , mw. mr. L.M.M., Amsterdam (01-07-2020)	Kreumer , mr. J.W., 's-Gravenhage (30-06-2020)	Roo , mr. R.M. de, Rotterdam (01-07-2020)	Wolbrink , mr. J., Arnhem (30-06-2020)
Dekker , mr. C.N.M., Amsterdam (31-07-2020)	Hetterscheidt , mr. O.R.R., Groningen (31-07-2020)	Kunst-den Teuling , mw. mr. L., Amsterdam (01-08-2020)	Salemink , mr. T., Amsterdam (31-07-2020)	Wolde , mr. J.P.C. ten, Haarlem (29-06-2020)
Dirksen , mw. mr. S.E., Rijswijk ZH (02-06-2020)	Heuvel , mr. T.M. van den, 's-Gravenhage (01-08-2020)	Langeloo , mw. mr. A.M., Amsterdam (11-06-2020)	Schenkel , mw. mr. K., Arnhem (01-07-2020)	Overleden
Dominguez Y Sainza , mw. mr. S., Amsterdam (01-08-2020)	Hilten , mw. mr. M.J. van, Rotterdam (29-06-2020)	Loon , mr. W.J.M. van, Rotterdam (16-07-2020)	Schoenmakers , mw. mr. R.E., Rotterdam (01-07-2020)	Crucq , mr. J.H.B., La Codosera (06-02-2020)
Doornbos , mr. M., Londen (04-06-2020)	Hooghoudt , mr. R.H., Amsterdam (2-07-2020)	Maas , mw. mr. N.M.J. van der, Maastricht (01-08-2020)	Sibbes , mw. mr. R.T.A., Haarlem (01-08-2020)	Dietz de Loos-Schrijver , mw. mr. M.S.M., Wassenaar (29-06-2020)
Eijk , mr. J.H.A. van, Arnhem (20-06-2020)	Houben-van Geldorp , mw. mr. S., Haarlem (08-06-2020)	Martens , mw. mr. E.O.H., Rotterdam (01-07-2020)	Sipma , mw. mr. M., Rotterdam (01-08-2020)	Dijkman , mr. J., Almelo (08-07-2020)
Embden , mr. T.M.R.F. van, Amsterdam (31-07-2020)		Molenaar , mr. M.C., Emmen (01-08-2020)	Sivro , mr. Z., 's-Gravenhage (03-06-2020)	Eijmaal , mr. F.H., Maastricht (02-06-2020)
			Sol , mr. D-J., Zwolle (03-07-2020)	Gispens , mr. G.H., Rotterdam (13-05-2020)
				Hilberts , mr. R.J.J., Amsterdam (12-12-2020)

Liever strategisch denkwerk dan uitvoering

Corporate counsel **Martina Siegfried** (46) werkt sinds kort bij KnowBe4 NL in Utrecht. Voor haar overstap was ze Head of Legal EMEA bij ServiceNow, een eveneens Amerikaanse SaaS/Cloud Computing aanbieder. Bij ServiceNow was de lol er een beetje af, zegt ze. 'Toen ik acht jaar geleden in dienst trad, telde de organisatie circa vijfhonderd medewerkers, tegenwoordig tienduizend. De processen binnen zo'n grote organisatie worden star en traag. Ik hou er meer van om vanaf het eerste uur visies en strategieën in te brengen en verantwoordelijkheid te tonen voor de opgezette processen. Meer juridisch denk- en oprichterswerk dan slechts in de uitvoering zitten. Dat zit, denk ik, ook in het bloed van een advocaat.'

Ende , mr. M. van den, Amsterdam (27-07-2020)	Huigen , mw. mr. A.A.W., Amsterdam (01-08-2020)	Mos , mw. mr. P. de, Rotterdam (01-07-2020)	Soyer , mr. M.J., Voorburg (08-07-2020)	2019)
Entzinger , mr. W.A., Groningen (01-08-2020)	Huizen , mr. P.H.J.G. van, Deventer (01-08-2020)	Nagelmaker , mw. mr. I.V., Apeldoorn (11-06-2020)	Swemmelaar , mr. G., Leiden (01-07-2020)	Lina , mr. A.C.J., Venlo (01-01-2020)
Geene , mr. A.T., Katwijk ZH (01-08-2020)	Huwer , mr. P.M.W., Venlo (01-07-2020)	Odijk , mw. mr. S.Y. van, Amsterdam (24-06-2020)	Terpstra , mw. mr. H.E., Rotterdam (01-08-2020)	Sepers , mr. H.J., Brielle (27-06-2019)
Geene , mr. R.A.A., Heerenveen (01-07-2020)	Israelyan , mw. mr. Z., 's-Hertogenbosch (17-06-2020)	Oomen , mw. mr. I.C.W., 's-Hertogenbosch (10-07-2020)	Vallenduuk , mw. mr. M.E.L., Haarlem (23-07-2020)	Sigtenhorst , mr. J.H. van den, Zutphen (04-05-2019)
Gelder , mw. mr. A.M.G. van, Amsterdam (18-06-2020)	Janssen , mr. G.H.J., Amsterdam (30-06-2020)	Oostrum , mr. J.Th. van, Alkmaar (15-07-2020)	Veen , mw. mr. M. van der, 's-Gravenhage (25-06-2020)	Sio , mw. mr. J.P.M., Breda (31-10-2018)
Ginkel , mw. mr. S.M. van, Amsterdam (30-06-2020)	Janssen , mr. W.G.H., 's-Gravenhage (02-08-2020)	Os , mr. R. van, Amsterdam (25-06-2020)	Veldhuis , mw. mr. L.A., Amsterdam (31-07-2020)	Sleeswijk-Visser , mr. J., Nijverdal (14-08-2019)
Goedings , mr. I.R.M., Ede GLD (30-06-2020)	Jongh , mr. G.A. de, 's-Gravenhage (31-07-2020)	Pagie , mw. mr. M., Amsterdam (01-07-2020)	Verheijden , mw. mr. J.C.L., Eindhoven (01-08-2020)	
Gosselink , mr. E.G., Almere (18-06-2020)	Kats , mr. F.A. van, Utrecht (31-07-2020)	Ploeg , mw. mr. E.J.M. van der, Breda (31-07-2020)	Vitez , mw. mr. B., Brussel (03-08-2020)	<i>Deze lijst is gebaseerd op wijzigingen zoals doorgegeven aan de afdeling Beheer Advocaten Registratie (BAR) van de NOvA. Iedere wijziging in uw gegevens kunt u met gebruik van de advocatenpas invoeren bij Mijn Orde. Wilt u worden 'uitgelicht' met foto en korte toelichting? Stuur dan een e-mail naar redactie@advocatenblad.</i>
Goudriaan , mr. A., Oegstgeest (30-06-2020)	Kempe , mw. mr. M.W., Alphen aan den Rijn (01-08-2020)	Posch , mr. T.F., Hoorn NH (01-07-2020)	Vliegthart , mw. mr. C.J., Rotterdam (01-07-2020)	
Grapperhaus , mw. mr. P.Th., Haarlem (30-06-2020)	Kikken , mw. mr. M., Vaals (01-07-2020)	Rijkema , mw. mr. S.C.S., Amsterdam (17-07-2020)	Vries , mw. mr. D. de, Amsterdam (06-07-2020)	
Groningen , mw. mr. I.B.T. van, Amsterdam (02-06-2020)	Klemann , mr. F., Zwolle		Werff-Dost , mw. mr. A.J., Utrecht (30-07-2020)	

A man with short brown hair, wearing a dark suit, white shirt, and a red tie with white polka dots, is smiling and looking down at a chessboard. He is in the process of moving a white chess piece. The background is a blurred indoor setting with large windows and a bright light source creating a lens flare effect.

“STRATEGISCH DENKEN OVER DE VOLGENDE ZET, DAT IS VOOR MIJ HET ECHTE WERK.”

Evert Wytema, Advocaat

Wie aan de slag gaat bij Lexence doet vanaf dag één mee met Het Echte Werk. Aansprekende zaken in vastgoed- en ondernemingsrecht. Om dit aan te kunnen, moet je wel over meer beschikken dan alleen juridische kennis. Het Echte Werk vraagt nu eenmaal om eigenschappen die je niet leert op een universiteit; doorzettingsvermogen en teamgeest, een gezonde dosis lef en een sterke wil om te ondernemen. En natuurlijk ook nieuwsgierigheid en de drang om te innoveren. Beschik jij over deze kwaliteiten? Neem dan contact met ons op voor een kennismaking. Uiteraard op 1,5 meter afstand!

Kijk voor meer informatie op werkenbijlexence.com

Lexence
advocaten & notarissen

NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

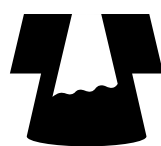
ADVOCATUUR IS TOPSPORT.

Topprestaties kunnen niet zonder plezier.

Wat we dus niet doen? Saaie cursussen omdat het nu eenmaal moet. Webinars waarbij u in slaap valt. Zonde van uw tijd.

Wel: boeiende cursussen waar u echt beter van wordt. Topdocenten die hun passie voor het vak overbrengen. We bieden kwaliteit én plezier.

Ga naar www.toga-academie.nl voor ons cursusaanbod.

TOGA
ACADEMIE

WWW.TOGA-ACADEMIE.NL